

România literară®

Apare săptăminal
sub egida
Uniunii Scriitorilor

Editată de Fundația
România literară
cu sprijinul Fundației
Anonimul

19 - 25 mai 2004
(Anul XXXVII)

19

Reamintim că miercuri,
26 mai, ora 19,
la Clubul Prometheus
va avea loc
decernarea

**Premiilor
de debut
ale**

**României literare
pe 2003-2004**

La o nouă lectură

TUDOR VIANU

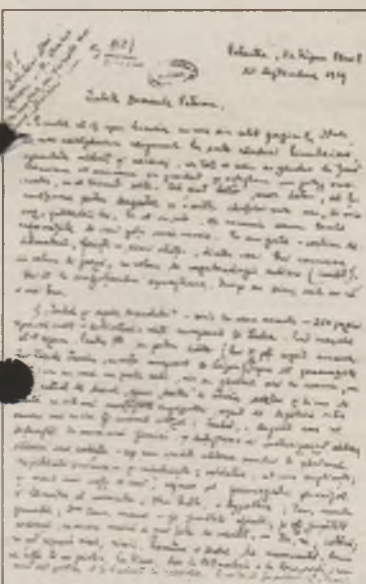
paginile
**10
11**

■ literatură

**MIRCEA
ELIADE**
către
**CEZAR
PETRESCU**
scrisori inedite

paginile
**16
17**

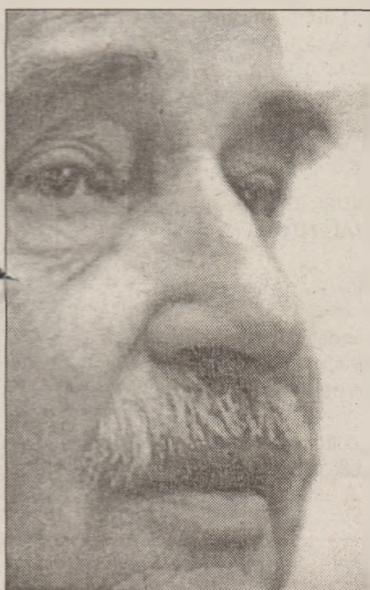

■ meridiane

**MILORAD
PAVIĆ**

Ultima iubire
la Țarigrad.
Îndreptar de ghicit

paginile
**26
27**

Nu și pe politicienii români. Să luăm cazul Geoană (Mircea, pentru intimi). Apărut nu se știe de unde, a-partinic și fără merite dovedite, băiatul e trimis ambasador la Washington. Direct la Washington. În acel moment, se auzea despre el că joacă bine tenis și, o știe orice snob, acest sport e o bună cale de acces în lumea politică, unde bătrânei reumatice și băbuțe expirate speră să-și redobândească pe teren vigoarea pentru luptele politice. Dacă talentul lui tenisistic o fi fost singurul argument sau dacă or mai fi fost și altele, ne va spune viitorimea.

Una peste alta, ba cu un meci de tenis cedat strategic, ba cu un fursec, ba cu o recepție bine pusă la punct, omul s-a descurcat. Făcea, adică, figură bună, jura pe valorile americanismului cu dezinvoltura cu care jura doar pe regulamentul de tenis. Ceea ce în superficiala lume diplomatică internațională chiar contează. Surprinzător, în 1996 rezistă la post, deși puterea politică e preluată de niște indivizi care urlau în gura mare că vor schimbarea. Și în acest interval, Geoană (Mircea, pentru intimi) a făcut aceeași figură, pe același traseu: tenis, fursecuri, recepții.

N-a mai fost cine știe ce surpriză când, în 2000, supraviețuitorul schimbării și al schimbării schimbării a devenit ditamai ministrul de Externe. Pluri- (mai precis, penta-) lingv este, de zâmbit zâmbeste (crispat, dar cine se uită la nuanțe în această lume grăbită?), de umil față de șefi e umil — ce-am vrea mai mult? A operat chiar niscaiva schimbări prin minister: s-a debarasat de câțiva din vechii pitecantropi (prin pensionare, nu cumva să intrați la idei!) și a pus în locul lor tineri dornici de afirmare. E drept, inși cam după chipul și asemănarea celor vechi — dar, cum spuneam, cine are acum timp de nuanțe? Tineri să fie, că știm noi să-i punem cu botul pe label!

Așa se definește tehnocratul de tip nou: cinic până la autism,

un perfect mercenar, fascinat doar de ideea banului repede și ușor câștigat, indiferent în slujba cui se află. E nevoit să stea vreo lună-două în centrală, unde salariile sunt mai mici și nici servitorii nu sunt la înălțimea așteptărilor? Începe să urle ca din gură de șarpe că moare de foame, caută pile și susținători să-l retrimită acolo unde a început să creadă că are un drept divin: la ambasade și la consulate

noastre europene sunt apă chioară. Și atunci, de unde convingerea cvasi-generală că diplomatul-minune a făcut și-a dres? Se vorbește despre el de parc-ar fi ministrul de Externe al Ungariei, Poloniei sau Cehiei, și nu al unei țări care-a primit prin poștă, la 1 mai 2004, ca părintele unei loaze repetente, foaia matricolă prin care e anunțat că și anul ăsta Goe a dat-o în bară. Și că, ditamai găliganul, va mai adăsta

După cincisprezece ani de dominație discreționară, ei n-au reușit să producă o marfă politică onorabilă.

Într-adevăr, a ieși la bătaie cu aceiași și aceiași Popescu, Pașcu, Mitrea sau Agathon a devenit nu doar cor.traproduktiv, ci și sinucigaș. Astfel de persoane, prin simpla lor prezență, creează antipatie. Așa s-a ajuns la soluția Geoană (...restul îl știți). Că omul a mușcat fără să clipească din momeala

televizor, în ciuda protestelor familiei, care dorea să vadă lucruri mai de Doamne-ajută. Dar spectacolul era absolut fascinant: îmi părea atât de straniu și de cunoscut totodată, încât nu mă hotărâam să-i pun capăt. Un vâl mi s-a ridicat de pe ochi atunci când copilul, în trecere prin cameră, a întrebant: „Îi dau pe pesedei pe Discovery Channel?”

Asta era! Urmăream un film pe care oricine familiarizat cu documentarele de pe faimosul canal de televiziune îl poate vedea adesea: e vorba de impecabilele documentare englezești despre Germania nazistă și despre regia discursurilor lui Hitler. Nu cred că textele lui Geoană (să lăsăm familiarismele!) aveau același conținut (mai mult ca sigur că nu), dar gesticulația sa, fanatismul înspăimântător din priviri mă trimiteau la punerile în scenă ale lui Adolf. O voce lătrată, din care dispăruse și simpatia, intelectuală graseiere, scanda tot felul de lozinci, menite să demonstreze că omul providențial poposise (cu nevastă, copil, popă) spre a salva de la înec populația incapabilă să înoate a Bucureștiului.

Într-un fel, metamorfoza ministrului de Externe e demnă de admirat. Probabil că jucându-și atât de bine rolul, ar fi făcut furori la orice academie de teatru. Dar o întrebare tot nu-mi dă pace: cine și care e adevăratul Geoană Mircea? Finuțul, civilizat, manieratul, într-un cuvânt, diplomatul livrat la pachet de pesedei? Sau individul ce se bălăia înspăimântător, aruncând foc și pucioasă prin gura schimonosită de ură? Unde-o fi învâțat el atât de bine arta deghizamentului? De unde ușurința de-a mima, după împrejurări, subtilitatea de salon și grobianismul fără perdea? Nu aplec urechea la insinuările răutăcioase ale presei. Dar ceva tot am să fac: am să caut răspunsul în povestea metamorfozei lui Gregor Samsa, din terifianta nuvelă a lui Kafka.

**contrafort
de Mircea Mihăieș**

Amurgul graseiaților

e-o fi având puterea politică atât de fascinant încât să te transforme din funcționar banal în paiață respingătoare? Din persoană respectabilă în mincinos patentat? Din ființă normală în lăudăros nerușinat? Din om în curvă? Mă întreb, de vreo cincisprezece ani, ce-i împinge la delirurile, individuale sau colective, pe oameni care, altminteri, ar avea lucruri mai bune de făcut decât să-și ridice în cap poalele nesimțirii și-ale grotescului? Ce mobiluri o fi având toată această schelălăială dizgrațioasă, care-i transformă pe politicieni, o dată la patru ani, în pețitori ai unui popor pe care-l consideră oligofren, din moment ce se agită în fața lui ca scăpați de la balamuc? Proastă părere au despre cei cărora le cerșesc voturile, dacă se coboară la astfel de happening-uri deșuchiate și la prestații care l-ar umple de rușine și pe ultimul gatos irecuperabil.

generale.

De bine, de rău, începusem să ne resemnăm cu fatalitatea Geoană (Mircea...). Chiar dacă, la intervale tot mai mici, Occidentul ne pune ba cu genunchii pe grăunțe, ba ne-o spune de la obraz (ultimul, cancelarul Schroeder) că aspirațiile

o vreme, precum măgarul între oi, în clasa în care se buchisește cu greu, pe când colegii lui cântă arii complicate și rezolvă probleme de matematică superioară.

Că Geoană (etc., etc.) e o simplă marionetă e limpede. Un soldat obligat să asculte, la milimetru, ordinele superiorului. Așa se explică scoaterea sa la bătaie în ultimul loc din lume în care el ar fi avut cea mai mică șansă: Primăria Bucureștiului. Pe lângă speculațiile făcute deja de jurnaliști (c-ar fi un șah la Năstase, care, de-acum, va fi obligat să candideze la președinție, ș.a.m.d.), aruncarea lui în luptă are o conotație limpede: în materie de cadre, PSD-ul stă catastrofal.

Întinsă, spune totul despre cât de independent este. Că în sinea lui își blestemă zilele e foarte probabil. Dar felul în care înțelege să răspundă comenzilor de sus e absolut stupefiant.

Întâmplarea (sau ceasul rău!) a făcut să urmăresc în direct, la televizor, festivitatea de lansare a candidaturii lui Geoană (etc.) Ca mulți alții, am crezut că asist la recuperarea, de ultim moment, a lui Vangelie și promovarea lui la excepțional. Nici vorbă! Individul care urla ca la balamuc, agitându-și brațele ritmic și hipnotic nu era decât Mircea al nostru (Geoană, pentru restul lumii). N-am putut să mă dezlipeșc de

România literară®

Director:

Nicolae Manolescu

Revistă editată
cu sprijinul
Fundației
ANONIMUL

Redacția:

GABRIEL DIMISIANU - director adjunct
ALEX. ȘTEFĂNESCU - redactor-șef
TUDOREL URIAN - secretar general de redacție
ADRIANA BITTEL, CONSTANȚA BUZEA,
MARINA CONSTANTINESCU, MIHAI MINCULESCU.
Redactori asociați: **IOANA PĂRVULESCU,**
CRISTIAN TEODORESCU, EUGENIA VODĂ.

Corectură: **CONSTANȚA BUZEA** (pag. 8, 18, 19, 26, 27, 28, 30, 32), **SIMONA GALAȚCHI** (pag. 1, 2, 20, 21, 22, 23, 25, 31), **ECATERINA IONESCU** (pag. 7, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 29), **NINA PRUTEANU** (pag. 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 24).

Grafică: **MIHAELA ȘCHIOPU.**

Tema numărului: *Cartea dezamăgirilor*

Tehnoredactare computerizată:

IONELA STANCIU, OANA MATEI, VLAD TRACIUC.

Introducere texte: **GEORGETA GHEORGHIU.**

Administrația: Fundația „România literară”, Calea Victoriei 133, sector 1, cod 71102, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod 71341. Cont în lei: B.R.D.-GSG, sucursala Aviației, SV13759804450. Cont în valută: B.R.D.-GSG, sucursala Aviației, SV11989444450 (USD) și SV11920914450 (EUR).
CORNELIU IONESCU (director administrativ), **MIRONA LAUDĂ** (economist principal), **GHEORGHE VLĂDAN** (difuzare, tel. 212.79.81).
Secretariat: **SOFIA VLĂDAN.**

Correspondenți din străinătate: **RODICA BINDER** (Germania), **GABRIELA MELINESCU** (Suedia), **LIBUŠE VALENTOVÁ** (Cehia).

e-mail: romlit@romlit.ro http://www.romlit.ro

Revista „România literară” este editată de Fundația „România literară” cu sprijin de la Fundația „Anonimul”, Uniunea Scriitorilor din România, Ministerul Culturii și Cultelor, Banca Română pentru Dezvoltare.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

Istoria săracă în scheme

De curând la Antena 1, la Marius Tucă show, a avut loc o interesantă și instructivă dezbatere despre mitingul organizat de Ceaușescu în ziua de 21 decembrie 1989. La dezbateri au participat Paul Niculescu-Mizil, dezamăgitor și dezlănat, profesorii Florin Constantiniu și Ion Retegan care au comentat inteligent evenimentele de acum aproape cincisprezece ani în lumina unor informații noi, informații care s-au adăugat la masa de informații cunoscute. Auzind cum

Nicolae Ceaușescu a fost dezinformat în acele zile în care s-a jucat soarta regimului, mai bine spus cum s-a lăsat dezinformat, căci instituisese sistemul să nu i se transmită decât vești bune (dovadă că nu putea fi un om politic în adevăratul sens al cuvântului, deoarece numai când cunoști realitatea poți lua deciziile care se impun; contele De Maranchese sublinia ca o calitate excepțională modul în care Georges Pompidou, președinte al Franței, primea și analiza veștile proaste), actele de trădare din partea forțelor care trebuia să-l apere, zvonurile, fie intenționate lansate, fie spontane, mi-am adus aminte de o poveste veche de vreo două milenii care prezintă similitudini frapante cu modul în care a sfârșit dictatorul comunist, anume răsturnarea și moartea lui Nero în anul 68 d.Cr. Lichidarea ultimului iulio-claudin și criza anului 69 ("acel unic și imens an", cum l-a definit Tacitus) este o veche preocupare a mea concretizată în mai multe studii publicate în reviste de specialitate. Despre toate acestea cred că Florin Constantiniu își amintește, căci le-am discutat în prezența lui când se aflau încă în statu nascentis, într-un timp din păcate de mult trecut în care împărtășeam aceleași valori intelectuale, morale și politice (n-am să uit nici odată cât de categoric și tăios respingea furtul intelectual și cum considera, pe drept cuvânt, că plagiatul trebuie exclus imediat din comunitatea academică).

După începuturi extrem de promițătoare, când instaurase un relativ regim de libertate, Nero alunecă treptat spre formule autocratice, contrare spiritului roman, spre formule caracteristice monarhiilor orientale. În anul 65 el se afla la apogeul puterii, când, întâmplător, a fost descoperită o conjurație cu ramificații în toate straturile sociale și în toate cercurile politice (între conjurați se afla și unul din cei doi prefecți ai cohortelor pretoriene, adică ai trupelor de securitate ale împăratului). Imediat Nero a dedanșat o teribilă represiune lichidându-i pe toți participanții la conjurație și pe simpatizanții lor, între care și pe filozoful Seneca. Din acel moment împăratul, convins că a lichidat definitiv opoziția, a crezut că poate acționa discreționar: funcțiile importante, în special cele de care depindea securitatea

împăratului și comanda marilor concentrări de legiuni, au fost ocupate de partizanii săi necondiționați. Senatul, instituția care tradițional se afla în opoziție față de împărații autocrați, a fost redus la tăcere și amenințat cu desființarea. Nero se sprijinea din ce în ce mai mult pe liberti, majoritatea veniți din Orient și, în consecință, în cel mai bun caz indiferenți față de valorile romane. Și, culme a încălcării tradiției romane și a constituției augustane, în timpul călătoriei pe care a întreprins-o în Grecia, din 66 până în 68, el pune în fruntea Romei și a Italiei un libert grec, Helios, când, conform regulii această misiune îi revenea automat prefectului Romei, la acea dată Flavius Sabinus, fratele viitorului împărat Vespasian! Nero a mers atât de departe, încât s-a gândit să schimbe numele Romei în

Neropolis, a început construirea unui palat imens, un soi de mastodont megaloman numit Domus aurea ("Casa de aur"), luna aprilie s-a numit luna neroniană, i-a pus pe descendenții marilor familii aristocratice romane să se lupte în arenă, spre deliciul provincialilor care asistau la spectacol. Orașul sacrosanct întemeiat de Romulus nu era locul în care se complăcea Nero, ci orașe grecești, Corintul și Neapolis, de pildă; împăratul artist a fost încântat când a auzit niște alexandrini cântând cântece de el compuse, a acceptat să fie invocat de greci ca Zeus Eliberatorul, deci o formă de divinizare în timpul vieții, și, culme a impietății față de istoria și tradiția cu care se mândreau atât de mult romanii, a intenționat să schimbe capitala imperiului și să se mute definitiv la Alexandria!

Nero se simțea stăpân absolut; era convins că nimic nu i se mai putea opune, din moment ce se bucura de popularitate în rândul "plebei sordide", cum o numește Tacit; era sigur că teroarea instaurată este suficientă pentru descurajarea oricărei tentative de complot împotriva sa.

Și totuși situația nu era chiar atât de favorabilă pe cât credea; succesele reale sau imaginare raportate l-au îmbătat și l-au făcut să piardă simțul realității. Helios îi transmitea rapoarte alarmante în Grecia, unde împăratul participa la concursuri artistice în care, invariabil, era declarat câștigător, susținând că "se pregătește la Roma ceva împotriva sa". Nero nu acordă atenție avertismentelor, dimpotrivă îi replică lui Helios: "mă sfătuiești acum să revin cât se poate mai repede, când ar trebui să mă sfătuiești și să dorești să revin demn de Nero". Dar știrile deveneau din ce în ce mai alarmante, astfel încât Helios merge personal în Grecia și reușește cu mari dificultăți să-l convingă să revină la Roma.

Nero sosește în Italia după o lungă absență asemenea unui general învingător într-o importantă campanie militară. Scurtă vreme după aceea i-a sosit știrea că guvernatorul provinciei Gallia Lugdunensis, Iulius Vindex, s-a răsculat împotriva sa. Vestea nu l-a impresionat și n-a considerat necesar să convoace senatul pentru discutarea situației; are însă timp să probeze niște orgi hidraulice, ultimul răcnet al tehnicii! De fapt, adversarii împăratului acționaseră inteligent: cum nu puteau provoca un complot la Roma unde totul se afla sub controlul trupelor de securitate și sub supravegherea delatorilor, au dedanșat acțiunea în provincia Gallia, adică acolo unde nimeni nu se aștepta. Propaganda neroniană s-a pus imediat în mișcare și l-a taxat pe Vindex ca fiind un adversar al

Romei, nu al lui Nero, că era mândat de ambiții separatiste. Simultan, patru din cele opt legiuni care asigurau granița renană au pornit în marș forțat spre Gallia. Între timp, revoltei antineroniene i s-a asociat Galba, guvernatorul provinciei Hispania. Dacă rebeliunea lui Vindex nu l-a impresionat prea mult pe Nero - Vindex era un gal obscur care nu putea emite mari pretenții -, asocierea guvernatorului Hispaniei l-a înfuriat peste măsură și l-a făcut să izbucnească într-o criză de isterie; el a înțeles că acțiunea avea conotații politice: Galba descindea dintr-o veche familie aristocratică ai cărui strămoși pretindeau că descind din zeii nemuritori și, în consecință, putea pretinde demnitatea imperială. Între timp cele patru legiuni renane l-au înfrânt fără mare dificultate pe Vindex. Și atunci s-a întâmplat un fapt "foarte ciudat": știrea înfrângerii și morții lui Vindex a ajuns în Hispania și l-a deprimat teribil pe Galba care se gândea la sinucidere; în schimb, ea nu i-a parvenit lui Nero! Cineva i-a blocat accesul la informații. Și imediat s-a dedanșat o foarte bine orchestrată campanie de zvonuri: se spunea că Nero vrea să incendieze Roma, să asmută fiarele sălbătice împotriva poporului, să-i otrăvească pe toți senatorii în timpul unui banchet, să-i asasineze pe toți guvernatorii de provincii și pe comandanții de mari unități militare, să ordone armatei renane să treacă prin foc și sabie Gallia. În același timp se

lansau versuri injurioase la adresa împăratului, amintindu-se, printre altele, matricidul; la teatru publicul aplauda ori de câte ori actorii rosteau replici care păreau a fi aluzii defăimătoare pentru Nero; pe statuile acestuia apăreau așise și graffiti cu îndemnuri la rebeliune. În pofida oricărei evidențe, ultimul iulio-claudin se îmbăta însă cu apă rece și credea că poate domina situația. Contrar oricărei norme constituționale el a preluat singur consulatul, înlăturându-i fără explicații pe consuli în funcție. Era convins că simpla sa apariție în fața rebelilor îi va determina pe aceștia să se căiască și că, a doua zi, va putea cânta în mijlocul fetei generale un imn al victoriei pe care începuse să-l compună. Numai că autoritatea lui era definitiv compromisă: când a cerut cetățenilor romani un efort financiar și plata

în avans a unor taxe, a fost refuzat, ba chiar a primit replica "să le ceară banii de care avea nevoie delatorilor"! În această situație s-a gândit să se refugieze în Egipt și a trimis oameni de încredere pentru pregătirea flotei. Gestul a fost fatal, căci numai atunci cohortele pretoriene, adică trupele de securitate, l-au trădat conducând astfel la succesul "revoluției": abandonat de toți, condamnat ca "dușman public", adică la moarte, printr-o procedură pe care nu o cunoaștem, Nero s-a sinucis, rostind cuvintele: "ce artist piere"! Cum "revoluția" a triumfat mai ales datorită blocării informațiilor și a răspândirii de vești false, istoricul Tacitus, contemporan al evenimentelor, conchide: "Nero a fost răsturnat mai degrabă printr-o campanie de zvonuri decât printr-o acțiune militară".

Așadar, credința "dictatorului" că teroarea este instrumentul sigur pentru menținerea puterii, răsturnarea lui printr-o rebeliune declanșată în provincie, prin zvonuri, în fine prin actul de trădare săvârșit de trupele de securitate. Scheme istorice veșnic noi și vechi.

Și, pentru ca tabloul să fie complet, în momentul când lucrurile s-au stabilizat la Roma după un an de războaie civile prin ascensiunea lui Vespasian. În senatul roman, în prezența lui Domițian, au fost acuzați vehement delatorii epocii neroniene: "Semnalul pentru răzbunarea împotriva delatorilor fusese dat: Iulius Mauricius i-a cerut lui Domițian să permită cercetarea arhivelor, pentru a putea stabili cine pe cine acuzase. Domițian a răspuns că pentru o chestiune atât de delicată trebuie consultat principele". Care va să zică senatorii voiau deconspirarea delatorilor. Din nefericire, Istoriile lui Tacit nu s-au păstrat în întregime, astfel că nu știm care a fost decizia lui Vespasian în legătură cu cei care au fost principalul instrument al tiraniei instaurate de Nero. Și, pentru ca tacâmul să fie complet, și atunci, ca și azi, au existat nostalgici: Suetonius spune că foarte mulți ani după sinuciderea ultimului iulio-claudin se găseau persoane care să pună flori la mormântul său! Mi se pare că lorga spune undeva că istoria este săracă în scheme.

Gheorghe CEAUȘESCU

Pentru a înțelege cum stau lucrurile cu *Fractalia*, am să reiau *Argumentul* de la începutul cărții. Poemul, alcătuit din 11 secvențe, este o transpunere în versuri a paginilor 86-93 ale cărții lui Roger Penrose, *Mintea noastră cea... de toate zilele. Despre gândire, fizică și calculatoare* (Editura Tehnică, 1996), volum din care poetul a preluat și opt imagini referitoare la "mulțimea Mandelbrot", nimic altceva decât pixeli măriți și reprezentări fractalice. Poemul încorporează în textele sale un fragment din Leibniz, precum și versuri din Arghezi, Barbu și Mallarmé, surse onest și exact indicate la final. În mod normal, geneza de acest fel a unei cărți de poezie m-ar fi uimit. Nu și dacă experimentul vine de la Șerban Foarță, un poet care, iată, datorită sofisticatelor cărți anterioare - de poezie sau de eseu, nu contează! -, are de înfruntat un orizont de așteptare tot mai larg. Pentru a evita riscurile previzibilului și monotonului, Șerban Foarță e obligat să uimească de fiecare dată altfel și cred că această provocare îi convine de minune. Căci resursele lui par nelimitate și avide a se da în spectacol. Despre aceste câteva mici-mari diferențe mă voi strădui să vorbesc în continuare, cu regretul că reproducerile pe care a lucrat poetul rămân necunoscute cititorului cronicii.

Dacă până nu de mult Șerban Foarță (pre)lucra poetic materiale retro, de data aceasta - mai mult decât în *Erau ziare, evenimente* (Brumar, 2000) -, instrumentarul, (pre)textul liric este nu doar științific actual, dar, se pare, unul dintre subiectele de cercetare tot mai amănunțită ale viitorului apropiat. Aliajul argheziano-mandelbrot-ian transcende, astfel, limitele stricte ale istoriografiei poetice, păstrându-se în același timp în câmpul lirismului pur, pixelii și fractalii transformându-se sub pana poetului în bizare peisaje geografice, în frânturi de plante sau în simpatice deși mutante insecte. Ca și în celelalte cărți ale poetului timișorean, umorul se împletește firesc cu scrupulozitatea execuției în ritm și rimă și, aproape de la sine, cu substraturile livrești. Însă, sofisticatul său limbaj poetic nu mai derutează, ci mediază, la fel de fantezist, imaginile structurilor microscopice, încât jocul poetic este uneori chiar mai mult decât fascinația gratuitului cu care poetul ne-a obișnuit. Erudiția lingvistică nu mai ocultează tema, calamburul și tautofonia au dispărut, iar demersul poetic,

Ode în metru fractalic

n ultimii ani, Șerban Foarță a avut un ritm foarte bun al cărților, pe măsura fanilor tot mai numeroși și tot mai tineri: Spectacol cu Dimov (Vinea, 2002), Caragialeta bis (Brumar, 2002), Clepsidra cu zăpadă (Polirom, 2003), iar în această primă jumătate de an, pe lângă cartea de față, și un volum de traduceri, Blazoanele anatomiei feminine. Poeți francezi ai Renașterii (Humanitas).

**lecturi la zi
de Marius Chivu**

Șerban Foarță

fractalia

Șerban Foarță - *Fractalia*
Editura Brumar, Timișoara, 2004, 34 p.

oricât de neologic ar fi, iluminează (măcar în sensul familiarizării) obscuritățile vizuale ale imaginii pixelate sau ale complicatelor structuri fractalice: "Măriți de zece ori, - te bucuri / să vezi, acum, că zișii muguri / se aseamănă (și în ansamblu, / și-n amănunt) cu-ntregul amplu / pe care-l reproduce în lanț [...] minus pedunculii, ce fac un unghi / (cum fac sepalele narcisei / pe lujeri, sau un ram pe trunchi) / cu corpul tutelar: un sinus / ce-i sinclinarul așa-zisei / crevase cu figure pe ambii / versanți: pe unul muguri, vrejuri / filamentoase, în vârtejuri; / pe cel din dreapta: spori sau lamblii, / sau crabi ce-aduc cu hipocampii" ș.a.m.d.

Putem găsi voluptății contemplației lui Șerban Foarță o funcție așa-zis ludic-euristică. Structurile fractalice declanșatoare de reverii lingvistice se arată, astfel, aproape accesibile - nu științific, se-nțelege! - chiar și percepției comune. Corespondențele și referințele livrești declanșate de contemplarea în reproducere a culturii de fractali alcătuiesc, la rândul-le, prin aranjamentul poetic muzical, mici ode asianice, eterogene și neconvenționale. Dincolo de curiozitatea pură și de entuziasmul descoperirii, elogiul micro-universului fractalic, ne dăm seama, alimentează întregul demers poetic. În pofida elaborării atente și intense a microscopice dantelării lirice (pe măsura obiectului contemplației), a enciclopedismului cu care poetul croșetează interfața lingvistică a pixelilor, emoția acestor mici ode degheizate în versificări

complicate rezidă tocmai în îndutul revelării delicatetei unui spațiu/domeniu perceput drept inabordabil, altfel decât la modul fizic riguros. Scrutând-o și mai de aproape, / ca-n străveziu adânc de ape, / prin fanta strânelor pleoape / și printr-o lupă cam de două / sute cincizeci de ori mai nouă / și clară ca un glob de rouă, / cu franjuri, panglici, curbilinii / de octopuși sau de actinii / ce-și unduie și-nvoaltă dinii, / neconținând să se bifurce / asemeni limbilor bisulce / de viperă cu șuier dulce, - / coada călușilor de mare, / de-atâtea zeci de ori mai mare, / e o dantelă, fiecare, / cu ochiuri multe, ca ajurul / care-și urzește împrejurul / nucleelor textile șnurul / și se învolbură în ritmul / impus de, numai, logaritmul /

spiralei, - care-i algoritmul / în-tregii broderii de fire / și de volute levogire, / de necuprins într-o ochire."

În mai toate volumele anterioare, Șerban Foarță își adjuce decisiv statutul de demiurg liric absolut, însă, de data aceasta, poetul se supune ăre-cum regulilor grafice ale imaginii, nu în sensul constrângerii, dar al inspirației. Fantezia nu e pură 100%, ci ușor determinată. Improvizația, deși dă aerul unei infinite libertăți, este controlată de temă. De aici și livrescul mult mai strunit decât ne-am fi așteptat, dar și extraordinarul artificului și al artificialității. Poate fi simetria amețitoare a fractalilor descrisă lingvistic și chiar îmbogățită prin proteismul codului poetic? Șerban

Foarță e destul de încăpățânat, dar, mai ales, talentat să o facă cu asupra de măsură. Astfel, contrastul dintre matematicul structural și haoticul liric mai mult apropie decât să disperseze unghiul percepției. Un zoom focalizat într-o zonă distinctă, pe deplin nici a cuvântului și nici a imaginii, ci a emoției de dincolo, acolo unde iminența unei indicibile armonii a descompus definitiv contururile riguros limitatoare. Poezia devine astfel o fascinantă abordare a infinit-simetricelor crescențe fractalice: "Răspântia lor e-o pată stranie / cu bule, n jur, ca de șampanie, / sau ca un șir de peri tactili / înfrigurați și retracțili, / de nu cumva o fi un spectru / de greiere, cu corzi și pletru, / sau un păianjen într-o pânză / ultrasensibilă, la pândă, / un zaț uscat în filigean, / spărtura unui negru geam, / o picătură de cerneală / pe care-o tot întinzi pe coală / și-o trențui, dormit pe sferă, / cu vârful penei, conirostru, - / «... o insulă? un munte? o apă? un deșert?» / De ce, fără de-a începe, ar sfârși periplul nostru?"

În absolut, poezia se (re)produce aproape combinațional tocmai prin mecanica sa molecular-livrescă intrinsecă. Nu se putea o metaforă mai frumoasă pentru poezia lui Șerban Foarță decât dantelăria fractalică! În spațiul poetic întemeiat și guvernat de poet, coabitarea este conceptul-principiu absolut. Parafrazându-l pe George Steiner, poezia lui Șerban Foarță nu poate fi "un regat de mijloc", căci absolut toate cuvintele sunt oaspeții celorlalte, invitându-se și determinându-se reciproc într-o simetrie ce ține de livrescul - practic - infinit. ■

cărți primite

- Constantin Dinischiotu, *L-a așteptat pe Molière în gară...*, 55 de ani în slujba teatrului românesc, București, Ed. Vergiliu, 2002. 80 pag. (text) + 28 pag. (fotografii).
- Constantin Dinischiotu, *Teatrul de ieri și de azi*, București, Ed. Vergiliu, 2003. 116 pag.
- A. Calafeteanu, *Vânătorii de comori*, roman, București, Ed. Eminescu, 2003. 352 pag.
- Constantin Eretescu, *Periscop*, mărturiile unui venetic, București, Ed. Eminescu, 2003. 256 pag., 69.000 lei.
- Mircea Braga, *Replieri interpretative*, Sibiu, Ed. Imago, 2003. 112 pag.
- Mircea Braga, *Teorie și metodă*, eseu despre izvoarele aventurii metodologice moderne, Sibiu, Ed. Imago, 2002. 136 pag.
- Mircea Ivănescu, Rodica Braga, *Commentarius perpetuus 2*, parabole, Sibiu, Ed. Imago, 2003 (poeme). 104 pag.
- Ilie Guțan, *Caleidoscop*, pagini de critică și istorie literară, Sibiu, Ed. Alma Mater, 2003. 384 pag.
- Ilie Guțan, Victoria Murărescu-Guțan, *Ion Creangă - treptele receptării operei*, Sibiu, Ed. Alma Mater, 2003. 228 pag.
- Florica Dimitrescu, *Drumul neîntrerupt al limbii române, 2*, Cluj-Napoca, Ed. Clusium, 2003. 300 pag.
- Gheorghe Pituț, *Culoarea visului*, portrete, cronici, tablete, ediție îngrijită de Valentina Pituț, București, România Press, 2003. 136 pag.
- Ileana Lăzărescu, Georgeta Gabrea, *Vise în piatră*, în memoria prof. dr. arh. Cezar Lăzărescu, București, Ed. Capitel, 2003, 235 pag.

Coșmarul comunist a fost înlocuit pentru mulți semeni de-ai noștri cu un coșmar post-comunist, la fel de apăsător. Supraviețuirea în tranziție este dură, oamenii au tot mai puțin timp pentru ei și pentru cei care ar trebui să le fie apropiați, la tot pasul se petrec drame pe lângă care trecem din ce în ce mai indiferenți. Impostorii de tot felul ne-au batjocorit de prea multe ori sensibilitatea pentru a mai putea discerne și a fi solidari cu adevăratele drame ale tranziției. Pentru mulți, visurile din decembrie 1989 s-au transformat într-un vis de groază. Cei mai mulți, aflați în plină maturitate în momentul revoluției, și-au pierdut vechile locuri de muncă. Unii au început să vândă lucruri din casă (dacă nu chiar casa) pentru a încerca să ofere copiilor șansa unui viitor. Ajunși la maturitate, mulți dintre acești copii au părăsit țara în căutarea unui destin mai bun, abandonându-și fără remușcări părinții în singurătate și sărăcie. Pentru nefericiții rămași acasă cu toate iluziile destrămate, debransarea energiei termice vine aproape de la sine, ca o anticameră a morții. Goana pentru supraviețuire alterează iremediabil și relațiile dintre soți. Ocupați până peste cap de profesii tot mai acaparatoare, dezamăgiți de prozaismul strivitor al vieții (de familie), aceștia ajung să se mulțumească cu surrogatele de afectivitate oferite de pasagerile relații extraconjugale.

Existența personajelor din povestirile Mariane Codruț se află într-o definitivă stare de suspendare. Fiecare dintre eroii autoarei pare să aștepte ceva. Un telefon de la copii sau iubit(ă), o întâmplare capabilă să introducă un fior de viață în temul cotidian al vieții. O întorsătură a destinului menită să le lumineze existența. De altfel se poate vorbi de un motiv al telefonului în proza Mariane Codruț. Acesta este centrul în jurul căruia gravitează viața personajelor sale, obiectul de care se leagă toate visele și speranțele acestora. Trăirile în fața telefonului ale unei femei îndrăgostite de un bărbat înșurat sînt surprinse cu maximă finețe de scriitoare: „Lungi, chinuitoare și confuze deliberări interioare, în care își promitea să nu-l mai caute, sfîrșeau totdeauna cu mîna ei pe receptor. Cînd reușea, în fine, să formeze numărul întreg, tremurînd de emoție, uita brusc pretextul pentru care-l suna și se bîlbîia aproape penibil pînă-și recăpăta din nou suflul. Cînd nu-l găsea la telefon, se perpelea prin casă, incapabilă să se apuce de ceva, să-și abată gîndul de la el, de la ideea de a-l suna, de a-l auzi. (...) Începînd de la ora șase seara, nu se mai mișca din casă, așteptînd să sune ea sau să fie sunată” (pp. 161-162). Mariana Codruț este expertă în descrierea simptomelor „bolii” singurătății. Transcrierea detaliilor are acuratețea unei fișe clinice, chiar dacă, printre rînduri, răzbate o evidentă căldură umană. Practic, autoarea se pune în pielea personajelor ei, trăiește împreună cu acestea întregul calvar al existenței lor anodine: „De cînd e singură mîncatul i se pare o corvoadă. Trupul ei cel mai adesea respinge hrana. Trupul ei e mai inteligent decît ea, el e primul care simte cînd ceva nu e în regulă și care dă alarma înainte ca mintea ei să decanteze lîmpe, precisă, netă, conștiința acelei nereguli: respinge mîncarea, somnul – sau se îmbolnăvește și își pierde vlagă” (pp. 130-131).

În Sumbria nu există destine fericite.

Singurătatea, eșecul, deziluzia, nefericirea sînt înscrise în gena locuitorilor acestui ținut. Drama lor este cu atît mai mare cu cît fiecare poartă în suflet amintirea paradisului pierdut: anii copilăriei, în care soarele lumina bolta, totul părea posibil, iar mama era întotdeauna acolo pentru a alunga primejdii știute și neștiute. Amintirea solară a anilor copilăriei face și mai apăsătoare realitatea de azi. Între paradisul promis

ușor ars plutind peste sat și mama veghează. Poate și Dumnezeu, își spuneau, și Dumnezeu, sigur, dar El era ceva mai departe...” (p. 172)

Ul Baboi și alte povestiri de Mariana Codruț este o carte sensibilă și tristă. Autoarea, cunoscută în primul rînd în calitate de poetă, dovedește prin scrierea acestui volum că stăpînește bine tehnica povestirii și mai ales că este o atentă observatoare a tranziției, înțelegînd, ca nimeni alta, dramele oamenilor

afecțiune, cu speranța că urmașii lor vor avea parte de o viață mai bună. O lume atomizată, compusă din indivizi îmbătrîniți înainte de vreme, lipsiți de orice impuls vital, cu sentimentele extirpate, de ale căror iluzii s-a ales praful. Oameni singuri, aflați în imposibilitatea de a comunica cu aproapele. O lume de neînțeles în care fiecare își poartă propria dezamăgire, drama sa mai mică sau mai mare, îndelung interiorizată, a cărei

lecturi la zi de Tudorel Urîan

Mariana Codruț, *Ul Baboi și alte povestiri*, Editura Polirom, Iași, 2004, 204 pag.

Cartea dezamăgirii

olumul Mariane Codruț, Ul Baboi și alte povestiri, este un fel de versiune în proză a Plumb-ului bacovian. Într-un soi de Yoknapatawpha cu specific românesc (teritoriu denumit, deloc întâmplător, „Sumbria”), totul stă sub semnul nefericirii. Norii grei apasă în permanență asupra localității, nici o rază de soare nu reușește să-i străpungă pentru a lumina sufletele înnegurate ale oamenilor. Aceștia au ajuns să se înstrăineze de semenii și de sine, și-au extirpat orice urmă de sentiment și își trăiesc, într-un soi de automatism repetitiv depresia și singurătatea.

de visele și speranțele copilăriei și viața lipsită de orizont a maturilor de astăzi, dezamăgiți și blazați, s-a căscat o prăpastie. Este greu de spus dacă acest dezastru existențial are drept cauză sinuoasele evoluții sociale și politice din societatea românească a momentului (este greu să nu descoperi în Sumbria datele societății românești de azi, cu toate contorsiunile perioadei de tranziție) sau degradarea biologică a omului pe măsura înaintării în vîrstă. Probabil și una și alta. Oricum recursul la memoria copilăriei pierdute este devastator pentru maturii de azi și el poate produce o stare de inconfort fiecăruia dintre noi. În descrierea paradisului copilăriei se simte din plin mîna poetei Mariana Codruț. Atmosfera idilică seamănă izbitor cu cea din celebrul poem eminescian *Sara pe deal*. „Noaptea cobora încet, cotropind copacii încordați sub povara frunzișului și a fructelor, oamenii abia își mai zăreau unul altuia fețele și mîinile ducînd lingura la gură. Apoi toți se ridicau, mulțumeau pentru masă cu o cruce grăbită și o ștergeau la culcare. Numai mama rămînea să strîngă farfuriile și să le spele. În clinchetele ușoare ale vaselor ori lătratul vreunui cîine răgușit, care nu reușea să tulbure adîncă pace a serii de vară, ei, copiii, alunecau în somn cu convingerea nesmintită că totul e în regulă: întunericul gros, mirosul de lapte

în această perioadă de schimbare a regulilor jocului la nivelul societății. Lumea Mariane Codruț este lumea sacrificiilor tranziției, a acelor oameni pentru care schimbările din 1989 au venit prea tîrziu spre a le mai da vreo șansă de adaptare la noua realitate socială. Este lumea celor tăcuți și neștiuți care își trăiesc decent, cu discreție, coșmarul cotidian al singurătății, sărăciei, lipsei de

„exorcizare” nu se poate face decît printr-un hohot de plîns. „Ul își puse mîinile la ochi. Ea se aplecă și i le desfăcu încet, încă rîzînd. Pe fața cu un rictus chinuit a bărbatului ei curgeau lacrimi. Rîsul îi dispăru. Se întinse lîngă el, jos, pe dalele răcoroase și suspină cînd Ul o cuprinse cu un gest brusc, înfundîndu-și nasul în bluza ei și hohotînd disperat” (p. 204). ■

cărți primite

- Dan Lungu, *Raiul găinilor*, fals roman de zvonuri și mistere, prefață de Mircea Iorgulescu, Iași, Ed. Polirom, col. „Ego”, 2004. 200 pag.
- Liviu Papuc, *Marginalii junimiste*, Iași, Ed. Timpul, 2003 (istorie literară; prezentare pe ultima copertă de Lucian Vasiliu). 254 pag.
- Năstase Zanfir, *Undeva o lumină*, Pitești, Ed. Paralela 45, 2003 (nuvele). 404 pag.
- Liviu Capșa, *Sens interzis*, publicistică, București, Ed. Cartea Românească, 2003. 188 pag.
- Gheorghe Perian, *A doua tradiție*, poezia naivă românească de la origini până la Anton Pann, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, col. „Universitaria”, seria „Philologica”, 2003. 400 pag.
- Mira Lupeanu, *Poeme din flori*, antologie și prefață de Alex. Ștefănescu, coperta și viziunea grafică Mircea Dumitrescu, București, Ed. Quilinel din Jad, 2004. 198 pag.
- Ilie Constantin, *Cîntecele altora*, traduceri din lirica italiană a secolului douăzeci, Iași, Ed. revistei *Convorbiri literare*, 2003. 300 pag.
- Constantin Parascan, *Sufletul nostru dintâi*, Roman, Iași, Ed. Timpul, 2004. 300 pag.

Editura Muzeului Literaturii Române pune la dispoziția cititorilor interesați de scrierile lui Virgil Mazilescu un volum intitulat *Opere* (ediție alcătuită de Alexandru Condeescu, prefată de Mariana Marin), cuprinzând opera cunoscută până acum a poetului.

Probabil că nici acest volum nu va reuși să disloce inertele, e posibil ca poezia de aici să nici nu mai corespundă sensibilității anilor '90-2000, însă pentru o corectă receptare și o necesară recuperare a unei literaturi aproape uitate, aproape necunoscute, scrierile lui Virgil Mazilescu se află acum la vedere: poemele publicate în periodice sau în cărțile apărute în timpul vieții, cele rămase în manuscris, recenziile, proza, scrisorile și jurnalul. Referințele critice, de la debut încoace constituie și ele, alături de datele bio-bibliografice stabilite de Alexandru Condeescu, un solid sprijin pentru istoria receptării scriitorului.

Cea mai însemnată cantitativ și calitativ este opera poetică. Adunate astfel, volumele *Versuri* (1968), *Fragmente din regiunea de odinioară* (1970), *Va fi liniște, va fi seară* (1979), *Guillaume poetul și administratorul* (1983), împreună cu poemele din periodice (autume și postume) și cu ineditele ilustrează o linie poetică în continuă mișcare perfecționistă, al cărei punct maxim îl reprezintă *Guillaume poetul și administratorul*.

Suprerealist numai prin imagistică, nu și prin atitudine sau viziune, ermetic doar prin elipsă, nu și prin coduri, Virgil Mazilescu a început să scrie sedus fiind de achizițiile avangardiste ale poeziei europene și autohtone și în răspăr cu lirismul vremii. Ruperile de ritm, incoerența în idee și limbaj (de aici încadrările în suprarealism), delirul de cuvinte, alăturate aparent fără noimă, poeme fără titlu și fără final, absența punctuației și a majusculei fac din poezia lui Virgil Mazilescu o contemporană a avangardelor.

În primele trei volume căutările autorului merg spre o rafinare formală a discursului. Nu ideea, nu metafizica par să-l intereseze, ci textul în sine ca realizare artistică. Această tendință, ca și lucrul îndelungat asupra versului îl apropie de poezii manieriste, pe când ludicul și intertextualitatea (parafraza, pastişa, parodia) îl apropie de curentul optzecist al epocii postmoderne. Prin ermetism și așa-zisul suprarealism, Virgil Mazilescu este un poet modern. (Are cineva dintre dumneavoastră vreun singe/ singurătatea se înalță lângă poduri/ ca un avion al sufletului nostru celui mai metalic/ atît vî întreabă fratele meu și nimic mai mult/ și nimeni/ nu se îngrozește se aud apele orbind/ și atîtea perechi de buze rătăcite prin coșurile/ gunoierilor domnișoară elevă/ domnișoară studentă/ o! moarte înălmîntată/ singurătatea se înalță lângă poduri/ oboseala cu luminarea ei". - *Va fi liniște, va fi seară*). Evoluția poeziei e destul de curioasă, neașteptată oricum, în *Guillaume poetul și administratorul*. De unde tot efortul poetului mergea în celelalte cărți spre maximă concentrare și spre elipsă, aici toate acestea se dovedesc ineficiente și insuficiente pentru discursul pe care încearcă să-l construiască, fiindcă altfel nu poate fi înțeles gustul pentru narativ, descoperit odată cu al patrulea volum. Narativitate (remarcată și de Alexandru Condeescu), discursivitate anecdotică, personaje – după modelul literaturii românești de secol XVII, judecînd și după titlurile tipice,

asezate și ele în chip de „povestire” – sînt noile structurări ale poeziei lui Virgil Mazilescu în cartea din 1983.

Alegerea narativității și a mai marii coerențe nu aduce simplitate și claritate discursului poetic, el rămîne la fel de baroc, sofisticat și abscons, dar ceea ce era gest teatral, artificial pînă acum, devine aici trăire mai sinceră, semnalară mai exactă a tragicului existențial. Încep să cadă prea multe măști, aceea „stilistică a eschivei”, cum o numea Eugen Negrici, pălește în fața unei stilistici a asumării. Dacă practicarea unei poezii

și *Eu, chirașul lui Daniel*, ambele publicate în „România literară” în 1970, sînt prea puține pentru a vorbi despre Virgil Mazilescu prozator. Există certe calități de narator și un simț al detaliului semnificativ la acest autor, adept al unei proze suprarealiste și a absurdului.

Recenziile (apărute în „România literară” între 1966-1983), intervențiile din presă, pe diferite teme, evocările, omagierile, pseudo-reportajele sînt, spre deosebire de poezie, extrem de lirice. Scrie cu afecțiune, cu înțelegere, adesea fără exercitarea spiritului

critic, exataziindu-se oriunde întîlnește o fărîmă de reușită, chiar riscînd s-o inventeze. Este o critică poetică, prin urmare are toate slăbiciunile poetului (dar și calitățile!). Chiar dacă nu pune diagnosticalele cele mai bune, are o mare prețuire pentru actul artistic, fie el și mediocru.

Scrisorile către Sergiu Vărgatu (publicate în 2000 în „Manuscriptum”) și către D. Țepeneag (apărute în „Viața românească” în 1992) întregesc, alături de jurnalul ultimelor luni de viață (ianuarie 1984-aprilie 1984), portretul omului Virgil Mazilescu. Chinuit de obsesia unei iubiri imposibile, chinuit de boală, de ravagiile alcoolismului, este preocupat totuși – ultimă redută – de soarta operei, de impactul ei asupra cititorilor.

Probabil că el nu era un boem pur-sînge. Era poate în spirit, dar nu în literă. Poezia pe care o scria nu era rod al inspirației risipite în retorica de pahar, ci, pînă să se înfiripe pe hîrtie avea nevoie de decantări și „dospiri”, cum spunea, iar pentru asta trebuie disciplină, rigoare. Din acest motiv au și fost derutați prietenii, care credeau că între poet și om sînt mari diferențe.

Într-un text aflat la sfîrșitul volumului de *Opere*, Nora luga povestește că, întrebat într-un grup de poeți ce e mai important pentru el, poezia sau existența, Mazilescu răspunde fără să ezite: existența, spre surprinderea celor de față care declaraseră poezia drept cea mai importantă. Iată și o consemnare din jurnal („Băieții aștia cred prea mult în „artă” (poezie, pictură și alte căcaturi) - Eu nu cred decît în moarte, adică în iubire.”

Nora luga vede în această declarație o neîncredere în valoarea poeziei proprii („simțea felul insidios în care legenda se substituie operei”), dar și spiritul de mare artist, nemulțumit de ceea ce a creat. Concluzia e că, de fapt, tot poezia a rămas obsesia fundamentală pentru Virgil Mazilescu, chiar așa, pusă, paradoxal, pe locul doi.

Probabil că așa a fost, iar cei ce vor să știe ce îi chinuiește mai mult pe poeți găsesc răspunsuri suficiente într-un sens și în celălalt în paginile jurnalului.

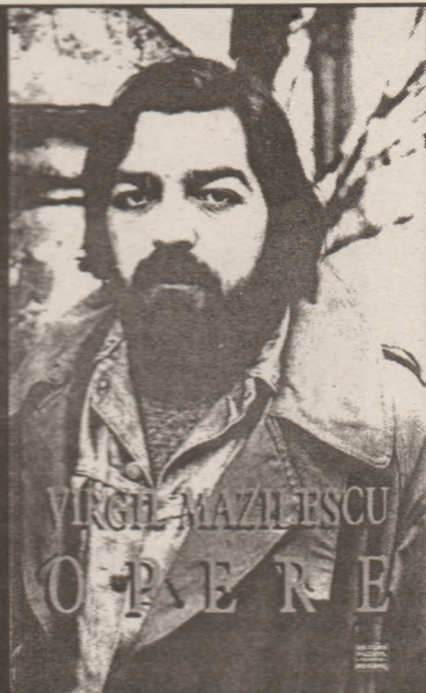
Pentru a vorbi însă în cunoștință de cauză trebuie citită mai întîi, totuși, poezia.

Georgeta DRĂGHICI

lecturi la zi

Fascinația legendei

Virgil Mazilescu a fost un personaj fascinant al boemei bucureștene în anii '60-'70, despre care congenerii și mai tinerii săi admiratori de atunci își aduc aminte cu nostalgie și melancolie, și ca urmare a morții lui premature. Intrat în legendă, folclorizat, chiar cu bune intenții, Mazilescu a încetat să mai fie un autor citit. Pus deseori în legătură cu generația '80, care, în cîteva direcții ale sale, l-a asimilat și l-a revendicat ca model, creatorul lui Guillaume poetul și administratorul n-a mai rămas decît cu aura de poet boem, vag suprarealist, vag oniric, vag textualist etc. La receptarea sa în acest fel aureolat a contribuit și faptul că n-a publicat foarte mult. „și după ce am inventat poezia într-o încăpere clandestină din adîncul pămînturilor sterpe – curajul și puterea (omenească) s-au topit ca aburul”.

Virgil Mazilescu, *Opere*, ediție alcătuită de Alexandru Condeescu, editura Muzeul Literaturii Române, București, 2003.

axate pe virtuțile limbajului presupune (cel puțin, conform evoluției genului) o criză a sentimentelor, a metaforei, a metafizicii înseși, în cazul lui Mazilescu această poezie, întoarsă către ea însăși, narcisiacă, n-a fost treaptă la care a ajuns, ci aceea de la care, paradoxal, a pornit. Se poate spune că întîi și-a creat instrumentele de lucru, și-a exersat tehnica și abia după aceea și-a lăsat poezia să-l exprime. Partea care părea goală, sterilă în poemele sale s-a transformat, în sfîrșit, în idee. Evanescența ființei (în celelalte volume), impersonalitatea versurilor, curgerea lor fără început și sfîrșit vorbeau, de fapt, despre absența vocii poetului. Ca și cum îi plăcea să scrie, să creeze limbaj, dar nu știa încă despre ce. După ce s-a spus pe sine, poezia începea, într-adevăr, să spună.

Din păcate, după volumul din 1983 n-a mai urmat decît moartea.

Scrierile în proză (*Prăvălia cu porcelanuri*

cărți primite

- Dan Lungu, *Proză cu amănuntul*, Iași, Ed. Cronica, 2003. 150 pag., 45.000 lei.
- Gabriel Diradurian, *Adevărata față a zeului Ares* (relatare documentară din anii dictaturii), Buc., Ed. Aldin, an de apariție nementionat (roman). 376 pag.
- Julio Cortázar, *Manuscris găsit într-un buzunar – și alte povestiri*, traducere și note de Tudora Șandru Mehedinți, Iași, Ed. Polirom, seria „Biblioteca Polirom. Proză XX” (coordonată de Denisa Comănescu), 2004. 408 pag.
- Teolinda Gersão, *Casa umbrelor*, în românește de Micaela Ghițescu, București, Ed. Vivaldi, 2003 (roman; prefată de Micaela Ghițescu). 248 pag.
- Charles Frazier, *Cold Mountain*, traducere și note de Antoaneta Ralian, Iași, Ed. Polirom, 2004. 576 pag.
- Vasile Conta, *Scrisori și documente inedite*, ediție stabilită, prefată și note de Florin Căntec, Iași, Ed. revistei *Convorbiri literare*, 2003.
- Al. Husar, *Printre contemporani. Oameni și cărți*, Iași, Ed. revistei *Convorbiri literare*, 2003. 212 pag.
- Călin Vlasie, *Poezie și psihic*, Pitești, Ed. Paralela 45, col. „Odiseu. Jurnale, memorii, confesiuni, note de călătorie” coord. de I. B. Lefter). 180 pag.

plecînd de la cărți
de Mihai Zamfir

Temerile președintelui

Memoriile lui Beniuc par scrise la ordin de partid chiar dacă sînt confesiuni solitare. Se gîndește mereu la „ce-o să spună partidul”.

Pornit pe o asemenea pantă, bătrînul își recapitulează, cu îndîrjire senină, etapele vieții sale publice, una mai catastrofală decît alta: plecarea în misiune la Moscova, de unde se întoarce perfect indoctrinat; înființarea Uniunii Scriitorilor din România, după model sovietic; pustiirea conștiință a peisajului cultural românesc, prin interzicerea scriitorilor neangajați politic; participarea cu entuziasm la teroarea declanșată după revoluția din Ungaria etc. Marginalizarea lui Blaga, a lui Barbu și a altora, arestarea și asasinarea lui V. Voiculescu, procesul intentat „grupului Noica” sînt menționate în treacăt, ca fapte absolut normale, față de care puternicul șef al culturii care era atunci Beniuc nu se simte în nici un fel responsabil. La ce ne puteam aștepta din partea unui om care, fapt totuși senzațional, lua încă (în anul 1975!) apărarea lui Stalin, a metodelor staliniste de conducere, și care, în același an, mai credea că marea problemă a literaturii române o reprezintă evitarea „formalismului”!

Decăderea din funcțiile supreme este și ea atent recapitulată, cu scrisnete de dinți. Totul începe în aprilie 1964, cînd Beniuc refuză să se ralieze atitudinii antisovietice adoptate atunci de PMR; continuă cu respingerea „primăverii la Praga”, în care autorul vedea, pe bună dreptate, un morb anticomunist. Ce-i drept, cu trecerea anilor, Beniuc este recuperat – discret și eficient – de Ceaușescu, care își dă seama că lacheul de vocație va sluji cu fidelitate pe oricare șef comunist, cu condiția ca acesta să fie cît mai intransigent și cît mai „sovietic” în mentalitate.

Singurele pagini ce-și pot revendica astăzi oarecare vivacitate literară rămîn paginile izvorîte din furia neputincioasă a ex-Președintelui față de cei care i-au luat locul sau care i-au stat în cale. Galeria schițată, parcă în joacă, de memorialist se transformă într-o grădină zoologică

terifiantă: Victor Eftimiu, gata să supraliciteze pentru a se pune bine cu „noul regim”; Sadoveanu pretinzînd, de la obraz, sume enorme pentru cele mai anodine gesturi publice; Arghezi refuzînd să coboare tariful sub o mie de lei, indiferent de dimensiunile articolului sau ale poeziei; Zaharia Stancu, dușmanul numărul unu, actor desăvîrșit, care juca teatru în permanență doar pentru propriul său interes; Eugen Jebeleanu, ahtiat patologic după bani și onoruri; Ion Brad, iezuit în manieră și profitor prin dilapidare. Despre toți, Beniuc are informații de dosar compromițătoare, pe care le

expune complezent, dovedind o insațiabilă vocație de „turnător”. Cel mai trist e că, probabil, aproape toate detaliile sordide furnizate erau exacte.

În anul 1975, la sfîrșitul cărții, Beniuc începe să aibă din nou speranțe: vede, cu o fericire greu de ascuns, cum Ceaușescu strîngea șurubul ideologic, cum liberalizarea se transforma în amintire. Și atunci „toboșarul vremurilor noi” speră din nou – speră că vor reveni minunatele vremuri în care el conducea literatura română. Astfel, ar vrea ca, la apropiatul Congres al Culturii și Educației Socialiste, „libertatea de a scrie ce-ți place și cum îți place să fie înălțurată” (p. 407), „să nu se mai meargă pe linia de a promova cu orice preț cărți care precis nu se găsesc pe o linie justă” (p. 408). Am citat din ultima pagină a cărții. În ciuda formulărilor bilbliote, aspirația profundă apare cum nu se poate mai clar. Nici pînă la sfîrșitul vieții Beniuc n-a înțeles nimic.

Ce păcat că soarta a fost totuși clementă cu un asemenea individ și că l-a luat pe Mihai Beniuc dintre cei vii în anul 1988! Doar doi ani dacă ar mai fi trăit, ar fi putut constata direct, într-un uriaș spectacol la scară mondială, cît valorau în realitate principiile cărora el le închinase viața. ■

cersetorul de cafea
de Emil Brumaru

Am băut și-am plecat uimit și rușinat

Stimate domnule Lucian Raicu,

n aceste scrisori, al căror șir l-aș vrea interminabil, o să mă repet, e normal, o să mă contrazic, e iarăși normal. Uneori voi spune lucruri neconvingătoare, strident false, de prost gust, voi da cu bîta-n baltă de catifea, voi nimeri cu nuca exact în perete, cu oiștea la fix în gard. S-ar putea, inconștient (dar știu cam ce înseamnă inconștientul acesta, tătucu Freud a avut el grijă să ne deie mură-n gură și greier în creier despre dînsul!), să vă supăr, să vă irit, să vă contrariez, deziluzionez (pînă la miez!). Piscul presupune riscul (observ că azi vorbesc în versuri!) și ce mai tura-vura, și ce mai încolo și-ncoace, literatura are și floace! Dar mă opresc ca să nu devin penibil. (Cuvîntul ultim îmi aduce aminte un stih pe care i l-am scris, demult, unei studente, cu chimicul, pe jupon – pe atunci se purtau jupoane cefoiau grațios rochițele în jurul misterului; dar iată-l:

„Sînt sensibil, fă, sensibil

Pînă la penibil!”

Acum îmi dau seama că, de fapt, distihul suna așa:

„Sînt sensibil, fă, sensibil

Pînă la oribil!”

M-a bucurat enorm că nu vă place să vorbiți la telefon. S-ar putea găsi multe explicații, care mai de care mai cu firul răsucit. Mă mulțumesc doar să constat. Dacă ar fi după mine, aș desființa toate telefoanele din lume. Ba nu, aș lăsa cîteva la îndemîna lui Dinescu!

(Telefonul îmi amintește de doctorița dentistă din D – una din ele – Frangopol. Făcea naveta la Pașcani. Divorțase. Într-o zi, mi-a spus că a trezit-o telefonul pe la miezul nopții. Cînd a ridicat receptorul, o voce feminină i-a explicat limpede: „Ești o vacă!” Apoi: clic! Înfuriată, neștiind cine a inoportunit-o, a luat cartea de telefoane și a început, fumînd, să sune la fiecare. În Pașcani sînt puțini abonați. Dacă răspundea o femeie, doctorița Frangopol, satisfăcută, urla: „Ba tu ești o vacă,” Chestia asta s-a repetat vreo trei nopți la rînd. Pașcani!)

(Să nu uit altă întîmplare cu personajul dentistei Frangopol. Invitată, într-o după amiază, acasă, am servit-o cu niște ciupercuțe preparate în așa fel încît codițele, negre, deveniseră foarte evidente. „Ce-mi dai mie lindicii ăștia!”, a izbucnit ea doldora de pudoare. Am rămas, vorba lui Camil Petrescu, „interzis!”)

De cînd am venit de la Neptun, zilnic, mă zbat în dreapta și în stînga pentru aducerea Tamarei Nikolaevna, măcar cu o jumătate de normă, în Iași. Am ore de adîncă prăbușire, am ore de exaltată speranță. Ieri mi s-a întîmplat ceva bizar. Nu beau. Nu am voie. Îmi face rău. Deodată, cu doar 15 lei, ultimii, am intrat la bar unde nu mai fusesem niciodată. Cea mai ieftină băutură, un rom cubanez, costa 16,50. Mi-am scormonit inutil buzunarele. Și atunci barmana, pe care nu am văzut-o în viața mea, mi-a zis: „Nu face nimic, vă cunosc foarte bine, deși dumneavoastră nu mă cunoașteți, veți plăti altă dată”. Am băut și-am plecat uimit și rușinat.

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru
19-IX-1980

Așteptînd să treacă uraganul *Isabela*

Pe masă cartea cu Arta Poeziei, Patericul Egiptean
Și cafeaua Starbucks pe care o beau
În fiecă dimineață cu ochii pierduți
Pe fereastra mea americană
În dialog cu păsările flăcări, cu păsările albastre ca
fulgerul

Cu motanul Toady, cel cu cinci degete
Și mereu la pîndă, urmărindu-mă pe mine de departe
Așteptînd să apar cu cana cu lapte.

Și mai stau de vorbă și cu bradul cel bătrîn
Căruia mă adresez cu „Maiestate”
Dar și cu firavul liliac plantat de Tess
Într-o glorioasă dimineață de April
Și abia ținîndu-se în picioare
Sub uraganul *Isabela*
Ce și-a pierdut totuși forța
Pînă aici în Pennsylvania
Preschimbîndu-se într-o ploaie moleșitoare
Și-n rafale de aer fierbinte
Pe care le-a înghițit cu lăcomie în Florida.

Dar iată a apărut și cîinele Theo jucîndu-se
Cu mingea lui roșie
Pe care am studiat-o speriată
În prima ieșire în curtea Casei Poetului
Semăna atît de tare cu o mică bombă
Un fel de lubeniță cu mîner.

Mă ridic de la masă și mă opresc
În dreptul bibliotecii de împrumut de aici
Printre cărți descopăr o mică socotitoare din lemn,
cu bile
Și deodată am doar 5 ani și sunt în grădinița din Sibiu
Gușterîței colț cu str. Balanței
Și învăț tocmai a socoti
Mișcînd bilele roșii mai fascinante decît stelele de pe cer
Învățînd Abstractul cu multă răbdare și curiozitate.

Aplecată peste socotitoare
Cu fundele mele albastre în codițele blonde
Și acum mai păstrez la București
Într-un sertar cu scrisorile de dragoste
Ale tatei către mama
O cutie mică, transparentă
Cu o codiță cu fundă albastră
Păstrat cu sfințenie de mama
În adăpostul parfumat al scrinului din sufragerie
Și deodată alerg la fereastră
„Trece trenul” strig din toată inima
și arunc socotitoarea
și toți copiii mă urmează în curte
dincolo de gardul de lemn al grădiniței
chiar trece o linie ferată și chiar un tren adevărat
ca și aici la Lewisburg,
chiar prin grădina Casei Poetului
iar verușele și iepurii se joacă printre traversele
din lemn.

La capătul străzii mele americane
Trece și un fluviu leneș Susquehana

Și pot zări chiar și podul imens legînd
Orașul cu pădurile din Northumberland
Sună telefonul și un sibian îmi spune
Că podul gării din Sibiu
Nu mai este.

Și atunci chiar aici, chiar acum
Eu îl ridic iar, piatră cu piatră,
Cuvînt cu cuvînt
Și cei din Lewisburg
Se miră că lingă podul lor
A mai apărut un pod
Mai mic,

Liliana Ursu

Cu mașini mai mici,
Cu umbrele mai mici
Cu vijelii mai mici
Un pod pe care o fetiță cu codițe blonde și funde
albastre
Îl trece în fiecare duminică
De mînă cu bunica ei
Pe drumul lor spre Catedrala din centrul Sibiului.

Roma și pinii ei

Roma și pinii ei
Aievea îmi vorbesc
Despre veșnicia sufletului
Precum biserica mică de pe dealul Apoldului.

Sau

Bucuria de a ști
Că ocrotirea vine de Sus.

Acum
La picioare
Marea.

De neîmblînzit.

În Olimp
Doar cîțiva mai scriu poezii.
Homer obosit
Perie caii
Și-și spune că marea nu poate fi
Atît de departe.

O grădină sau măcar un vișin

E un pește
Care-și crește puii în gură,
Lipsindu-se
De cele ale hranei.

Cum aș putea cu rugăciunea
În gura mea cea păcătoasă
Să cresc o sfoară de grădină
Sau măcar un vișin
Hrănindu-l doar cu luminate,
Luminînde de cuvinte.

Uitînd pentru o vreme
De lume

Întrucît
Așa cum ne spune Sfîntul Isaac Sirul „Cela ce de fru-
museșea rugăciunii s-a atins
Va fugi de mulțime ca un asin sălbatic.”

Vîsla mea de acum

O car cu mine peste tot.
Mai ales pe uscat. Prin păduri.
Prin aeroporturi. Prin gări.

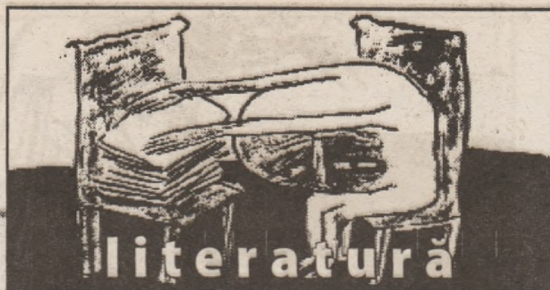
Fiul mi-a pictat-o toată, toată
Cu flori și cu fragi
„să te bucuri, mamă,
vîslă ca tine nu mai are nimeni!”

Uneori ea chiar cîntă.
Un solo pentru trompetă
Sau un adagio pentru violoncel.
Tulburător mai cîntă vîsla aceasta
Înmuiată în atîtea ape: Dunăre, Susquehana,
Ohrid, Mississippi

În sfîrșit Marea Neagră.
„Și Mediterana” îmi șoptește ea
de din umbra unui leandru
din fața frizeriei
de pe strada Dr. Carol Davila
colț cu Dr. Victor Babeș.

Iar eu mă întreb tot mai des
Dacă am avut vreodată cu adevărat o barcă.

În peninsula din Constanța cînd ajung,
Ovidiu îmi șoptește mereu, încă de la gară
„Împrumută-mi vîsla ta
vreau atît de mult să ajung acasă.” ■

semn de carte
de Gheorghe Grigurcu

Glose la ALEXANDRU PALEOLOGU (II)

Sub raportul speculației, Alexandru Paleologu se dovedește a fi un inconformist sagace și tenace. Cîtuși de puțin cuprins de apatie, d-sa pare a-și găsi în incredulitate resurse energetice care îi îngăduie a revizui vastul repertoriu de locuri comune și prejudecăți cu care ne confruntăm în mod curent. Circumspecția d-sale e voioasă, cîrtire e bonomă, ca a unui ins robust moralmente, urmărind un țel pozitiv. În temeiul unui bun simț fie și ca paradox (mai precis: de regulă ca paradox!), d-sa reexaminează perpetuu formulele ce s-au îndepărtat, prin uz și abuz, de rațiune, restabilind o față „originară” a lucrurilor, de ordin moral (e un conservatorism restaurator cu aer de inovație sau, dacă vreți, o inovație cu aer conservator).

Desen de Mihaela Șchiopu

Astfel răutatea e subsumată prostiei (evident, dintr-o prestanță clasicizantă a rațiunii, căreia afectele se cade a i se subordona): „Răutatea este inseparabilă de prostie. Oricît mi-ar spune cineva că există oameni inteligenți și răi, nu cred. Un om rău nu poate avea decît o inteligență prinsă în ace, nesigură. Tot ce este iubire, tot ce este prietenie – deci tot iubire –, tot ce este valoare umană vine numai din inteligență, și din nimic altceva. Bunătatea nu este accesibilă prostului. Prostul poate să fie fraier, poate să fie un om inofensiv – deși e greu de imaginat, totuși există (...) –, dar, în general, proștii sînt obraznici, răi, ticăloși, savurează răul

făcut altora, sînt deranjați de binele altora”. Apare apoi un elogiu al mediocrității (eseistul nu pierde prilejul de-a surprinde, de-a frapa), întrucît inteligența n-ar fi specifică exclusiv celor „strălucitori”: „Eu am o mare stimă pentru așa-zișii mediocri. Care nu sînt chiar mediocri. Dar au o condiție mediocră în existență. Aceștia sînt un temei pentru articulația unei societăți evolute. Chiar în lumea din care am făcut parte și care nu mai există astăzi – așa-zisa înalta societate – existau foarte multe mediocrități, însă șlefuite, care știau să întoarcă paginile unei partituri, atunci cînd o doamnă cînta la pian, știau să stea frumos la masă, să poarte o con-

versație banală, dar conversație. Era o lume pe care eu o disprețuiam, dar nu aveam dreptate. Pentru că acești oameni constituiau un palier de la care era posibilă apariția unui Enescu, unui Celibidache sau a cui dorți dumneavoastră”. În consecință se produce o pledoarie în favoarea „lumii bune”, a saloanelor căreia i-a aparținut în prima parte a vieții și autorul, cu o justificare nu numai de natură reflexivă, ci și stilistică (stilul e omul, dar și invers!). Căci Alexandru Paleologu are grijă a se contura, cu eclatanță, și ca personaj avînd o fizionomie distinctă, ca suport epic al scriiturii sale nonșalant divagante, *à batons rompus*, de fapt adunate pe liniile de forță ale eului auctorial. În aceeași atmosferă salonardă se încearcă și reabilitarea unor termeni ca frivolitate și lene. Destule lucruri frivole, susține dl Paleologu, sînt *de facto* profunde. Semnificativ, Goethe spunea că orice gest mărunț de politețe posedă o acoperire morală. Așa-zisa frivolitate a lui Mozart nu e o mască a profundității? Etimologia cuvîntului frivolitate ne vine în ajutor, deoarece în limba latină *friare* însemna a tăia firul în patru, a analiza. Iar aristocratul se trezește în declarația plină de superbie privitoare la demagogicul „cult al muncii”: „Eu nu am cultul muncii. Sînt un leneș. Și acest lucru mi-a folosit foarte mult. Dacă am scris niște cărți este pentru că am fost leneș, nu pentru că am avut cultul muncii. Lenea înseamnă contemplativitate, atenție la real, și nu la ideal”. În această apologie a oțului se vedește tehnica utilizată adesea de dl Paleologu, cea a apăsării ostentative pe o clapă ce contrariază accepțiile curente ale unui cuvînt sau „ideile primite”. Propozițiile astfel dobîndite se impun nu doar prin sugestia lor de adevăr împospătat, ci și prin cea de seducătoare gratuitate, de construcție posibilă într-un orizont al idealității.

Și în fine să ne întoarcem la ceea ce

am indicat a fi conservatorismul funciar al lui Al. Paleologu, blazon atît al seniorului, cît și al unei mentalități intrinseci, însă aci cu nuanțe proprii. Acest conservatorism nu reprezintă, ca de-atîtea ori, o lunecare înapoi, o retractilitate ce refuză prezentul, un paseism greoi, nefuncțional, ci o înălțare ca de avion, de unde se desfășoară o priveliște largă. Remanența nu împiedică agerimea observației și luciditatea, ci le potențează. Dl Paleologu nu privește obsedant în urmă, ci în toate direcțiile. În economia intelectuală a eseistului, conservatorismul implică o echivalare cu cîștigurile capitale ale culturii, cu bazele sale imperisabile. De unde rezultă nu o vedere scurtă asupra viitorului, ci una de anvergură. Sînt respinse, în consecință, crispările metodologice, prețiozitatea terminologică *à la page*, ca niște simptome superficiale ale unui moment pasager. Așijderea e refuzată exagerata atenție de care se bucură teoretizarea ce riscă a obtenebra viul, realul (inclusiv ale operei ce se sufocă în rețelele mereu sporite ale unor scheme fastidioase). Noțiunea de postmodernism îl ofuschează pe acest intelectual rasat care concepe unitatea cîmpului cultural de-atîtea ori excesiv parcat, artificializat.

„Mai întîi, aș vrea să știu dacă există postmodernism. Eu cred că nu există, este doar un cuvînt. Eu credeam că s-a isprăvit cu obsesia modernismului și revenim la lucrurile esențiale, care sînt perpetue. Dar văd că nu e așa. Postmodern este un cuvînt care îi fascinează pe foarte mulți oameni amatori de teoretizare. Prin amatori de teoretizare înțeleg amatori de-a nu fi atenți la real. Și îmi displace această chestiune”. S-ar prea putea ca cititorii din viitor să se întoarcă la unele din propozițiile domnului Alexandru Paleologu precum la niște semnale de alarmă justificate ori ca la niște prognoze confirmate. ■

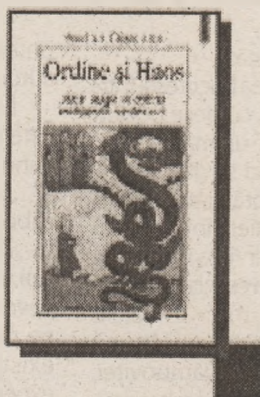
EDITURA POLIROM

■ Andrei Oișteanu
Ordine și Haos
Mit și magie în cultura tradițională românească

■ William Ockham
Despre universalii

■ David Lodge
Răcane, nu ți-e bine!

■ Nick Hornby
Febra stadioanelor

www.polirom.ro

literatură

B

IOGRAFIE

Tudor Vianu, născut la 27 dec. 1897/ 8 ian. 1898 la Giurgiu, în familia unor evrei creștinați, care i-au asigurat o educație aleasă, face, după terminarea studiilor, o frumoasă carieră universitară. În atmosfera de teroare legionară din anii 1940-1941 se află la un pas de la a-și pierde poziția de profesor universitar la Facultatea de Litere din București, din cauza originii sale (o comisie stabilește că „un evreu nu poate fi educator al tineretului românesc”). După instaurarea comunismului, se află din nou pe lista neagră, de data aceasta din cauza convingerilor sale „idealiste”. Încă din primul număr al *Scânței*, din sept. 1944, este acuzat (de C. Ionescu-Gulian) că „n-a înțeles sau n-a vrut să înțeleagă materialismul dialectic”. Imediat după 1947 este exclus din Academia Română, i se desființează catedra de estetică și se fac încercări repetate de a-l elimina din învățământul superior (într-un referat de cadre din 1954 i se reproșează „cosmopolitismul” și se propune „eliberarea sa din cadrul corpului didactic al facultății”).

Totuși, Tudor Vianu traversează fără mari pierderi acești ani sumbri, păstrându-și seninătatea și demnitatea intelectuală. Continuă să fie profesor (la catedra de literatură universală a Universității din București), spre norocul tineretului (fie el românesc sau neromânesc), căruia îi insuflă respectul pentru marele creații literare ale lumii. După moartea lui Stalin, din 1953, revine și în prim-planul activității publicistice (semnând, printre altele, în *Gazeta literară*, înființată în 1954, studii critice de o remarcabilă erudiție despre clasici ai literaturii române și străine). Îi omagiază, convențional, pe conducătorii comuniști ai țării și le face diverse concesii, dar niciodată și pe aceea de a renunța la ținuta sa intelectuală. În 1955 redevine membru al Academiei (recomandat de Mihai Ralea). În continuare ține conferințe, întreprinde călătorii în străinătate, primește funcția de director al Bibliotecii Academiei, este cooptat în Comisia Națională pentru UNESCO (ulterior, în Comitetul Executiv al UNESCO), colaborează la numeroase publicații din România și din alte țări, publică noi cărți și supraveghează reeditarea unor vechi. Activitatea căreia îi acordă însă prioritate, până la sfârșitul vieții, o constituie profesoratul. În 1962 se înscrie în partidul comunist (PMR).

Moare în dimineața zilei de 21 mai 1964, în urma agravării unei mai vechi afecțiuni cardiace. Ultimele cuvinte pe care le-a rostit sunt menționate în scrierile memorialistice ale fiului său, eminentul psihiatru și scriitor Ion Vianu: „Vă iubesc pe toți.”

Un critic al valorilor sigure

Tudor Vianu este un critic al valorilor sigure. El examinează de fiecare dată o literatură a cărei existență a fost certificată de alții. Așa se explică de ce comentariile sale sunt lipsite de dramatismul identificării și evaluării textelor demne de interes. Ele au în schimb un calm și o solemnitate prietenoasă care îl cuceresc în timp pe cititor. Frazele critice ale lui G. Călinescu, cu zig-zagul lor de fulger al ideilor, sunt de la început spectaculoase și captează instantaneu atenția. Frazele critice ale lui Tudor Vianu, arcuite deasupra operelor literare ca un cer senin, dau un sentiment de certitudine care creează, treptat, o plăcută obișnuință.

În perioada de după război, Tudor Vianu a scris (și rescris) ample studii de literatură română și străină. Cele dedicate literaturii române au apărut în 1965, la Editura Didactică și Pedagogică, într-un volum masiv, *Studii de literatură română*, care a contribuit mult – deși într-un mod discret – la redescoperirea adevăratei literaturi după infestarea conștiinței publice cu fantasmagoria realismului-socialist. Nu se știa pe atunci că textele din volum fuseseră sever cenzurate. Cert este că și după cenzurarea lor se remarcă printr-o ținută intelectuală care, în contextul dat, era prin ea însăși subversivă. În 2003 a apărut o nouă ediție a culegerii, de data aceasta (aproape) completă. Îngrijitorul ediției, Vlad Alexandrescu, a reinclus în volum pasaje tăiate și a restabilit formulările lui Tudor Vianu acolo unde ele fuseseră modificate. „Editura Didactică și Pedagogică – explică Vlad Alexandrescu – a făcut în 1965 un număr impresionant de intervenții în textele lui Vianu, atât în studiile mai vechi de 1947, cât și în studii mai noi. Aceste intervenții, cu caracter ideologic evident, sunt ușor de pus în lumină prin compararea textului publicat în 1965 cu textul în prima ediție, atunci când există o publicare mai veche. Ele constau cel mai adesea din omisiuni ale unor fraze, paragrafe sau chiar pagini, al căror rost era de a face gândirea lui Vianu conformă cu directivele ideologice din acea perioadă. Din nefericire, identificarea textului original nu este totdeauna posibilă, căci câteva dintre texte sunt în volum la prima lor apariție.”

Atenția lui Tudor Vianu se îndreaptă către clasici ai literaturii noastre: Anton Pann, Alexandru Odobescu, Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, I. L. Caragiale, Ion Creangă, I. Slavici, Alexandru Macedonski, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, George Bacovia. Fiecare autor este privit din perspectiva unui cunoscător al literaturii universale, ceea ce dezmargină literatura română. Ea pare provincială, în mod paradoxal, numai atunci când nu este pusă în relație cu alte literaturi. Tudor Vianu evită însă întotdeauna o asemenea enclavizare. Erudiția sa, care nu devine niciodată paradă de erudiție, funcționează firesc și continuu, asigurând o viziune integratoare acțiunii critice.

Stilul balzacian al prozei critice

Proza critică a lui Tudor Vianu seamănă cu proza balzaciană. Cuprinde documentate descrieri ale mediului social și cultural în care evoluează scriitorul ales ca personaj. Iată cum se proiectează, de exemplu, silueta nu prea mlădioasă a lui Anton Pann pe imaginea

[...] Din malul Dâmboviței se desfăcea printre grădini drumul care urca spre Mitropolie și către dealul Filaretului. Era un loc păduros, cu arbori seculari, printre care, în nopțile de vară, nu mai conteneau cântecele și petrecerile. [...]

În acest oraș plin de cele mai izbitoare contraste sociale, în care corupția se răsfața în voie, dar plin de mișcare și deloc auster, apare Anton Pann. Ion Ghica crede a-și aminti de el ca de unul din elevii școlilor ținute pe prispa bisericilor și în care se formau grămăticii boierilor și cântăreții bisericilor. Informația nu este însă deloc sigură. [...] Pann nu mai

la o nouă lectură
de Alex. Ștefănescu

Tudor Vianu – perioada postbelică –

Desen de Mihaela Șchiopu

unui București de epocă:

„Dâmbovița străbătea Bucureștii într-un curs atât de sinuos, cu dese poduri legănate azvârlite de pe un mal pe altul, încât omul nu știa când se găsește pe partea stângă sau dreaptă a râului. Când apele veneau mari, cartiere întregi erau inundate. Umezeala se infiltra în temelii caselor și se urca până la cornișe. O mare construcție, palatul unui Ghica, se prăbușește, ros de umezeală. Mișună totuși, pe străzile din jurul Dâmboviței, o lume întreagă de negustori și breslași, tabaci și șelari, zlătari, ceaprazari, cojocari, blănari, croitori, cavafi, curelari, bogasieri, brașoveni, lipscani, brutari, cârciumari și măcelari. Zarafii își scoteau micile lor cutii de lemn pe patru picioare și își vindeau galbenii și mahmudelele.

putea fi elev. Era cântăreț de biserică, autor și editor.”

La fel de minuțios și comprehensiv este reconstituită „cultura” lui Anton Pann:

„Este învățat numai omul care a zăbovit în multe și bogate biblioteci? Deși în profesiile pe care le exercităm noi, profesorii, avem în permanență nevoie de cinci sau șapte mii de volume, ne putem lămurii – chiar din ele – că există și o altă cultură, agonisită în experiențele unei vieți pline de mișcare, cu dese schimbări ale locului și îndeletnicirilor, multe observații făcute asupra oamenilor, asupra moravurilor și năravurilor lor. Mai ales dacă urechea este atentă și mintea ascultătorului este subțire și prevenită, încât știe să distingă îndată vorba cu

miez și cuvântul de duh, învățătura omului poate deveni foarte întinsă și prețioasă. O astfel de învățătură a avut Anton Pann. Numărul paremiilor, al snoavelor și fabulelor, al cuvintelor și deci al noțiunilor, al trăsăturilor de moravuri și de caracter pe care Anton Pann le-a reținut este atât de mare, încât în comparație cu el toți scriitorii vremii par mai degrabă la un început de drum. Întreaga cultură transmisă prin oralitatea populară a fost însușită de Anton Pann. Și această cultură este atât de vastă, iar el o produce cu un debit atât de neistovit, în construcții obținute prin acumulări atât de uriașe, încât, pentru a găsi un alt scriitor pe măsura lui, trebuie

Trebuie reproduse, de fiecare dată, pagini întregi pentru a da o idee despre ceea ce s-ar putea numi un zbor critic planat. Criticul privește literatura de foarte sus, se rotește în jurul ei lin, maiestuos și coboară în cele din urmă, la fel de încet, pentru a lua contact cu opera supusă analizei. Nu ni-l putem imagina pe Tudor Vianu scriind recenzii scurte pentru revistele literare sau vorbind la televizor câte cinci minute despre o carte.

De aici provine și impresia de inactualitate pe care o produc, azi, textele sale critice. Nu s-a demodat concepția despre literatură a lui Tudor Vianu (care este, în egală

pentru naționalitate ale Germaniei, cu tot ce determinaseră ele în direcția exaltării trecutului și poporului...". Sau caracterizează în limbaj sociologic lumea care l-a inspirat pe Caragiale, făcând – astfel situat – o distincție originală între *Momente* și *Comedii*. Pasajul merită citat integral (de fapt, nu poate fi citat decât integral):

„Scriitor burghez, Caragiale a evocat viața orașului, a provinciei și a Capitalei, în multe, în foarte multe din înfățișările lui: orele târzii ale nopții, cu cheflii întârziți, cu oameni care vin de la gară, cu măturători care stârnesc praful străzilor, cu trăsură pornite în goană să caute moașă; orele aperitivului și ale prânzului, cu funcționari întârziți de la masă, îndârjindu-se în discuții inutile; ceasurile adormite ale după-amiezilor caniculare, cu birjari ațipiți pe capră, cu străzi care păzesc siesta locuitorilor din casele zăvorâte; multele străzi ale Bucureștilor, botezate de fantazia edililor umaniști, întreținând cultul virtuților, cu nume ale Antichității sau cu ciudate nume alegorice, strada Fidelității, a Emancipării, a Pacienței, saloanele mondene, în care se practică *causeria* și se pun la cale conferințe literare, unde lumea se adună pentru *five o'clock*, balurile *high-life*; mesele îmbelșugate în jurul cărora se poate constata atmosfera încordată politică; birourile de avocați, vesela agitație populară a târgului moșilor, păcălelile de 1 aprilie... Peste toate trece o undă de farmec, de împăcare cu viața, care, dacă nu ia decât forme ușoare și superficiale, trăite de oameni naivi cu manii inofensive, este un semn că existența obștească se desfășura la adăpost de marile încercări.

Aceasta este atmosfera *Momentelor*, în care este răsfrântă o societate oarecum cristalizată, cultivând plăcerea de a trăi. Ea înfățișează a doua generație după a *Comediilor*, unde decorul este mic burghez, mahalagesc, unde oamenii nu sunt de obicei funcționari și cucoanele nu sunt încă franțuzite: lume de mici negustori, trăind patriarhal, cu stăpâni aspri, dar creduli, strașnici în capitolul onoarei familiale; cetățeni zeloși, membri ai gărzii civice, politizând, deși abia știu să silabisească gazetele, inițiindu-se în practicele tinerei democrații începătoare, străjuți de femeile lor romantice.

Trebuie răbdare pentru a parcurge aceste comentarii digresive și enumerative. Cine reușește însă să se adapteze la ritmul lent al investigației critice propus de Tudor Vianu redescoperă frumusețea unui mod de a scrie la care s-a renunțat – din nefericire – probabil pentru totdeauna. ■

(Continuare în numărul viitor)

să-l căutăm printre vechi povestitori ai Renașterii, un Boccaccio, un Rabelais, un Cervantes, scriitori care au reprodus, în sinteze personale, întreaga cultură populară a neamului din care făceau parte, sporită cu aluviunile vdepușe de înțelepciunea și fantezia altor neamuri, unele foarte îndepărtate și vechi.”

Impresia de inactualitate

Din Tudor Vianu nu se pot cita caracterizări scurte și nervoase, metafore critice lapidare, paradoxuri șocante formulate în numai câteva cuvinte.

măsură, un comparatist, un istoric al ideilor și un stilistician), dar s-a demodat ritmul gândirii lui, într-o epocă a improvizăției și tratării expeditivă a oricărui subiect.

Tudor Vianu analizează, de pildă, *Aforismele* pe care Titu Maiorescu le-a publicat în 1868 în *Convorbiri literare*, întârziind îndelung asupra fiecăruia și reconstituind o întreagă rețea de relații cu ideile epocii. Sau identifică în personajul lui Eminescu, Toma Nour, din *Geniu pustiu*, „omul romantic, așa cum ieșise din epoca luciferiană, sfărâmate de legături, a Revoluției franceze, din marile sinteze speculative ale idealismului postkantian, în care orgoliul cugețării omeneste, făuritoare a lumii, atinsese culmile lui cele mai înalte, din luptele

BIBLIOGRAFIE

CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ; TEORIA LITERATURII. *Arta prozatorilor români*, Buc., Ed. Contimporană, 1941 (altă ed.: vol. I-II, Buc., EPL, 1966) • *Trei critici literari* (Titu Maiorescu, Mihail Dragomirescu, Eugen Lovinescu), Buc., Ed. Biblioteca pentru toți, 1944 • *Figuri și forme literare*, Buc., Ed. Casa Școalelor, 1946 • *Anton Pann* (textul unei conferințe), Buc., Soc. de Științe Istorice și Filologice, 1955 • *Cervantes*, Buc., ESPLA, 1955 • *Voltaire*, Buc., Tin., 1955 • *Probleme de stil și artă literară*, Buc., ESPLA, 1955 • *Literatură universală și literatură națională*, Buc., ESPLA, 1956 • *Problemele metaforei și alte studii de stilistică*, Buc., ESPLA, 1957 • F.M. Dostoievski, Buc., ESPLA, 1957 • *Studii de literatură universală și comparată*, Buc., Acad., 1960 (ed. a II-a, rev. și ad., Buc., Acad., 1963) • *Al. Odobescu*, Buc., ESPLA, 1960 • Schiller, Buc., Tin., 1961 • *Goethe*, Buc., EPL, 1962 • *Arghezi, poet al omului. „Cântare omului” în cadrul literaturii comparate*, Buc., EPL, 1964 • *Despre stil și artă literară, cu un cuvânt omagial al acad. Al. Philippide*, Buc., Tin., 1965 • *Studii de literatură română*, Buc., EDP, 1965 (altă ed., în care au fost reintroduse textele eliminate de cenzură: ed. îngr. de Vlad Alexandrescu, Buc., Ed. Fundației Pro, 2003) • *Studii de stilistică*, Buc., ed. îngr. de Sorin Alexandrescu, Buc., EDP, 1968.

FILOSOFIA CULTURII, ESTETICĂ. *Introducere în teoria valorilor*, Buc., Ed. Cugetarea – Georgescu Delafras, 1942 • *Filosofie și poezie. Filosofi și poeți. Către o concepție estetică a lumii*, Buc., Ed. Casa Școalelor, 1943 • *Filosofia culturii*, Buc., Ed. Publicom, 1945 • *Transformările ideii de om și alte studii de estetică și morală*, Buc., Ed. Tradiția, 1946 • *Dicționar de maxime comentat*, Buc., Șt., 1962 • *Istoria ideii de geniu. Simbolul artistic. Tezele unei filosofii a operei*, Buc., ELU, 1966.

POEZIE. *Versuri*, Buc., ESPLA, 1957.

JURNALE, SCRISORI. *Jurnal*, Buc., EPL, 1961 • *Correspondență*, ed. îngr. de H. Zalis, Buc., Min., 1970.

În perioada postbelică au fost reeditate scrieri ale lui Tudor Vianu dinainte de război: *Estetica*, vol. I-II, 1934, *Ion Barbu*, 1935. etc. De asemenea s-a inițiat o serie de *Opere* (vol. I, ant., note și postf. de Gelu Ionescu, ed. îngr. de Sorin Alexandrescu, Matei Călinescu și Gelu Ionescu, Buc., Min., 1971, vol. II-III, ant. și note de Matei Călinescu și Gelu Ionescu, postf. de Matei Călinescu, Buc., Min., 1972-1973, vol. IV-V – *Studii de stilistică*, ant., note și postf. de Sorin Alexandrescu, Buc., Min., 1975, vol. VI-VII – *Studii de estetică*, ed. îngr. de Gelu Ionescu și George Gană, postf. de George Gană, Buc., Min., 1976, vol. VIII-IX – *Studii de filosofie a culturii*, idem., 1979-1980, vol. X-XI – *Studii de literatură universală și comparată*, ibidem., 1982-1983, vol. XII – *Arte plastice, cultură*, ibidem, 1985, vol. XIII – *Cursuri universitare*, ibidem, 1987, vol. XIV – *Correspondență, interviuri, poemul „Arcadia”*, ed. îngr. și note de Vlad Alexandrescu, Buc., Min., 1990.

Cele mai documentate și demne de încredere lucrări consacrate lui Tudor Vianu (din care am preluat o mare parte din informațiile biobibliografice) sunt: Vasile Lungu, *Viața lui Tudor Vianu*, Buc., Min., 1997 și (tot) Vasile Lungu, *Opera lui Tudor Vianu*, Buc., Em., 1999.

prepeleac
de Constantin Ţoiu

1952, 53, nedatate

...Mă închid din ce în ce mai mult. Trag obloanele. Melc! Și ce... (șters apăsător)...

Toți generalii au avut Alpii lor, Piramidele lor. Dar noi?... O ramură subțire ce se agită la cel mai mic vânt. Idei în care intri pe brânci... Viitorul?... Noi care ne bazăm mai degrabă pe trecut, care trecut... (șters). (Însemnări pe cartonașe albe pe care scrie A.E. d. R. Asociația editurilor din România, angajat fiind - notă de azi aprilie 2004).

Mă prezint în fața directorului A. evreu ungur fin cu ascendență nobiliară, cu atât mai sever. Unul din specia fanatică de comisari din filmele sovietice. Am mai scris într-un roman, dar repet întâmplarea, să nu se creadă cumva că este o invenție, o ficțiune...

E primăvară. Umblu în haină numai. A. după primele cuvinte schimbate, el având un accent maghiar dur, se uită intrigat la mine și mă întreabă ce port în buzunarul drept... Mă uit și eu mirat de întrebare și zic... *Scinteia!*... Bine, bine, zice, dar cum o ții? Și-mi face semn să i-o dau. Scot ziarul din buzunar și i-l întind, neînțelegând... A. îl netezește bine, cum era împăturit, - îmi arată grav prima pagină pe care se afla tipărit enorm portretul lui Stalin, și-mi spune pe un ton de imputare pe care nu aveam să-l uit niciodată, precum și figura lui blondie, ochi cenușii, gene gălbui; - păi, bine, tovarășe, așa ții dumneata ziarul cu chipul tovarășului Stalin, mototolit? - abea murise...

Nota următoare o scriu din memorie, tot în aprilie 2004, de care, de asemeni, m-am folosit într-o carte și pe care o trec printre memorii din aceleași motive arătate mai sus. De aceea, nu știu, s-ar putea să nu corespundă anii...

Sunt redactor la Editura ESPLA. Director este poetul A.Toma. El cheamă prin telefon pe cineva de la secția de poezie. Întâmplarea face să fiu trimis eu... Descind scara monumentală, de nuc, în spirală, pe care Petru Dumitriu, numit director mai târziu, în apogeul carierei, o făcea să se zguduie coborând-o în goană. În hol dau de Lenuța, femeia care îi ducea zilnic moșneagului, iaurtul, pe o tavă, și intrăm ca-n biserică.

A. Toma șade în picioare, preocupat, îndărătul biroului, sprijinit în mâini. El

contemplă ceva cu violență - ca atunci când ești pus pe gânduri mărețe... Credeam că-i o hartă. Când colo, ... apropiindu-mă, văd că se uită fix la o salopetă albastră nou-nouță, după cum arată.

Ridicând capul din hăul contemplerii lui de generalisim șchiop, cocoșat, însă croind planuri grandioase, el o certă pe Lenuța că întârziase cu iaurtul. Și că... ce are lumea cu el de-l ocolește și-l lasă singur cuc, de nu mai are cu cine schimba o vorbă... - și brusc izbucnește în plâns, unul sec, senil. Mai era, evident, și gloria... Abia fusese declarat al doilea poet național, după Eminescu. Fusesem de față. Văzusem cu ochii mei festivitatea din aula Universității. Când îi făcuse elogiul însuși G. Călinescu, - în derădere, împungându-l de la distanță cu degetul după fiecare frază a lui lung cântată, cum avea obiceiul, ca și cum l-ar fi acuzat, de fapt. Am fost atent. Extrem de atent. Știind că scena va intra în istorie... Era o capodoperă. O demonstrație histrionică, rară. Nu știu ce ar fi făcut, în locul lui, Manolescu, dacă... mă întreb azi, peste o jumătate de secol de atunci... Cred că n-ar fi primit. Numai un geniu poate să accepte așa ceva, *giocosa*, bravând, forțând situația, ocrotit de harul divin.

Rămânând singuri, al doilea poet al națiunii române m-a chemat la el. Urmează ceea ce urechile mele, românești, din țara numită România, populară, dar și socialistă, imediat, - cu Ilescu, cu tot - auziră... Scurtez, ca să nu diluez.

Al doilea poet al națiunii române îmi arată cu mândrie volumul său de versuri *Cântarea României*/tipărit până atunci în sute de mii de exemplare, - și ca să fiu atent... Și, apucând volumașul micuț, încercă anevoie să-l îndese într-unul din buzunarele salopetei nepurtată, - imaculataul simbol al clasei muncitoare, - întrebându-mă nervos în timp ce se sforța, ...dacă încap... volumul, adică, în salopetă; să-l aibă, la el, în buzunar, în pauza de prânz, muncitorul, ...mai mușcă omul din sandvișul lui cu brânză, cu salam, cu ce-o fi, mai citește un vers, să-i dea avânt... care să... mă-nțelegi? făcea isteric, fixându-mă cu ochii lui albaștri, apoși, în care lucea demența.

Scriu aceasta, pentru oricine s-ar mai îndoi vreodată că realitatea nu bate uneori orice ficțiune... ■

păcatele limbii
de Rodica Zafiu

Drăcuielei

În limba vorbită, desigur în mod diferit în funcție de registrele ei colective și de stilurile ei individuale, invocarea *dracului* apare nu numai cu o mare frecvență, dar și într-o surprinzătoare diversitate sintactică și pragmatică: în numeroase construcții specializate, cu funcții expresive, uneori simple semnale de iritare sau de admirație. Majoritatea funcțiilor și valorilor și chiar multe dintre construcțiile sintactice sînt comune mai multor limbi. Pentru română, ele au fost destul de puțin studiate. În mulțimea de construcții, în funcție de gradul de „depersonalizare”, se pot distinge, mai întîi, cele în care *dracul* e un actant mitologic, manifestat ca atare în enunțuri imprecative sau non-imprecative („Lua-te-ar *dracu*”, *expres.ro/comments*; „Mărine, *dracu*’ te-a pus să mori acuma...”, *revistarespiro.com*); apoi, numeroase sintagme, expresii și locuțiuni, îmbinări stabile (*tot un drac, ca dracu, dat dracului* etc.); în fine, construcțiile în care, nelegat gramatical, termenul devine o simplă particulă pragmatică („Stinge *dracu* lumina aia că mi-e somn!”, *agonia.ro*; „niciodată nu am înțeles cum *dracu* se hrănesc”, *sfera.ev.ro*). Desigur, multe dintre construcțiile sînt valabile pentru toate substituturile drăcuiei: sinonime mai mult sau mai puțin eufemistice (*naiba*), cuvinte - adesea obscene - care evocă eliptic formule de imprecăție. Merită să observăm, în treacăt, interesantele opțiuni ale DEX-ului în definirea cuvîntului *drac*: în primul rînd (ca probabil efect al cenzurii ideologice din anii primei ediții) sensul său e cît mai desprins de tradiția religioasă. Dacă în dicționare străine e normală referirea la tradiția iudeo-creștină („in Jewish and Christian theology”, *Oxford English Dictionary*; „selon les croyances (judéo-)chrétiennes et dans la tradition populaire”, *Trésor de la langue française*), în DEX e vorba doar de „imaginar”; în plus (și din nou în contrast cu alte dicționare străine și chiar cu definirea în același tom a *îngerului*), *dracului* se atribuie o identitate clar masculină.

Substantivul articulat apare atît în forma de nominativ-acuzativ (*dracu*), cît și în cea de genitiv-dativ

(*dracului*). De fapt, ambele forme suferă transformări fonetice tipice oralității. În limba vorbită de azi, dar și în transcrierea ei, e rar ca *dracu* să apară cu finala -/: integritatea articolului este limitată stilistic la oralitatea solemnă, academică, intrînd în contrast cu uzul tipic al invocării *dracului*. În scris se practică deopotrivă marcarea prin apostrof (*dracu’*) și nemarcarea (*dracu*). În texte clasice din secolul al XIX-lea, perioadă în care convenția ortografică era mai puternică, putem găsi mai multe exemple de conservare integrală a articolului, de exemplu la Eminescu: „Mă mir *cine dracu*’ te-a călugărit pe tine, blestematule leonime?” (*Cezara*). Nu e însă total absentă transcrierea *dracu* („slab ca *dracu*”, *Geniu pustiu*). Și la Caragiale apar ambele forme de transcriere („Unde *dracu* s-a băgatără?”, *Tren de plăcere*, „să vază ea pe *dracu*!”, *Art. 214*), cu o mai mare frecvență a celei fără -/. În construcții frecvente și mai puțin motivate semantic, se produce ușor o apocopă, o trunchiere și mai marcată: cea a articolului în formă de genitiv-dativ, -*lui*. Căderea acestui segment final nu are loc în mod obișnuit, în alte cuvinte, tocmai din pricina rolului său de a indica funcția sintactică; *dracului* e însă adesea redus la *dracu*, pentru că esențială e valoarea sa pragmatic-afectivă, nu funcția sintactică a unui dativ - *dă-i dracului* = *dă-i dracu’*; *du-te dracului* = *du-te dracu’* - sau a unui genitiv: „Jigodia *dracului*, și mă reped să-i trag una” (*sfera.ev.ro*); „Perversu’ *dracu*” (*cinemagia.ro*).

Modificările recente din jargonul folosit în Internet marchează o nouă reducere a cuvîntului. Esențială este desigur ortografia străină: sînt folosite literele *k* și *q*, care conferă textelor un aer englezesc, la modă, în contrast comic cu tonul neaoș al drăcuiei. În același timp, se produce o reducere grafică care înstrăinează și mai mult cuvîntul: adesea un *u* cert în pronunțare nu mai e păstrat în scris (proponîndu-se poate o lectură „rebusistică”): „și mda, ar suna *ca draq*” (*forum.pixel-rage.ro*), „și mai lăsați *draq* komentariile” (*bal2003.lgcb.ro*); „taci *draq* din gură” (*bal2003.lgcb.ro*). ■

O confesiune urgentă

Calvarul s-a impus scriitorului ca o urgență de redactare, fără vechime de sertar, determinându-l să lase deoparte toate celelalte proiecte, în miezul cărora trăia. Liviu Rebreanu lucrează repede și eficient la *Calvarul*, cam din decembrie 1918, când începe redactarea la Iași, unde se afla refugiat în ultimul an de război, și până în martie 1919, când manuscrisul e gata pentru tipar, la București. În *Avertisment*, un fel de prefață a cărții, autorul își numește de câteva ori narațiunea drept „povestire” („povestirea unei agonii zbuciumate, zvârlită pe hârtie într-o grabă înfrigurată”), dar în final schimbă categorisirea, oricum foarte discutabilă, cu aceea de roman: „Dacă totuși pe alocuri cartea pare un roman, de vină este numai viața – care, orice s-ar zice, este cel mai iscusit romancier din lume”. Cu alte cuvinte, *Calvarul* „pare un roman” pentru că transcrie întâmplări rupte din viață.

E de observat conștiința construcției pe care o are prozatorul, vizibilă și în organizarea secvențială a nuvelei *Catastrofa* și în ingenioasa arhitectură a romanului *Ion* – aparținând aceleiași interval de creație. În „avertismentul” la *Calvarul*, autorul își declară (în virtutea unei convenții) intervențiile operate pe manuscrisul recuperat de la personajul său: a schimbat numele reale cu altele inventate, a suprimat pasaje parazitare care „îngreuiază fără folos mersul povestirii”, a îndreptat stângăciile stilistice „și, în sfârșit, spre a înlesni citirea, am grupat povestirea în capitole cu titluri pe care le-am desfăcut iarăși în părți numerotate”. Se văd deci planul și minuțiozitatea constructorului, care își va dovedi măiestria arhitecturală în viitoarele romane. Cu toate că redactat extrem de rapid, autorul ține să-și etaleze supravegherea atentă a textului.

E de asemenea important de reținut că prozatorul se menține în raza aceleiași tematici a dramei războiului, care-i ocupa, în mod firesc și explicabil, în acești ani, atât conștiința, adică viața, cât și literatura, adică proiecțiile compensatorii. *Calvarul* face parte din aceeași sferă de preocupări cu *Catastrofa*, *Îțic Ștrul*, *dezertor* și *Pădurea spânzuraților*. Pentru că „războiul e o tragedie uriașă, alcătuită dintr-o complexitate de tragedii mărunte”, acest episod e un eșantion revelator din marea dramă

universală:

„În paginile acestea, găsite în fața unui mort, războiul nostru, prea bogat în dureri, e mai mult decât un laitmotiv sfărăitor. Nu i se văd zvârcolirile muiate în bălți de sânge, nu i se aud fanfarele eroice, nici vaierele de dooliu, dar i se simt pretutindeni pal-pitațiile vijelioase, atotcuprin-

care Remus Lunceanu ar fi identic cu autorul. Propun acum o lectură independentă de investigația subiectivă a scriitorului, ca o narațiune citită în sine, prin valențele ei morale, relevabile în regimul estetic al ficțiunii.

Calvarul se prezintă ca mărturisirea testamentară a unui poet și gazetar, Remus Luncea-

prăpastie – atâta tot”.

Întregul roman nu va fi deci altceva decât confesiunea unui învins, adresată unei posterități incerte, scrisă de-a lungul unei nopți, înainte de a se sinucide, „povestirea unei agonii zbuciumate, zvârlită pe hârtie într-o grabă înfrigurată, în ultimele ceasuri ale scriitorului”. Un ma-

cronica edițiilor
de Ion Simuț

CALVARUL lui Liviu Rebreanu – romanul unei disculpări (I)

În 1919, când apare volumul *Calvarul*, la Editura universală Alcala, Liviu Rebreanu avea 34 de ani, era un publicist cunoscut îndeosebi din cronicile de teatru și un prozator puțin creditat și comentat, care publicase câteva volume de nuvele: *Frământări* (1912), *Golanii și Mărturisire* (ambele în 1916), *Răfuiala* (1919). În 1919 Liviu Rebreanu era creditat ca un novelist modest, despre care, până atunci, cele mai riscante aprecieri superlative formulase numai Mihail Dragomirescu. Luând în seamă, pe deasupra, și condițiile nefaste ale războiului, ale absenței unei vieți literare coerente care abia se reorganiza, nu e deci de mirare că volumul *Calvarul* nu s-a bucurat de nici o receptare semnificativă. Cartea beneficiază doar de o notiță de semnalare a apariției în revista „Sburătorul”, unde Liviu Rebreanu era un fel de secretar de redacție, mâna dreaptă a lui E. Lovinescu. Și mai ciudat este că prozatorul nu-și va mai reedita niciodată cartea, care se va pierde pentru contemporani într-un fond pasiv aproape neglijabil.

zătoare. Trece peste om, îl calcă în picioare, i se încuibează în inimă, îl stăpânește și, în cele din urmă, îl aruncă în ocna morții”.

Lectura morală a ficțiunii

Povestirea sau romanul nu vor depune mărturie despre măcelul fizic, despre „zdrobirea trupurilor”, ci despre „strivirea sufletelor”, mai exact despre „suferințele sufletești [care] rod îndelung temelia vieții”. Explicarea orientează foarte bine lectura, în sensul unei suferințe morale, deci al unei drame psihologice profund semnificative pentru un timp tragic.

Calvarul lui Liviu Rebreanu a fost sortit, fără abatere, unei lecturi biografice a confesiunii, prin

nu, de 31 de ani (deci cu o mică diferență în minus față de vârsta autorului), frământat până la istovire de suspiciunile confrăților, în timpul primului război. Plecat din Ardeal în urmă cu zece ani, e suspectat la București, în timpul ocupației germane, de lipsă de loialitate față de statul austro-ungar; refugiat la Iași, din teama de a nu fi arestat și probabil condamnat la moarte pentru eschivă de la recrutare, e bănuț de confrăți ca spion al regimului de ocupație. Suspiciunea generalizată îl copleșește, îl împinge la sinucidere, după cum se explică resorturile acestei drame în avertismentul autorului:

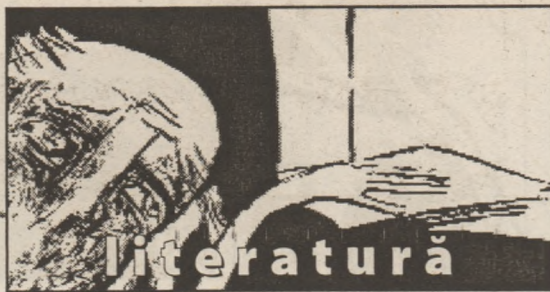
„Un om și-a curmat viața în clipa în care a înțeles limpede că, între el și oamenii spre care năzuise din toate adâncimile sufletului său, s-a deschis o

nuscris însângerat e recuperat ca o mărturie acuzatoare pentru un timp nefast: „În urma poetului mort de bunăvoie a rămas un teanc de file stropite cu sânge”. Remus Lunceanu își descrie *calvarul* moral cu pistolul pe masă, gata să-și pună capăt zilelor îndată ce va isprăvi această mărturisire prin care mai speră vag să se facă înțeles, cel puțin postum, dacă nu a izbutit în timpul vieții sale nefericite. Moartea sa îi va acuza, îi va culpabiliza pe cei care l-au împins la gestul ultim. Un tânăr de treizeci și unu de ani (exact atâția are și David Pop din nuvela *Catastrofa*, scrisă în aceeași perioadă), convins că are talent, poate chiar geniu (David Pop era un mediocru care refuza să gândească și să-și asume existența), suferă că nimeni nu l-a iubit cu adevărat niciodată, că nu a avut noroc, că

a fost obligat la compromisuri, că a fost tot timpul înțeles greșit, că idealismul său a fost contrazis – ceea ce l-a împins pe buza prăpastiei.

Calvarul este deci drama unei profunde și fatale neînțelegeri. Nu e neapărat nevoie să fie conectată proiectiv la existențialismul camusian, printr-un fel de modernizare forțată sau prin inventarea unui protocronism inutil. Psihologia unei conștiințe morale sfâșiate are în ea germele unei modernități implicite. Disperarea lui Remus Lunceanu e rodul otrăvit al unei alienări individuale într-o societate bolnavă, devastată de coșmarul războiului. Remus Lunceanu e predestinat să fie victima unei lumi nedrepte. O recunoaște el însuși: „Se vede că mă născusem în zodia învinșilor lipsiți de îndrăzneală și de vigoare” (v. Opere 3, text ales și stabilit, note, comentarii și variante de Niculae Gheran și Nicolae Lițu, Editura pentru literatură, 1968, p. 10). Remus Lunceanu trăiește secolul XX, de la începuturile sale, ca pe o „eră a suspiciunii”, cum am spune după Nathalie Sarraute. El are „conștiința cinstei” (p. 11), însă nu și capacitatea de a insufla altora această convingere despre onestitatea sa. De aici decurge toată drama sa, din faptul că e o victimă sigură a suspiciunii, ca regim moral maladiv.

Citind atent și cu o anumită generozitate, acestea sunt conexiunile ce pot fi făcute (posibile trimiteri firave spre un existențialism abia întrezărit), poate puțin cam abuziv. E o bună doză de supralicitare într-o astfel de conexiune, dar ea nu e cu totul nemotivată. Desigur, sunt de acord că aș putea fi acuzat de prea multă imaginație critică atunci când inventez pentru literatura română din anii primului război mondial și, în mod special pentru Rebreanu din *Calvarul*, un existențialism *avant la lettre*. Dar eșecul moral și existențial al lui Remus Lunceanu poate fi înscris în această genealogie a modernității, ca o pură și foarte probabilă intuiție psihologică a scriitorului nostru. Nu e mai puțin adevărat că acest caracter de posibilă generalitate a destinului nefericit al lui Remus Lunceanu este subminat din cel puțin două direcții. Una este romantizată și patetismul dramei, limbajul foarte datat, apăsarea pe caracterul senzațional și acuzator al unei sinucideri anunțate. E prea puțină deschidere filosofică și prea mult sentimentalism în lamentațiile sinucigașului. ■

Fiul patriei

Băieții care îi furnizau lui Cazimir temele improvizatiilor shakespeareane" făceau, cu mama lui, lecții de limba franceză. Fiul asista deseori la ele și ajunsese să cunoască, mai bine decât cei mari, fragmentele din manual ale *Cidru* lui.

„Enfin vous l'emportez, et la faveur du Roi

Vous élève à un rang qui n'était dû qu'à moi..."

„O rage! ô désespoir! ô vieillesse ennemie!

predilect), cliini, trăsuri, Turnul Eiffel, rațe, pui de găină, pomi, castele ș.a.m.d. Un cioban cîntînd din fluier în fața unor ipotetice oi evadează, prin titlul desenului, în zone mai elevate: *Le berger et ses moutons!* Dar iată că, în plin univers infantil, irupe

de ziua lui:

1 ianuarie - Azi am văzut mascați

2 ianuarie - Azi a fost profesorul

3 ianuarie - nimic important

4 ianuarie - am cumpărat revista

tie: „a venit tata de la bal" (!). Tatăl se întorsese de la Tîrgu Jiu, unde fusese concentrat la tabăra polonezilor. „Dacă există un singur om - crede François Mauriac - care să-și țină jurnalul pentru propria lui plăcere și nu pentru secolele următoare, îi rămîne întotdeauna cineva pe care să-l înșele și acela este el însuși." Abandonîndu-și jurnalul în fașă, Cazimir înceta să se automatifice. Griji mai mari îl pindeau la orizont.

Fericirea de a nu merge la școală trebuia să aibă sfîrșit. Cu puțin timp înainte închiderii cursurilor, băiatul este dus cu sila, mama ținîndu-l strîns de mîna spre a-l împiedica să fugă, și vîrît într-o sală de clasă. Cazimir devine astfel, împotriva voinței lui, elev în clasa I a Școlii primare israelito-române mixte din Piatra Neamț, pe care o absolvă peste trei săptămîni, obținînd premiul I cu cununa „pentru bună purtare și silință la învățătură". Nivelul cunoștințelor cu care venise de acasă întrecuța cu mult exigențele programei. Bătăie de cap îi dăduse numai memorarea, într-o singură după amiază, a poeziilor unui an întreg. „Al cui ești, băiețuș?", m-a întrebă un bătrîn profesor, după ce coborîsem în bujor de pe estradă, purtînd pe creștet cununa dobîndită la sfîrșitul clasei întîi. Luat prin surprindere și fisticit de amănunțată festivă, am îngăimat: „Al mamei...". Cînd a aflat acasă cele întîmplate, tata a rîs și m-a povăuit ca, pe viitor, să răspund că sînt «al patriei!»²²

„Sans prendre garde à l'ouragan"

Clasa a doua primară (1940-1941) începe sub auspicii rele. Localul școlii israelite, o clădire frumoasă și trainică zidită în timpul lui Spiru Haret, este transformat în spital militar. Clasele sînt împrăstiate în tot orașul și adăpostite pe unde se putea, cu precădere în lăcașuri ale cultului mozaic. Dar elevii învățau după aceleași manuale ca și cei de la școlile de stat. Puteau așadar să-i numească „strămoșii noștri" pe daci și pe romani, fără a risca vexațiile suferite de Josef Hechter, sau să exalte în compunerile lor „războiul sfînt pentru cruce și dreptate", cum va numi Ion Antonescu campania din Răsărit. Deja prin octombrie 1940 nemții își făcuseră apariția ca instructori. „Întorcîndu-mă într-o zi de la școală - își amintește Ștefan Cazimir -, am văzut în vitrinele unor magazine din centru niște afișe mari colorate, cu inscripția «Arisches Geschäft». Cunoștințele mele de germană erau neîndestulătoare (deși puteam citi și în alfabetul gotic) spre a înțelege despre ce este vorba... Am memorat însă enigmatică formulă, iar acasă mi s-a tradus: «Întreprindere aeriană». Suna, pe românește, la fel de criptic! Am priceput totuși, ceva mai tîrziu, că fercheșii ofițeri germani nu trebuiau să cumpere din

N'ai-je donc tant vécu que pour cette infamie?"

„Je suis jeune, il est vrai; mais aux âmes bien nées

La valeur n'attend point le nombre des années".

Învățarea limbii lui Corneille începuse de timpuriu, prin grija atentă a mamei. Tatăl îi dezlegea tainele alfabetului. Iar profesorul Natan Mark, distins cărturar și om de litere, îi dădea, de la cinci ani, lecții de limba ebraică. „- Mergi la grădiniță?", îl iscodeau pe băiat unii adulți, încercînd să închege o conversație. Băiatul nu mergea la grădiniță și nici nu rîvnea să meargă. Cuvîntul suna confuz și suspect: ca o posibilă îngrădire a libertății.

Un fost carnet de rețete al tatălui, cu adresa cabinetului medical din Iași, devine caiet de desene al lui Cazimir, care le și dăruiește începînd cu 7 februarie 1939, cînd de vînt, măgari, brazi și călăreți (motiv

istoria contemporană: una din imagini este intitulată *Votarea Constituției* [sic] *M. S. Regele Carol II.* Ne găsim la 27 februarie 1939, prima aniversare a noului act fundamental, care instituise dictatura regală.

„De mic copil - spune G. B. Shaw - am fost silit să-mi întreprup educația ca să merg la școală". Cazimir, refuzînd să meargă la școală, a preferat să-și prelungească educația. La 1 septembrie 1939, nemții invadează Polonia. Părinții ezită, sub impresia evenimentelor, în privința școlii pe care s-o aleagă. Iar odrasla trage de timp cu îndirjire, neacceptînd să-și piardă statutul de om liber. Este ca și cum copilul ar fi presimțit că formele oficiale de instruire îl vor plictisi prin lentoare și formalism, chiar înainte de a-l irita de-a binelea prin minciuna promovată la rangul de cod.

De la 1 ianuarie 1940, încă nesupus obligațiilor școlare, Cazimir începe să țină un jurnal, pe filele unei agende primite în dar

5 ianuarie - a fost Lily

6 ianuarie - am fost la rodica

7 ianuarie - am văzut pe marcel

8 ianuarie - m-am dat cu sania

9 ianuarie - am primit o scrisoare de la tata".

„Profesorul" era Natan Mark, iar „revista" - *Dimineața copiilor*, pe care autorul jurnalului o citea regulat de la nr. 798 (24 mai 1939) încolo - lucru întipărit fidel în memorie prin apariția, peste două săptămîni, a numărului festiv 800. „- J'ai lu dans *Le Matin des enfants*...", spusese într-o zi băiatul, cînd începuse să o rupă pe franțuzește. Notațiile din agendă continuă, cu aceeași concizie „lovinesciană", pînă la începutul lui martie, înregistrînd cotidian vizitele făcute sau primite ori resemnatul „nimic important". O însemnare ieșită din comun (21 februarie: „am încercat să fac o poveste") marchează începutul aspirațiilor literare. Ultima notă e din 9 mar-

PĂȚANIA UNUI PITIC

Odată, un pitic
Cât degetul de mic
Se plimba prin pădure
Călegând fragi și mure.
Piticul nostru avea
O căciuliță sadea
Care când o îmbrăca
Nevăzut te făcea
Dar deodată se-auzea
Un zgomot... Ce era?
Oameni de la circ veneau
Și un pitic căutau.
Când ei peste pitic
Mic, mic,
Au dat,
Fedeleş l-au legat,
În cușcă l-au băgat
Și l-au încuiat.
Și astfel l-au dus
Ca pe un fus
La marele circ Pompadur

Cu directorul Conduc.
Directorul, când l-a văzut
Mulțumit s-a prefăcut
Și a zis:
„Al nostru trimis
A găsit ceva bun.
Ura! Trageți c-un tun!”
Îns'al nostru pitic,
Mic, mic,
Și-a pus căciulița sadea
Ce la el o avea
Și imediat s-a făcut
Ca aerul nevăzut.
Iar când directorul venit-a
Să-i dea mîncare cu nemiluita,
Al nostru pitic,
Mic, mic,
S-a strecurat
Și din cușcă a evadat.
Și-a plecat la pădure
Să culeagă fragi și mure.

S. CASIMIR
cl. IV-a primară P.-Neamț

Desen trimis de
un colaborator
anonim

prăvăliile evreiești. Afșele cu «Arisches Geschäft» au avut viață scurtă. În schimb, magazinul «La Paris chic» și-a prefăcut firma în «La lumea elegantă», iar merceria «La moara roșie» (există, și la Piatra Neamț, un «Moulin rouge») a înlăturat adjectivul cu iz bolșevic, lăsînd moara fără nici un epitet. În 1941, după izbucnirea războiului cu rușii, am văzut o unitate germană staționînd în centrul orașului, iar apoi pornind în marș în acordurile unei fanfare străni, care răsuna cu totul altfel decît cele cu care eram obișnuit: dominau instrumentele de suflat din lemn și tobele cu clopoței. Efectul era mai mult jovial decît războinic. Neamții s-au dus în fundul Rusiei, trăgîndu-i după ei și pe români. Pagini întregi ale ziarelor publicau anunțuri mortuare ale celor căzuți pe front. Spre finele lui '42, un titlu mare în *Curentul*: «Stalingradul rezistă, dar sfîrșitul său este pecetluit». Cum a fost în realitate sfîrșitul s-a aflat puțin mai tîrziu. A început, pentru armata germană, vremea retragerilor «elastice», «pe poziții dinainte stabilite». Învinși de imensitatea spațiului rusesc și de superioritatea numerică a inamicului, nemții s-au întors de

unde au plecat. Tactica ne învață cum se cîștigă bătălii, iar strategia – cum se pierd războaiele.²⁰

Spre sfîrșitul clasei a III-a, „Sans prendre garde à l'ouragan/ Qui fouettait les vitres fermées” (Th. Gautier, *Préface*), Cazimir începe să tachineze muzele. Între textele cele mai vechi (aprilie-mai 1942) figurează cîteva... epigrame, una din ele dedicată mamei:

„Doamnă profesoară,
Iubită că ești știi
De elevi, că-n recreație
Leții tu le ții?
Nu-i mai scoți tu din Molière,
Din «seconde» și din «première»...”

Din aceeași vreme datează un *Cîntec al lunii mai*, un imn *Pentru glorie* și o narațiune în versuri, *Pățania unui pitic*. Neconcepînd să scrie pentru sertar, autorul își trimite compunerile unor reviste, care îi răspund la poșta redacției:

„S. Casimir – P. Neamț. – Cu mulțumiri pentru urările ce faci revistei, îți spunem, drăguțule cititor, că e mai bine să-l lăsăm pe Moș Nae să scrie despre Haplea. De aceea, ai putea să încerci cu altceva, fiindcă, precum recunoaștem bucuros, talentul la scris nu-ți lipsește.” (*Universul*

copiilor, XVIII, nr. 22, 27 mai 1942). Cuvîntul de încurajare venea chiar din partea lui Moș Nae (N. Batzaria), care – sub diverse pseudonime – redacta aproape integral revista.

„S. Casimir – P. Neamț. – Drăguțule cititor, începi așa poezia ce ne-ai trimis: «Pentru gloria nemuritoare / Mă voi arunca eu chiar și-n foc». Deocamdată, nu ești decît un copil în clasa a treia primară. Pînă să ajungi la vîrsta de a fi soldat, să cauți să crești sănătos, ascultător și să înveți carte. Va sosi și pentru tine timpul să-ți arăți prin fapte, nu prin poezii, dragostea de Țară. Jocurile sunt cercetate de redactorul nostru special.” (*Universul copiilor*, XVIII, nr. 29, 15 iulie 1942).

„S. Casimir, Piatra-Neamț. – Poeziile tale sunt drăguțe și ți le voi publica. Spune-mi însă, nu ți-a corectat mămica sau tătucul nimic?” (*Ziarul copiilor*, XX, nr. 987, 29 ian.-4 febr. 1943) „Poeziile” erau, de fapt, una singură, scrisă cu aproape un an mai devreme: *Pățania unui pitic*, care apare în *Ziarul copiilor*, nr. 988, 12-17 febr. 1943, semnată S. Casimir, cl. a IV-a primară P.-Neamț.

„Odată, un pitic
Cît degetul de mic
Se plimba prin pădure
Culegînd fragi și mure.
Piticul nostru avea
O căciuliță sadea,
Care, cînd o îmbrăcai,
Nevăzut te făceai!
Dar deodată se-auzea
Un zgomot... Ce era?
Oameni de la circ veneau
Și un pitic căutau.
Cînd ei peste pitic,
Mic, mic,
Au dat,
Fedeleş l-au legat,
În cușcă l-au băgat
Și l-au încuiat.
Și astfel l-au dus,
Ca pe un fus,
La marele circ Pompadur
Cu directorul Conduc.
Directorul, cînd l-a văzut,
Mulțumit s-a prefăcut
Și a zis:

«- Al nostru trimis
A găsit ceva bun.
Ura! Trageți c-un tun!»
Îns'al nostru pitic,
Mic, mic,
Și-a pus căciulița sadea
Ce la el o avea
Și imediat s-a făcut
Ca aerul nevăzut.
Iar cînd directorul venit-a
Să-i dea mîncare cu nemiluita,
Al nostru pitic,
Mic, mic,
S-a strecurat
Și din cușcă a evadat
Și-a plecat la pădure
Să culeagă fragi și mure.”²¹

Sub aparenta ei naivitate, poezia atestă o polisemie remarcabilă. Este, întîi de toate, un imn al libertății: piticul nu renunță la condiția de om liber; deși la circ i se oferă „mîncare cu nemiluita”, el preferă să se întoarcă în pădure și la hrana frugală de acolo. În al doilea rînd, poezia atinge tema măștii: căciulița sadea, care îi permite piticului să devină invizibil, reprezintă o mască defensivă, fără însă a exclude și alte posibile decodări. Mai departe: noțiunea de „circ” este un substitut al noțiunii de teatru, iar teatrul – o metaforă a lumii: „Cu un cîntec de sirenă/ Lumea-ntinde lucii mreje;/ Ca să schimbe-actorii-n scenă. Te momește în virteje;/ Tu pe-alături te strecoară/ Nu băga nici chiar de seamă,/ Din cărarea ta afară/ De te-ndeamnă, de te cheamă.” (s.n.) Piticul din poezie acționează aidoma: „S-a strecurat/ Și din cușcă a evadat”, reîntorcîndu-se înțelept la cărarea lui din codru. Nimeni nu ne împiedică să vedem aici o profesiune de credință a poetului, iar în pitic un *alter ego* al său; trauma mersului silit la școală produsese, după doi ani, efecte literare, sublimîndu-se într-o ficțiune cu tilc. În fine, denumirea circului: „Pompadur” – de

unde și pînă unde?! Pasionat ca toți copiii de asemenea spectacole, autorul nu ratase nici unul din acelea care trecuseră prin Piatra Neamț: Kludsky, Franzini, Metropolis, Globus... În raport cu aceste premise, numele de „Pompadur” ne transferă în suprealism; favorita lui Ludovic al XV-lea, protectoare în timpul-vieții a scriitorilor și artiștilor, dobîndea onoarea postumă a patronării unui circ!

Un text atît de bogat în sensuri ar fi fost demn să încheie o operă; el nu face decît s-o deschidă:

„Mes pareils à deux fois ne se pont point connaître

Et pour leurs coups d'essai veulent des coups de maître.”

Ștefan CAZIMIR

Note:

¹⁾ Ștefan Cazimir, *Umbra Tatălui*, în *România literară*, nr. 10, 17-23 martie 2004.

²⁾ Ștefan Cazimir, *A cui ești, fetițo?*, în *Panoramic radio-t.v.*, nr. 44, 5-11 noiembrie 1990.

³⁾ Ștefan Cazimir, *Honeste scribere*, București, Editura Național, 2000, p. 321.

⁴⁾ Text reproduș după manuscris; în revistă s-au strecurat unele erori.

Erata

În articolul *Confruntarea între generații* din nr. 18, p. 22, rîndurile 25-26 se vor citi corect: „Ea crede în prietenia literară. Ioana Băețica a susținut că...”

PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL

Sir. Raspanditor 32, ap. 2
sector 2, cod 020548, BUCUREȘTI
E-mail: office@prior.ro

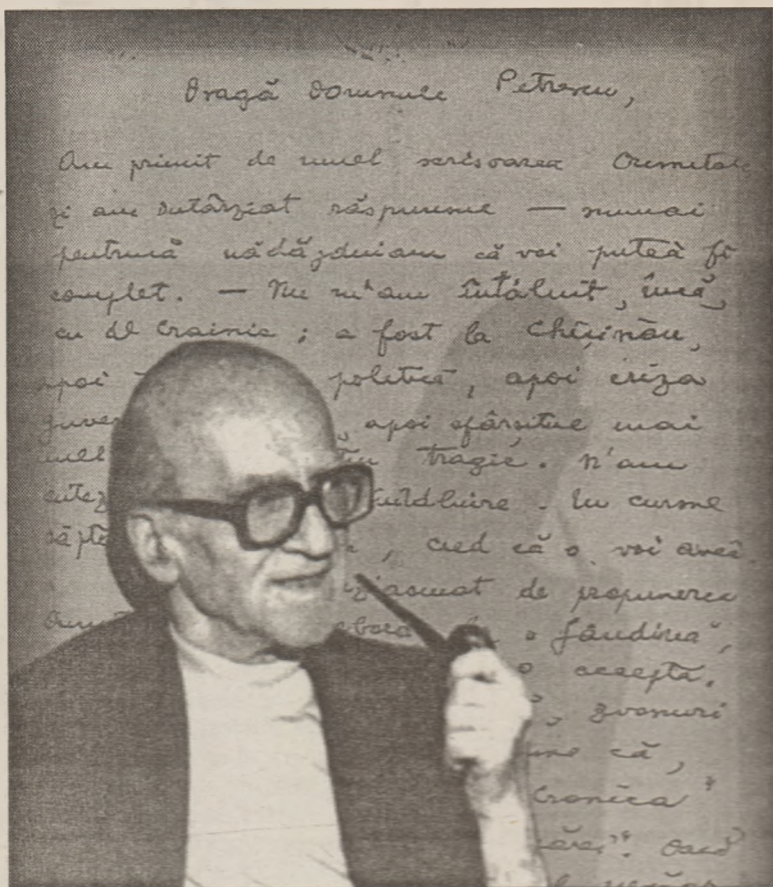
Tel.: +4021 210.89.08 +4021 210.89.28
Fax: +4021 212.35.81
www.prior.ro : Librăria virtuală: www.ebookshop.ro

ENCYCLOPEDIA OF SCIENCE AND RELIGION

Editor in chief: J. Wentzel Vrede van Huyssteen, 2nd ed.
2 volues set
Macmillan Reference, 2003
Harcover, 900 pp.
ISBN: 0-02-865704-7

Encyclopedia of Science and Religion analizează toate aspectele dialogului dintre știință și religie, dialog necesar astăzi mai mult decît în orice altă perioadă istorică. Lucrarea, cea mai cuprinzătoare apărută pînă în prezent, face o adîncă incursiune atît în sfera științelor umaniste, dar și în domeniul tehnologiei și al științelor.

Cele peste 400 de articole elaborate de cercetători renumiți clarifică multe dintre controversile acestui dialog Știință-Religie.

(1927)

Dragă Domnule Petrescu,

Am primit de mult scrisoarea Dumitale, și am întârziat răspunsul – numai pentru că nădăjduiam că va fi complet. Nu m'am întâlnit, încă, cu dl. Crainic: a fost la Chișinău, apoi fierberea politică, apoi criza guvernamentală, apoi sfârșitul mai mult sau mai puțin tragic. N'am cutezat să-i cer o întâlnire. În cursul săptămânei acesteia, cred că o voi avea.

Eu sunt entuziasmat de propunerea Dumitale de a colabora la „Gândirea”, și mă bucur că dl. Crainic o acceptă. Mi-au ajuns la ureche, însă, zvonuri dureroase pentru mine: anume că, Mata vei fi necăjit pentru *Cronica* din „Cuvântul”, asupra *Întunecărei*. Dacă faptul e adevărat – apoi cel necăjit nu pot fi decât eu.

Iată de ce, dacă supărarea Dumitale pe mine nu e un simplu zvon – mi-e penibil să mai interviu pe lângă dl. Crainic. S'ar spune că ești prizonierul unei impresii de mult schimbate; că regreti hotărârea D-tale, de când am scris cele ce am scris asupra *Întunecărei*. Nu vreau să intru la „Gândirea”, decât dacă D-ta îmi porți aceiași voce bună, pe care, cred, mi-o purtai până acum.

Eu, la „Gândirea” aș aduce la început un fragment dintr'un roman scris în 1925, când aveam 18 ani; romanul unui adolescent miop. E foarte ciudat.

După aceea, aș aduce eseuri, cronici și nuvele. Totul depinde, însă, de impresia pe care o va face *Însemnările adolescentului miop*. Mă tem mult.

Nu știu dacă mai trebuie să mă întâlnesc cu dl. Crainic. Dumitale îți urez sănătate, voie bună și entuziasm la compunerea ultimului roman.

Mircea Eliade

P.S.: N'am putut afla până acum adresa lui Nilaia. Am scris iară, la Roma. Aștept răspuns.

P.S.: Salutări d-lor Seicaru și N. Crainic.

În curând voi trimite

ceva bun „Gândirii”

Calcutta, 82 Ripon Street
25 septembrie 1929

Iubite Domnule Petrescu,

E inutil să-ți spun bucuria cu care am cetit paginile D-tale. Nu mai nădăjduiam răspunsul la acele rânduri himalaie, ejaculate mahnit și năruș, ca tot ce scriu cu gândul la țară. Bănuiam că scrisoarea s'a pierdut și așteptam un prilej onomastic, ca să trimit alta. Mă simt dator, sincer dator, să-ți mulțumesc pentru dragostea ce o arăți cărților mele sau, în orice caz, publicării lor. Ca să nu uit, îți comunic acum toate informațiile de cari poți avea nevoie. Eu am gata – vorbim de literatură, firește – cinci cărți, dintre cari trei romane, un volum de proză, un volum de vagabundagii indiene (inedit). Hai să le confecționăm synopticul. Încep cu ceiaș cred eu că e mai bun.

1. *Isabel și apele Diavolului* – scris în vara aceasta – 250 pagini de tipar, cel mult – subiectul: viață europeană în India. Sunt incapabil să-l rezum. Pentru D-ta, nu pentru editor (lui îi poți sugera succesul lui Claude Farrère, cu viața europeană la Saigon) îți spun că personagiile sunt: un om care nu poate rodi, nici cu gândul nici cu carnea, un artist secătuit de diavol, ajuns „doctor” în istoria artelor și trimis de soartă în cele mai neașteptate împrejurări, agent de legătură între oameni cari nu s'ar fi cunoscut altfel; Isabel, o stupidă cari se deșteaptă în urma unei jicniri, și deșteptarea ei maturizează cădere, căderea care rodește – așa cum a rodit căderea omului în pântecul neprihănitei Fecioare – și mărturisește; soldatul, cel care împlinește; și „visul unei nopți de vară”, coșmar al personajului principal și lămuritor al menirilor; Miss Roth, o Hypathia; Touc, maestrul gimnastic; D-na Oxon, mama – pe jumătate sfântă, pe jumătate

codoașă, ca oricare mamă a unei fete de măritat. Nu, nu, iartă-mă; nu pot rezuma nimic, nimic. Romanul e destul de monumental. Acum se află la un prieten, la Viena; dar în Octombrie e la București; scriu unui alt prieten să ți-l aducă la redacție. E vorba să fie publicat în „Vremea”.

2. Un roman universitar (titlul nu e fixat), scris în 1928, care a plăcut puțin lui I. Teodoreanu, roman de succes dar nu matur; 250 pp., alegru, semi-idilic semi-sarjă (gen Alfredo Panzini), stil nostalgic-reținut, ceva filosofie, multă autobiografie. Pe scurt, un tip care își propune dragostea ca o „experiență”, ca o posibilitate de autocreare și depășire prin renunțare; teza „eroismului”, nitcheean, papinismului, etc.; cuprinde destulă melancolie ca să amelioreze accentul „viril”. Repet, ceiaș a repetat I. Teodoreanu: se bea ca mustul, dușcă, nu pe indelele, ca vinul vechiu. E un păcat, e o calitate pentru editor. Același prieten îți va aduce manuscrisul, dacă va fi nevoie.

3. Un volum de impresii, aventuri, interviuri indiene, cam 300 pagini, cuprinzând o parte din foiletoanele publicate (corectate, adăugate) și o mare cantitate de note inedite: Santiniketan, Benares, Moghul Sanai, Agra, Lucknow, Jaipur, Ajmere, Udaipur etc. Cum în primăvară voi vizita și cerceta Cașmirul, notele vor fi și mai complete atunci.

4. *Romanul adolescentului miop*. 200 pp. Liceul, *Un an sfârșit*, 1928, Teodoreanu, Minulescu, autobiografie. Stil alegru, subiect neclar, defectele și calitățile „primului roman”. Document, posibilități de desfacere, dar fără succes „critic”.

5. Volum de nuvele, câteva inedite. Restul, proză obsedată, chinuită, sexuală, analitică. Câteodată realizări ritmice, de cele mai multe ori lucrături sobre cu subiecte tari. Titlul: *Cel care trebuie ascultat*, titlul unei nuvele. Succes îndoielnic, și de critică și de librărie. Ultimele nuvele, toate inedite, au șanse.

Acesta e tot ceiaș am gata. În lucru am un roman nesfârșit, *Lumina ce se stinge*, un soi de Don Quijote și Gargantua modern, un bibliotecar osândit orbiei, care în singurul an ce îl mai are de trăit colindă lumea și întreabă oamenii, respingând totul, judecând totul cu ochiul celui ce va orbi, cu profetismul unui anno domini. Romanul va fi sudoarea oricărui european saturat de „experiențe”, dar fiind scris cu pasiune universală, are șanse să placă și în altă parte și în alt timp. Dealtfel, voi încerca să-l traduc eu însumi în engleză.

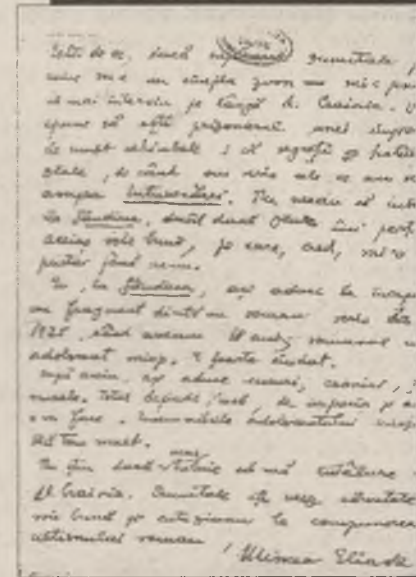
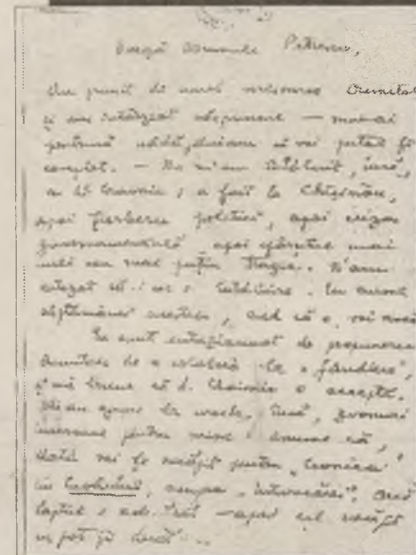
Eu nu prețuiesc atât literatura mea cât prețuiesc eseul filosofic

sau filosofia culturii, dar literatura poate plăcea și poate că îmi va aduce bani, pentru studiile mele și călătoriile asiatice.

La „Gândirea” aș fi fericit dacă mi se va accepta un volum de eseuri asupra culturii Asiei (complet inedit), sau dacă pot spera pentru *Lumina ce se stinge*. Celelalte studii de specialitate la cari lucrez, se vor publica pe rând peste hotare, și cred că vor fi bine primite

mai multe fete și mai multă scrisă. Duc viață bengalez miros flori de lotus. Profes meu, autoritatea deceniului, să mă scoată sanscritist 18 ca ținându-mă lângă el 5-6 ani față minunată, poetă; cu ajutor ei voi traduce „Glossa” și „Scrisrea I” în bengali și sanscrită). muncit ca un nebun și am înțat tot ce-mi îngăduie miopia și puterile mele. Ar fi păcat și

MIRCEA ELIADE cinci

Sunt, cred, zece-d Bibliotecii Acei îmi revelau reia genere, nu întrv Le-am fotoco Mircea Eliade nu cercetat și colec

ceea ce scrisese el, scurt timp acesta sau dacă totu n-a fo 20 mai 1927 al „Cuvântului” lumi, am spune, veștede, p tragicul cotidian fără a fi răg cu mizeriile, cu suferințele : temporane românești, pe străbătută de impuls

vădește complet și autentic Articolul e mult mai lunu nu numai că n-a fsot mahn rea”, inaugurând astfel o leg din urmă în India sau, mai t Aflașe, așadar, de atâția a aprehensiunea de a nu face Mircea Eliade.

Acum vreun an junuțate cu acest subiect pe dl. Mirce l-am vorbit despre scrisorile

O fac, totuși, abia acum, tive a operei lui Eliade, n-arr de ochii celor care ar trebui,

P.S. 1) În scrisoarea în ca legionară, el pomeneste de z că acest ziar – care a apărut i tejat al regimului dictaturii r 2) B. Madeleine (pseudo fost, între cele două războaie nică traducătoare din oper Marcel Prévost ș.a. dar a tra Pădurea spânzuraților.

te. Producția mea filosofic-orientală va fi, cândva, mult mai apreciată în Europa decât nădăjduiesc să fie în țară. În țară vor să-mi suprim bursa; cică sunt în India, la ce bun să studieze un român în India, vorba lui Ralea: nu avem closete, și eu mă țin de sanscrită, de Yoga, de tibetană, de „spiritul asiatic”...

Noutăți: am cunoscut, intim, pe Tagore la Santiniketan – și e cu adevărat un vrăjitor. Dar ar fi banal să scriu despre el, nu? Cunosct tot

pid să nu rămân aici încă trei Dacă birocratismul mă va sufi îmi îngăduiți să cer o mână de tor și dela D-stră? Când am m-am asimilat aici – nu e bruta fiu chemat în țară pentru „e larea formelor”?

Dar, am abuzat cumplit. compus adevărate confesiuni nu mă credeți mahnit. Dar c voi sfârși ultimul ban și voi va bonda ca un out-caste – am strig, vă jur, „mama lor de po

lit

cienii! Ce scriți, ce ați mai scris. *Aurul negru? Calea Victoriei?* Vă rog din inimă să nu mă uitați, și să-mi scrieți când veți avea răgaz. Cu dragoste și stimă, mulțumind

M. Eliade

(1938)

Iubite Domnule Cezar Petrescu,
Îți scrie un vechi admirator și prieten. Mă întemeiez pe legăturile, atât de trainice, pe care le-am

CEZAR PETRESCU crisori

ce ani, de când căutând cu totul altceva în Serviciul de manuscrise al ne, am dat peste aceste scrisori. Le-am citit pe nerăsuflăte, întrucât neașteptată, a doi scriitori între a căror operă și carieră literară, în până atunci vreo posibilitate de apropiere.

ar nu m-am îndemnat să le public, convins că exegeți ai operei lui țaria, la rândul lor, să le descopere și să le încredințeze tiparului. Am antului" spre a afla dacă Eliade a avut, realmente, motive să creadă că te, despre *Întunecare*, romanul lui Cezar Petrescu, l-a putut „necăji” pe un „zvon”, cum tot el se exprimă în prirna scrisoare. Și în numărul din printre altele: „Oglinda pe care mi-a dat-o Cezar Petrescu, e cea a unei descompuse dacă nu am întâlni atâtea cunoștințe pure, torturate de *tunecare* nu e numai romanul războiului nostru, cu eroismul autentic, istul lui. E și o viziune pe alocuri dureros de plastică a societății conzboiul a rupt-o în două, a însângerao fără a o schimba. O frescă u-riei. Pentru cea dintâi oară, în proza românească, burghezia se

ereu în aceeași notă de urbanitate și nepărtinire. Încât Cezar Petrescu ricina lui, dar l-a poftit numaidecât pe Eliade să colaboreze la „Gândire avea să dureze ani buni, continuând și în răstimpul petrecut de cel Legația română de la Lisabona.

re hârțile mele, nu mi-am îngăduit să public aceste scrisori timorat de a, braconaj pe domeniile cercetătorilor avizați ai biografiei și operei lui

stivate care avea loc la Institutul Cervantes, l-am interpelat în legătură loca, care a vădit atâtea acribie în publicarea corespondenței lui Eliade. n posesia mea și domnia sa m-a încurajat să le public.

nici de-atunci încoace, poate din cauza lipsei unei bibliografii exhaus-afla despre ele și-mi spun că ar fi păcat să rămână și mai departe ferite ul rând, să le cunoască.

Dumitru HÎNCU

le descrie persecuțiile la care era supus pentru legăturile cu mișcarea omânia” condus de Cezar Petrescu. Poate că nu e de prisos să amintim 38 și 1940 – a fost organ al Partidului Națiunii, iar directorul său un pro-

vădălinei Brebu) autoarea unei antologii evocate în ultima scrisoare a iale, o colaboratoare asiduă a ziarelor „Adevărul” și „Dimineața” și o har-enri Bordeaux, Guy Chantepleuxe, John Galsworthy, Knut Hamsun, din română în franceză (împreună cu Léon Thévenin) *Ciuleandra* sau

avut cu scriitorul Cezar Petrescu, pentru a putea pătrunde la Di-rectorul ziarului „România”. Vreau comunic doar câteva amă-nunte: care te-ar putea interesa, ca scriitor și director de ziar, deopotrivă.

D-ta știi cum a fost arestat Nae Ionescu: cu o camionetă de jandarmi; cu patru mașini pline cu agenți. Știi, probabil, cum i-au cotoșit biblioteca și ce documente compromițătoare i-au

confiscat: testamentul lui Ionel Moța, cele două scrisori ale lui Moța pentru copiii săi, care trebuiau deschise numai la majoratul lor – și câteva scrisori ale părintelui Moța către Nae Ionescu, în legătură cu o eventuală colaborare la „Cuvântul”. Pe temeiul acestor acte care periclita Securitatea internă și externă a Statului, Nae Ionescu a fost dus la Miercurea Ciucului. Unde nu poate face nimic, și nu

deri la proprietar, jandarmi pe stradă, sergent la poartă, Soția și copilul nostru nu mai au somn. De cinci zile, de când au venit „să mă ridice” – fără mandat, firește – eu sunt fugărit ca un vânat de lux, din casă în casă, din gară în gară, din oraș în oraș. Am de lucru, ca să-mi pot plăti chiria și coșnița, și nu pot lucra. M’am angajat să editez, în limba franceză, o revistă de studii religioase, „Zalmoxis”, și am primit de două luni șase studii de la savanți streini. Nu pot tipări revista pentru că nu mai găsesc fonduri. Și, mai ales, pentru că sunt urmărit ca un câine. Nu mă gândesc la mine; dar mă gândesc la țara noastră, pe care am angajat-o – ca un prost – la Collège de France, la Academia Italiană, la Oslo și Bruxelles, la Harvard University și la Field Museum. Toți savanții aceștia mi-au trimis studii importante – pe care le-am arătat și lui Al. Rosetti, și lui C. R. Motru, etc. – și eu nu mai pot tipări „Zalmoxis”, pentru că nu mai pot da pe-acasă, și dorm pe unde apuc.

Te rog să mă crezi, nu mă plâng. Vreau numai să-ți aduc la cunoștință unele amănunte, care te vor interesa mai ales în calitatea D-tale de Director al „României”. Gândește-te, că dacă toate astea mi se întâmplă mie – asistent universitar, membru în comitetul S.S.R., conferențiat la Radio, ce trebuie să li se întâmple celorlalți scriitori și cărturari legionari. Să-ți mai spun eu ce li se întâmplă. Const. Virgil Gheorghiu arestat și ținut două nopți în picioare, adus din ceas în ceas la „șef”, ca să spună o adresă pe care n-o știa. Arșavir Acterian, arestat. Valeriu Cându, arestat. Îți spun doar nume pe care le cunoști. Luni noaptea s’au făcut cinci sute de noi arestări. Toți subversivi. Toți studenții mei de la seminarul de Metafizică sunt arestați sau urmăriți. Iar eu sunt considerat atât de periculos, încât a venit chiar un colonel la mine acasă, ca să mă „ridice”. Regret, dar nu mă pot încă preda. Nu mi-am învățat familia cu cerșitul. Să termin măcar o traducere, să încasez ceva bani, și-apoi voi vedea ce e de făcut.

Deocamdată, regretând că nu-ți pot strânge mâna personal, îți trimit salutările mele cele mai prietenești. Al D-tale

Mircea Eliade

Légation Royale
de Roumanie
Le Conseiller Culturel
Lisabona, 2 August 1943

Iubite Domnule Cezar Petrescu,
Nu știu dacă ai primit rândurile mele de mulțumire pentru *Ochii Strigoiiului*, adresate tot Editurii Cugetarea. De data aceasta vin eu cu o rugămintă care, poate, nu te

va supăra. Uite despre ce este vorba. Mai mulți editori portughezi îmi cer cărți românești. A apărut până acum *Ciuleandra*, o antologie a nuvelei românești și e sub tipar (cu *Omul din vis* al D-tale), *Pădurea Spânzuraților* și *Europolis* traduc, Ion va fi tradus în septembrie. Să nu te mire nici alegerea, nici ordinea. Am început cu ce-am avut la îndemână în traduceri franceze sau italiene. Eu am *La Capitale* a D-tale, însă șovăi s’o dau, acum, pentru că e cam... sombră. Am ales *Omul din vis* în antologie. Nu ți-am mai cerut permisiunea de a o traduce pentru că e o lucrare „de propagandă”, și vreau să apară repede. Dar, de data aceasta vin cu lucruri mult mai mari și mai precise. Trimite-mi, te rog, prin poștă („Cugetarea” se poate însărcina cu asta) *Aranca, la fée des lacs*, *La vera morte di Guynemer* și *La Simfonia fantastica*. Chiar dacă nu ai decât câte un exemplar personal din aceste traduceri, te implor trimite-mi-le, căci ți le voi înapoia îndată după ce se va face versiunea portugheză. Și, mai ales, urgent! Este un bun moment de a pătrunde în librăria portugheză și braziliană. În privința drepturilor de autor, ele nu sunt faimoase, dar sunt în valută forte. Și, pe urmă, este o problemă de propagandă, care ne interesează în cel mai mare grad, căci vecinii noștri se pregătesc să inunde piața literară. Te asigur că editurile care îmi cer cărți sunt serioase. Te asigur, mai ales, că volumele vor apare la cel mai târziu 3-4 luni de la primirea lor de către mine. Nu se repetă basmul cu Cocoșul Roșu al celorlalți confracți, de pe timpuri. Nu uita că numai întâmplător sunt atașat cultural, meseria mea rămânând cea de scriitor.

Și încă ceva. Dacă ai manuscrisul francez al *Întunecării*, expediază-mi-l. Ar putea fi publicat imediat.

Și nu mă uita cu *Carlton* și *Cadavrul*. Iar dacă ai cumva traduceri în limbi latine din schițele și nuvelele D-tale, chiar lucruri foarte scurte, am fi fericiți să ți le tipărim

în paginile literare ale ziarelor de aici. Până acum am tipărit schițe de Basarabescu, A. Maniu, V. Eftimiu (da! Pentru că era scurtă și în franceză!), Mircea Damian etc. – tot ce-am găsit în volumul lui B. Madeleine.

Cu mulțumiri anticipate, îți urează spor la *Neamul Vardarilor*, și te asigură de prietenia lui,
Mircea Eliade

Zalmoxis
Revue des Etudes Religieuses
Rédaction: str. Palade, 43 –
București, III

25 Mai

Iubite Domnule Cezar Petrescu,
Ași fi fost fericit să nu-ți trimit scrisoarea de față. Am șovăit săptămâni de-a rândul. Dar greutatea cu care mă zbat mă silesc să renunț și la ultima decență pe care mi-o hotărâsem. D-ta nu bănuiești sila pe care e silit să o înghită zilnic un scriitor, nevoit să facă zi și noapte traduceri pe care le semnează alții. La sărăcia mea definitivă, se adaugă polițele semnate ca să poată apare „Zalmoxis” – numai ca să nu ne facem țara de răs, înapoind colaboratorilor străini manuscrisele primite.

Sunt la capătul puterilor. Am scris vreo 5 articole la „România Literară”, dar până azi n’am primit onorariul. N’am cerut niciodată onorarii dacă ele nu mi s’au dat. De data aceasta sunt silit s’o fac. Și îndrăznesc, pentru că știu că și D-ta ai cunoscut spectrele sărăciei și deznădejdiei ultime ale unui scriitor nevoit să-și vândă cu bucata bibliotecă. Dacă m’ăși ști vinovat... de cel mai mic lucru, în afară de crâncena mea onestitate, așa răbdă și mi-ași aștepta sfârșitul hotărât de Dumnezeu. Dar, repet, mieste peste putință să-mi descopăr vreo vină. Și atunci, mă întreb, cui folosește lenta mea piele?!

Te rog încăodată să-mi scuzi scrisoarea de față, și dacă se poate, s’o uiți după ce vei fi avut bunătaea s’o rezolvi.

Al D-tale cu prietenie, Mircea Eliade.

literatură

ei este negru, la soare se înroșește. Se înroșesc și cele câteva fire albe. Cîteva. Poți să le numeri pe degete.

Ea nu mai doarme de mult. Cîte una mai ațipea cu pieptenii în mină, ea o trezea. „Nu pierdeți vremea! Știți bine că, la fiecare 5 minute trebuie să mai isprăviți de împletit o buclă. Și ceasurile și voi ați fost numărate ca, pînă în zori, cînd va veni mirele ca un miel, să am gata dantela din păr.

Pe mire mi l-am ales după ce am petrecut trei zile și trei nopți nemișcată pe o pajistă, înconjurată de oi.”

Mireasa cu șosete roșii povestește: „Și tatăl mirelui m-a întrebat: «Știi tu cine a fost Platon?» Și a plecat după Platon. Și mama mirelui mi-a zis: «Fiul meu e prea tînăr ca să-l iei de lîngă mama lui. Și numai pe el îl mai avem...”

Mireasa cu șosete roșii n-are defecte, zice mireasa. Este orgolioasă, egocentrică, arogantă uneori... Dar astea nu-s defecte. Iar egoistă nu este. Și nu-i adevărat că mă iubesc mai mult pe mine și că bărbații simt asta și că de asta mă evită. Mă îndrăgostisem de un vlăjgan sinucigaș. Umbla așa, cu capul în nori, cu gura căscată, era deștept. În lume rîdea zgomotos sau zimbea legănîndu-se de pe un picior pe altul. Pretindeam că am nevoie de prietenia creierului

său. «Nu sînt chiar așa de grozav cum par.» mi-a zis vlăjganul ca și cum s-ar fi scuzat. Uneori iarna îi atîna din nasul încovoiat o picătură. Cînd ne-am plimbat, i-am privit picătura cum se legăna în virful nasului fără să cadă. Poate era pe jumătate înghețată. Mă perpeleam de dorul lui. Pînă cînd mi-am zis: „dar eu sînt puternică. A trecut vremea cînd eram o zăpăcită. Pe lume sînt prea multe. Și prea puține. Nu merită să rămîi un zăpăcit.”

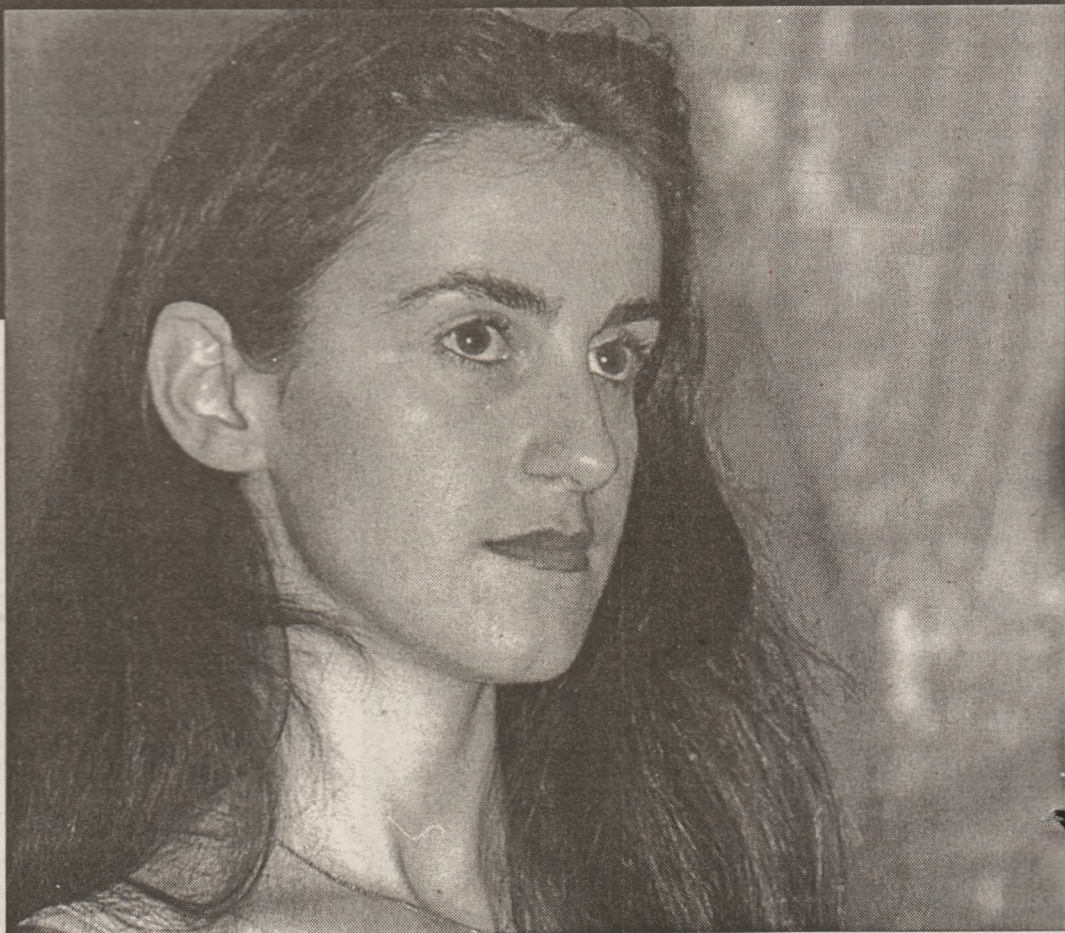
„Am atîția ani. Sînt o mireasă bătrînă. Înainte eram o vitrinieră printre numeroase alte vitrinieri care primeau zilnic ordine de la ministerele vitrinelor, ale muncii și ale educației. Venea una, zicea: «Nu-mi place cum ați aranjat vitrina asta. Dați totul jos și faceți așa și așa!» Și noi făceam. Venea alta, zicea: «Da' ce-i asta? Dați totul jos. Faceți cum vă spun eu!» Și noi făceam. Era un șir de magazine pe un bulevard imens în plină construcție. Nu trecea nici țipenie. Singurii oameni erau niște muncitori sus de tot, pe schele. La sfîrșitul programului venea prima ministru: «A! Da' ce-i asta? V-am spus să faceți AȘA ȘI AȘA! Nu plecați pînă nu executați ordinul meu!»

Asta a fost demult. Mielul ăla, care o să vină dimineață ca un mire și pe care așa de greu l-am găsit, a avut o soră Mai tînără, mai frumoasă decît mine. Tatăl lor era militar. Într-o zi n-a mai ascultat ordinele – la el nu era cu vitrine, era cu oameni. Și a fost degradat, arestat, torturat. Cînd au schimbat regimul, au împușcat-o în timpă pe fiica lui, pe sora mielului. Fata ieșise pe stradă să schimbe și ea regimul. Acum are o placă de marmură cu poză în locul unde a murit. Pe tată l-au gradat la loc, l-au avansat. Dar

Adela Greceanu

Mireasa cu șosete roșii

(fragment)

mielul de-atunci vorbește mai încet și mai subțire, se înroșește des. Unul dintre primele lucruri pe care mi le-a spus a fost: «Cui îi place foarte tare să povestească, îi place și să trăiască.»

Mielul vindea mîncare pentru pisici la un magazin din apropierea casei mele. Într-o zi i-am spus: «Ce costum frumos aveți! Nu pareți înșurat.» Mi-a întins punga cu mîncare privind în jos, roșu în obraji: «Mai doriți ceva?» «Aș dori, dar nu-mi permit.» am spus.

Nașa Lena zice: „Ioi, cînd am aflat normal că te măriți, iute, am zis către mamă-ta și tată-to, să tăiem un porc. Da' pe-al meu nu l-am lăsat normal să pună mîna pe nimic: «Îngeru' mamei, tu să stai normal liniștit, în fotoliu, că știi că ești beteag. Nu-ți dau nici să bei normal numa' păhăruțu' ăsta» și-am ascuns normal sticla. Da' cum noi normal nu ne vedeam capu' de treabă, cu porcu', cine-i avea lui grija, el, drăguțu', o găsit sticla în dulap de haine și numa' ce-l văd normal că-i lucesc ochii. «Ce-ai făcut, floarea mamei? Nu ți-am zis normal să bei numa' păhăruțu' ăla? Acuma normal dacă ți se face rău?» L-am

pus în pat normal, l-am descălțat și-o adormit normal floarea mamei.”

Verișoara Pulheria (40 de ani, nemăritată) îi spune miresei:

„Știi ceva? A sunat... Hi! Hi!”

„Cine-a sunat?”

„Costel!”

„Dar nu știi cine-i Costel!”

„Cu care era să mă mărit. Hi!

Hi! Dacă tata...”, dă din umeri „...nu m-a lăsat. S-a-nșurat. Are...” și mîmează că leagăna un copil „...un bebe. E locotenent major. Și știi ceva? A divorțat. Mi-a dat...” își rotește arătătorul în dreptul urechii „...un telefon. Am rămas surprinsă. Alo! Nu se auzea. Am suflat în receptor. Tata?” își agită arătătorul în semn de negație. „Nu crede.”

„Ce nu crede? Că era Costel?” „...ra Costel” îngîna Pulheria dînd din cap afirmativ. „Și ce dacă?... Poate voia să-mi dea întîlnire. Hi! Hi! Auzi! Cînd mergeam la plimbare, știi? Și se uita cineva după noi...”

„Eu aveam 10 ani cînd mergeam noi două la plimbare, Pulheria, și tu întotdeauna spuneai că se uită nu știi cîți după noi.”

„Nuuu! Da' era un sublocotenent, nu știi? L-am văzut!”

„Cînd l-ai văzut?”

„Într-o zi. De la balcon. M-a

urmărit. Hi! Hi!”

„Poate se ducea la unitatea militară de vizavi.”

„Nuuu!” protestează Pulheria și-și agită arătătorul în aer rîzînd.

„Nu! Da' s-a uitat.”

„Unde s-a uitat?”

„...s-a uitat. La mine, pe balcon. Hi! Hi! Am rămas surprinsă...”

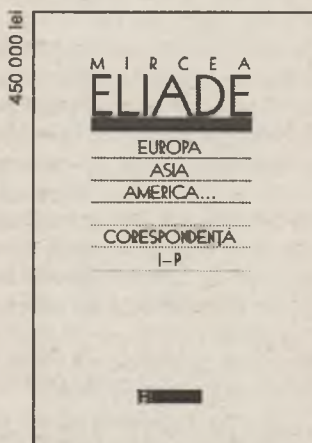
Ce șosete roșii, ce miel!... zice mireasa. Acum cîteva zile iar mi-a ieșit în cale vlăjganul cu aerele lui de mort. E atît de deștept că se face frumos. În contrast cu vocea mormăită, cînd rîde, pare un adolescent. Părul ondulat îi stă tot timpul ca unui copil care abia s-a trezit din somn. Indiferent ce mișcări face, parcă nu-și folosește niciodată virfurile degetelor. Ca și cum ar fi paralizate. Ca și cum degetele i-ar fi mai lungi decît are el nevoie. Pare apăsător de un lung șir de strămoși geniali. Căscînd și întinzîndu-se mi-a explicat: «În familia noastră geniul s-a transmis ereditar, pe linie paternă. Geniul și înălțimea. Străbunicul avea 2,10.» Dacă s-ar sinucide, nu s-ar sinucide un întreg neam. Vlăjganul are un băiat.

Pe măsură ce povestesc, nu mai am de-a face cu el. Dar dacă îl uit, mi se strecoară în vorbe,

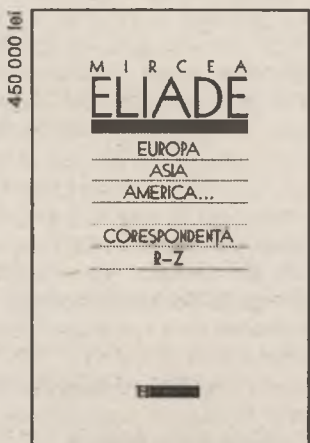
HUMANITAS

bunul gust al libertății

Seria Eliade

MIRCEA ELIADE
Europa, Asia, America...
Corespondență I-P

MIRCEA ELIADE
Europa, Asia, America...
Corespondență R-Z

mă trezesc cu el în orașul în care-mi petrec vacanța... Da, da. Cine se holba astă-iarnă la mersul trenurilor în gară la Sibiu? Vlăjganul. Cu picătura înghețată în vârful nasului.

Cu vlăjganul am fost ca un arc ținut întins atâta vreme, că, dacă i-ai fi dat drumul, n-ar fi țîșnit, ci ar fi căzut pur și simplu. Și arcul s-ar fi pleoștit ca un elastic uzat.

Nașa Lena către Sofica:

„Auzi, domnișoara Sofica, da' dumneata normal de ce nu te-ai măritat pînă la vîrsta asta? Cîți ani ai normal?”

„În toamnă fac 60” zice tanti Sofica pe un ton stins.

„Cit?”

„60” repetă tanti Sofica un pic mai tare.

„Frumoasă sînteți, ingineră sînteți... Ascultă, tu!... Îmi dai voie să-ți zic normal tu, nu? Adică eu, care mă vezi normal cum sînt, că-mi lipsesc trei degete de la o mîină, c-așa m-am născut normal și tot m-am măritat. Și mai am normal și-un defect la picior. Uită-te!” Și-și ridică fusta lungă și se vede că dreptul e mai subțire decît stîngul. „Și tot mi-am găsit normal un bărbat. Și ce bărbat! Îngeru' mamei! Că

bărbații în pești normal sînt cei mai buni. I-am zis io și lu' miresuca noastră și m-o ascultat normal. Și tu, cu picioarele ăstea, intelectuală, înaltă... Ia, hai normal la oglindă, să vezi picioarele mele și picioarele tale!”

„Nu!” zice tanti Sofica îngrijorată.

„Uite!” zice nașa Lena și-i ridică puțin fusta. „Uite normal ce picioare ai! Hai la oglindă să vezi!”

„Lasă...” protestează tanti Sofica speriată.

„Auzi! Cînd îți zic io să vii, apăi să vii normal!” și o trage pe tanti Sofica de mîină și o tîrăște pînă la oglindă. „Uită-te, tu, normal ce picioare ai!” și-i ridică fusta pînă la șolduri. Tanti Sofica e disperată: „Da, da...” și încearcă să-și coboare fusta.

„Vezi normal!”

„Da, văd...”

„Păi și cum ai putut normal, tu, să stai tîu nemăritată pînă la vîrsta asta?” și-și pleznește palmele una de alta. Tanti Sofica se ferește și-și aranjează fusta.

„Cînd mergem o dată la o cafea normal să vorbim amîndouă?”

„Nu știu, sînt cam ocupată.”

„Da' ce-ai de făcut? Că bărbat n-ai normal, copiii de crescut n-ai. Te duci la serviciu și vii acasă.

Asta faci normal toată ziua.”

„Fac niște reparații în apartament.”

„Cîte camere ai? Îți pui aer condiționat?”

„Nu, altceva.”

„Ascultă aici! După ce termini normal cu reparațiile ălea, n-ntîlnim și dacă nu te-oi învăța normal cum să pui mîina pe un bărbat ca lumea – ca floarea mamei nu mai găsești normal da' măcar ca lumea să fie, ca pentru tine – să nu-mi zici mie Lena. Au!” strigă nașa Lena. „Mi-o amorțit ceafa!” și se așează. Verișoara Pulheria sare:

„Masaj!”

„Da' lasă-mă, Pulheria, că n-am nevoie!”

„Nuuu! Că am studiat!”

„Ce-ai studiat, tu, fată?” întrebă nașa Lena cu neîncredere amestecată cu milă.

„Am studiat. Cum să fac masaj. Hi! Hi! Tehnici” și-și înfige degetele în umerii nașei Lena.

„Auu!” zbiară ea. „Ți-am zis normal să mă lași!” și se ferește.

„Da' numa' un pic să vedeți ce bine vă fac. Hi! Hi! Am bio... energie!” încearcă Pulheria din nou. „Ascultă! Lasă-mă în pace! Și nu mai pune normal mîina pe mine! Că nu suport normal să pună mîina pe mine o femeie. Lasă-mă-n durerea mea! Nu te supăra normal!”

Mătușa Zizi spune:

„Da' mai povestește tu, scumpete, că tu ești mireasa.”

Și mireasa povestește:

„Poate că eram foarte tristă, poate că mergeam privind în jos, cu mîinile la spate, cînd, deodată lumea a început să mă simpatizeze. Aveam succes. Fetițele nu-și mai scoteau mîinile din părul meu, băieții îmi ofereau gumă de mestecat. Ceilalți întrebau de mine în stînga și-n dreapta. Și eu le răspundeam: Am o pisică soare și o pisică lună. E simplu de tot.”

Mătușa Zizi a murit de-un an dar a vrut neapărat să participe la gătirea de nuntă a nepotei sale: „Hai, acum povestește-le cum am murit!” se alintă ea.

„Mătușa Zizi era o persoană extrem de sobră. Dar, de cînd a murit, nu știu ce are, a devenit cam cochetă.”

Acum cîteva zile a venit să mă ajute să pun masa de prînz. Am întreat-o, așezînd furculițele, cum îi merge pe-acolo. Mi-a răspuns stergînd un pahar «Bine.»

Avea 20 de pisici. Pe Purtătorul de cuvînt l-au omorît ceilalți. Ți-am spus asta. Știa și părea resemnată. Înteleptul și Înteleapta erau nedespărțiți. A trebuit să le dau pe toate 20. De fapt 19. Pe Purtătorul de cuvînt nu l-am dat. L-am îngropat în grădină. De atunci florile au în mijloc blană. Și acolo e gura lor. Și de-acolo vorbesc. Și acolo se sărută pe gură. Singura pisică din casă

e pisica mea, Ursuline Păpușescu. E prietenoasă cu mătușa Zizi.

Mătușa s-a stins așa cum a trăit: cu o infinită discreție. Fără agonii, fără disperare. În dimineața cînd trebuia s-o ducem la spital. Atîta a zis: Să nu plecăm chiar acum, sînt cam obosită. «N-am dormit bine.» S-a întins pe pat demnă și am văzut că mătușa Zizi nu mai era în mătușa Zizi.

Nu știu de ce insistă să povestesc asta[...]

„Eu, zice mireasa, nu mai dorm de mult. Dar de visat visez.”

„Poți să ieși... știi ce?” zice verișoara Pulheria. „Valeriană. Pentru...” și-și pune palmele împreunate sub un obraz: „...insomnie. Nani-nani.”

„La stai așa! Nu dormi normal da' visezi. Cum așa, tu, copilă?”

„Uite-așa. Vezi panglica asta albastră și lucioasă? Mă țin de ea, închid ochii și ea mă duce în viset.”

„În ce?”

„În viset. Așa-i zic eu visului în care nu dormi.”

„Asta cum o mai fi? Auzi! Să visezi normal, da' să nu dormi. Ba nu. Să nu mai dormi normal, da' să visezi. Tot aia e! N-am mai auzit așa ceva! Da, da' tu ești normal...”

„Șșș!” zice mătușa Zizi. „Lăsa-ți-o să spună.”

Și mireasa spune:

„Visatul e atunci cînd un capăt al panglicii albastre îl țin eu” și arată cu degetul spre ea „și celălalt capăt îl țin tot eu dar eu cea din viset.”

„Apăi, tu, copilă, cînd erai mică mai pricepeam, da' acum normal nu mai pricep nimica. Ne puneai normal să stăm pe scăunele cu mîinile la spate – și io și al meu și ai tăi – n-aveai mai mult de patru ani, ne-nșirai așa normal și ne ziceai poezii: «Semaforul: Colo-n colț la

strada mea/ Semaforu' zice-așa...» Le-am zis normal și lu' mamă-ta și lu' tată-to – copila asta o s-ajungă cineva! Ce dacă nu mai pricep normal! Nu-i, bai, tu, copilă! Povestește, că și mie mi-i drag normal să te-aud.”

„Într-un viset recent era întii stratul negru care intră peste tot și nu s-ar schimba la față în ruptul capului. Am trecut repede peste un fel de gri care-mi scăpa printre degete. Am dat apoi peste fluviul de deasupra, în fiecare clipă altfel de lung, altfel de lat. Și ultimul etaj – o fructieră imensă plină cu becuri. Atunci, demult, cînd au fost aprinse, filamentele au început să crească la fel ca firele de iarbă și au spart cojile de sticlă și nu s-au mai oprit din creștere nici pînă în ziua de azi. Eu le-am văzut în viset cum erau înainte de-a fi sparte.

Pe mine și pe miel o să ne cunune o preoteasă. Preoteasa asta e prietena mea. Am văzut cununia noastră în vis încă înainte să-l întîlnesc pe miel și s-o cunosc pe preoteasă. Eu eram în dreapta, mielul în stînga, așa cum visam și preoteasa prietenă deasupra noastră. Eram identici toți trei în întîlnirea asta. Adevărul e că în vis nu se vedea că binecuvîntătorul e o femeie. Și nici eu nu se vedea că sînt femeie, și nici mirele că e bărbat. Preoteasa noastră e femeie aici și, oricum, îl are pe bărbatul ei cu ea, chiar dacă el a murit, cum zicem noi. Adică din cel care trebuia să ne cunune, a rămas de capătul acesta al panglicii albastre doar femeia. La capătul celălalt sînt amîndoi. Și, oricum, eu și cu mirele ne vom cununa și de partea cealaltă a panglicii albastre. ■

Editura AULA

Nicolae Manolescu

Literatura română postbelică (Vol. 1-3) 1.324 p. 270.000 lei

Istoria critică a literaturii române. Vol. 1 432 p. 109.000 lei

Poeți moderni 240 p. 59.000 lei

Despre poezie 208 p. 69.000 lei

Lectura pe înțelesul tuturor 256 p. 69.000 lei

Iulian Boldea

Poezia clasică și romantică 272 p. 79.000 lei

Symbolism, modernism, tradiționalism... 208 p. 69.000 lei

Mircea A. Diaconu Poezia postmodernă 192 p. 69.000 lei

Emil Brumaru Poeme alese (1959-1998) 192 p. 79.000 lei

Mircea Ivănescu Poeme alese (1966-1989) 272 p. 79.000 lei

Florin Iaru Poeme alese (1975-1990) 208 p. 69.000 lei

Alexandru Mușina Poeme alese (1975-2000) 224 p. 69.000 lei

Proza secolului XIX (antologie) 400 p. 89.000 lei

Basmlor românesc cult (antologie) 112 p. 45.000 lei

Antologia poeziei generației 80 400 p. 99.000 lei

Matei Vișniec

Istoria comunismului povestită pentru ... 176 p. 79.000 lei

Ovidiu Verdeș Muzici și faze (roman) 384 p. 99.000 lei

Ioan Groșan

O sută de ani de zile la Porțile Orientului 240 p. 89.000 lei

Epopeea spațială 2084* Planeta Mediocrilor 144 p. 79.000 lei

Cărțile pot fi comandate la:

Tel./Fax: 0268/31.86.47; 32.66.47; www.aula.ro

Editura AULA O.P. 11 C.P. 962 Brașov 500610

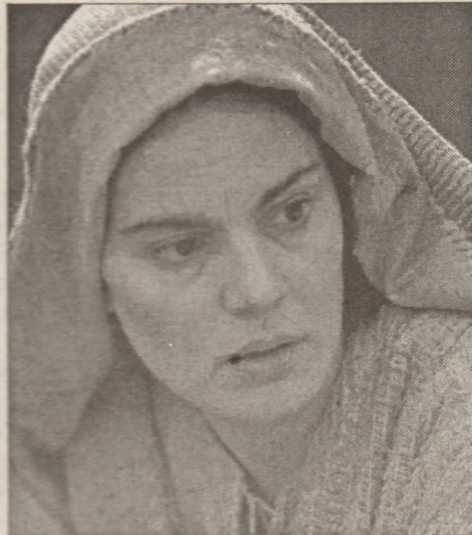

alegerea săptămânii

m văzut-o
recent pe
Maia
Morgenstern
în filmul
românesc
*Damen
tango*
(scenariul:
Radu F.

Alexandru, regia Dinu Tănase). Filmul nu mi-a plăcut: mi s-a părut fals. Dar Maia Morgenstern – ca de obicei – m-a încântat, m-a entuziasmat, m-a făcut să cred din nou, ca în adolescență, că arta ne poate salva. Două secvențe m-au impresionat în mod special. În prima, Maia Morgenstern interpretează – prin izbucniri de furie și hohote de râs sarcastic, rău prevestitor – prăbușirea interioară pe care o trăiește o femeie când află că soțul ei, cu care și-a petrecut douăzeci și doi de ani din viață, o abandonează pentru o tânără. În a doua, ea ne-o înfățișează pe această femeie prefăcându-se că are cancer pentru a o atrage într-o capcană pe rivala ei. Modul cum Maia Morgenstern simulează simularea, modul cum își schimonosește chipul de o suferință imaginară, expresie de fapt a dorinței nebunești de-a se răzbuna, reprezintă o performanță actricească greu de atins.

Alex Ștefănescu: MAIA MORGENSTERN în orice rol

Urmăresc, de ani de zile, toate filmele și toate piesele de teatru în care joacă Maia Morgenstern. Este ea însăși un spectacol, în spectacolul propriu-zis. Puțini actori mai înseamnă atât de mult pentru mine: Toma Caragiu, Meryl Streep... Cu câteva săptămâni în urmă am văzut-o în mult discutatul film al lui Mel Gipsen, *Patimile lui Hristos*. N-am să înțeleg niciodată cum au reușit atât de mulți comentatori, angajați în înverșunate dispute ideologice pe marginea filmului sau scufundați în veșnicul lor narcisism, de experți care zâmbesc ironic la apariția unei producții

cinematografice de succes, să uite de extraordinarul rol pe care îl face Maia Morgenstern. Numa! Cristian Bădiliță, cu sensibilitatea lui de artist, a exclamat: „Oricâte filme voi mai vedea despre evanghelie, figura Maiei Morgenstern în rolul Mariei nu mi se va șterge niciodată din minte. Îi mulțumesc.”

Este exact ceea ce cred și eu. Maria interpretată de Maia Morgenstern este o mamă care asistă la schingiuirea și uciderea fiului ei. Aceasta înseamnă nu o cădere în realism (sau în naturalism, cum s-a spus), ci o renunțare la livrescul simbolisticii biblice și o regăsire a dimensiunii metafizice a tragediei (întrucât dragostea părinților pentru copiii

lor este, în esența ei, metafizică). În creația literară și artistică pe care o cunosc, numai personajul lui Gogol, Taras Bulba, mai suferă astfel, ascuns în mulțime, când are loc execuția fiului său.

Mereu alta, datorită unei inventivități artistice inepuizabile, și totuși mereu aceeași, grație personalității ei puternice, Maia Morgenstern mă captivează întotdeauna, indiferent de rolul în care joacă. Bine că nu face reclamă la pastă de dinți sau la guma de mestecat, pentru că, dacă ar face, ar sta de dimineața până seara la televizor și ar urmări toate momentele de publicitate, așteptând s-o vad. ■

EDITURA PARALELA 45

LITERATURĂ DE INFORMARE

NOI APARIȚII ÎN COLECȚIA PRACTIC

Graham Masterton
**Secretele jocurilor
sexuale**

format 14 x 20, 190 p., 99.000 lei

Barbara Kass-Annese
Hal C. Danzer
**Metode contraceptive
naturale**

format 14 x 20, 188 p., 99.000 lei

calendar

22.05.1906 - s-a născut *Profira Sadoveanu*
22.05.1908 - s-a născut *Ion Constantin Chitișia* (m. 1995)
22.05.1919 - s-a născut *Dumitru Ignea*
22.05.1927 - s-a născut *Ilie Măduța*
22.05.1928 - s-a născut *Márki Zoltán*
22.05.1935 - s-a născut *Romulus Lal*
22.05.1942 - s-a născut *Vasile Andru*
22.05.1944 - s-a născut *Dan Munteanu*
22.05.1949 - s-a născut *Mihai Bărbulescu*
22.05.1956 - a murit *Ion Călugăru* (n. 1902)
22.05.1957 - a murit *George Bacovia* (n. 1881)
22.05.1985 - a murit *Ion Lotreanu* (n. 1940)
23.05.1871 - s-a născut *G. Ibrăileanu* (m. 1936)

23.05.1899 - s-a născut *George Mathei Cantacuzino* (m. 1960)
23.05.1902 - s-a născut *Vladimir Streinu* (m. 1970)
23.05.1909 - s-a născut *Dorina Rădulescu* (m. 1982)
23.05.1913 - s-a născut *Olga Caba*
23.05.1937 - s-a născut *Octavian Georgescu*
23.05.1946 - s-a născut *Valeriu Armeanu*
24.05.1871 - s-a născut *Vasile Gr. Pop* (m. 1912)
24.05.1923 - s-a născut *Ion Caraion* (m. 1986)
24.05.1923 - s-a născut *Victor Felea* (m. 1993)
24.05.1924 - s-a născut *Antoaneta Ralian*
24.05.1931 - s-a născut *Christian Maurer*
24.05.1954 - s-a născut *Florin Iaru*
24.05.1966 - a murit *Alexandru Cazaban* (n. 1872)

COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparelela45.ro
Pentru detalii vizitați:
www.edituraparelela45.ro

Grijile erau destule, vorba poetului, iar noi le luam pe toate în serios: bizonii erau hăituiți (știam că sînt un fel de zimbri, iar zimbri văzusem vreo doi-trei, triști și famelici, în rezervația din Poiana Brașov), preeriile erau tăiate nemilos de drumurile de fier ale omului alb, iar apașii, cei mai nobili dintre indieni, se aflau în groaznic pericol. Omul alb e inconștient, bea apă de foc și are arme de foc. Se îmbată urît și face blestemății. Nu are demnitate. Pieile roșii, în schimb, nu beau alcool. Dacă o fac, e pentru că sînt obligate de albi. Dar noi, Winnetou, căpetenia apașilor, și Old Shatterhand, fratele lui de cruce, noi Sam Hawks, Dick Stone și Will Parker, adică trifoiul de nedespărțit, *das Kleeblatt*, noi, adică eu, sora lui Winnetou, Nscho-Tschi, îndrăgostită în secret de Old Shatterhand și gata să-mi dau viața pentru el și pentru poporul meu încă liber, noi rezistăm vitejește. Noi vedem bine de partea cui e dreptatea. Nu trece nici o întîlnire de după orele în care învățam altă istorie, nu trece nici o reuniune pe dealurile și în pădurile care mărginesc centrul vechi al Brașovului, să nu rezolvăm cu bine vreuna din marile, adevăratele probleme ale lumii. Cu bine nu înseamnă că scăpăm cu toții cu viață, nu sîntem atît de naivi, nu sîntem copii, ci dimpotrivă, înseamnă că ne sacrificăm frumos. Munții Stîncoși, Marele Canion, Salt Lake City, Valea Morții, micul *pueblo* al apașilor sînt acolo, pe Tîmpa și pe Warthe, pe Cetățuie și pe Dealul Melcilor sau, în vacanță, în Poiană și pe Postăvaru. Purtăm "punguța cu medicamente" la gît, fumăm, de-adevărate, pipa păcii, făcută din "liane", și, întinzînd solemn mîna dreaptă și adunînd-o din nou la piept, ca în filmul cu Pierre Brice și Lex Barker, spunem, în indiano-germană: *Hawk, ich habe gesprochen!* Un fel de *Dixi et salvavi animam meam*, după care nu mai avea sens să adaugi nimic. Eram niște elevi români de 12-13 ani, care jucam rolul unui apaș, pe al unui neamț ajuns din *greenhorn* - *westman*, pe al unor americani get-beget și, pe măsură ce devoram și celelalte volume ale lui Karl May, cele netraduse, cumpărate de la sașii-apași care plecau, cercul se lărgea cu simpaticul lord David Lindsey, măcinat de *spleen* și încîntat de aventură (cine mai spunea ca el *Well! Well!* lingîndu-și buzele de plăcere în fața pericolului) ori cu tinerii familiei Von Adlerhorst, urmăriți de un destin potrivnic. Să nu vă-nchipuiți însă că viața în Vestul sălbatic e ca în romanele lui Fenimore Cooper, el inventează, pe cînd Karl May - alias Old Shatterhand - știe, el chiar a fost acolo, după cum o spune. El nu te îndeamnă să te duci în Vestul sălbatic dacă nu ești realist, pregătit să suferi de foame, să fii privat de bucuriile civilizației, să știi să dormi pe pămîntul tare, sub cerul liber, să suferi de foame și de sete și să fii în pericol permanent. Or, firește, eram pregătiți, eram gata.

avea suficiente legături cu viața noastră ca să putem practica lectura de identificare: un oraș, cu parc, cu o stradă bine definită, o bonă Mary care semăna măcar onomastic cu Fräulein Mali a noastră, iar cei doi copii erau cam ca noi. DI Banks se ducea la birou, banii erau o veșnică problemă, iar Jane și Mihai (cum, hibrid, se traduseseră) aveau, practic, numele noastre și erau adesea lăsați de capul lor. Oricum Mary dispărea, dusă de vîntul care se schimbă și copiii rămîneau cu un indefinit sentiment de tristețe. leșeam pe terasă și ne uitam la cer, să vedem o umbrelă zburătoare, ne dădeam pe balustrade, la vale, atunci cînd găseam

vreuna de tip tobogan, căutam să ne descurcăm cu nasturii hainelor ca Mary Poppins, cînd rîdeam, spuneam că am înghițit gaz ilariant, cînd eram răi venise marțea cea neagră. Clișeele despre copilul universal, pe care le învățam la școală, la *Amintirile* lui Creangă, nu le recunoșteam acolo, ci le simțeam aici. Londra ne era mai aproape decît Humuleștiul pentru că un copil de la oraș recunoaște mai ușor experiențele unui alt copil de la oraș, dar și pentru că, asta am înțeles mult mai tîrziu, Creangă e un scriitor pentru oameni mari și, cum spunea B. Fondane, abia după ce ai un grund poetic ai acces la limbajul lui. Nu

citeam pe atunci poezie, n-aveam timp: viața, nu era o poezie, era o aventură, alunecai, ca pe balustradă, din surpriză în surpriză. Am rămas la Londra, noi, Peter Pan și Wendy și în Anglia noi, Winnie Pooh și prietenii lui, din pădurea plină de ciudat umor.

Iar o dată cu *Tom Sawyer* ne-am întors la copilăria americană. Noi, Tom și Huck și Becky și chiar negrul Jim, care vorbea pocit *românește*, umblam acum pe dealurile care nu mai semănau defel cu Munții Stîncoși și din care urșii grizzly, cei mai periculoși între toate sălbăticiunile și pieile roșii dispăruseră fără urmă. Decorul nostru avea geniu, știa să se metamorfozeze de la o carte la alta, scotea în față exact ce așteptam de la el. Și cum peștera era noul nostru *topos* am găsit niște grote sinistre, unele pe Warthe, altele pe Tîmpa. Ne-am înarmat cu lumînări și cu o lanternă tubulară care abia lumina, cu bricege și bile de sticlă. Eram anarhiști, eram împotriva școlii, a filizonilor, a "învățării la religie", a "școlii de duminică", ce-or mai fi fost și alea. Iar cînd, într-una dintre peșterile de pe Tîmpa am dat peste un bărbos care a fugit după noi și am luat-o la vale pe toate scurtăturile pe care le știam, oprindu-ne jos, la promenadă, cu inima bubuind ca o tobă, speriați cît se poate și foarte mîndri de noi, am devenit conștienți că între viață și cărți nu există nici o diferență. Dacă știi ce să alegi, firește, din cărți și din viață. Convingere cu care am rămas și azi.

Jules Verne a venit mai tîrziu, cu *Doi ani de vacanță* și *Copiii căpitanului Grand*. Ce conta că el, spre deosebire de Karl May, era un entuziast al descoperirilor de noi tehnici ale stăpînirii omului alb, de civilizare a noi teritorii sălbatice, nu vedeam în asta nici o contradicție. De altfel, partea de anticipație nu era atît de interesantă ca partea de aventură pură, la asta ne pricepeam, aveam deja experiență. Eram profesioniști. Apoi, după ce seria Jules Verne a fost devorată încetul cu încetul, (eu una săream descrierile tehnice, ceilalți săream descrierile) a început, ca un dans în trei și-n patru timpi, enorma serie Dumas, de la *Contele de Monte Cristo* la *Cei trei mușchetari*, *După douăzeci de ani* și *Viconte de Bragelonne*. Atunci noi, Athos, Portos și Aramis și obraznicul de d'Artagnan, noi am trecut cu arme și bagaje sub steagul Franței (că Jules Verne era și el francez nu-mi era prea clar din cărțile lui), învățam să ne provocăm la duel în limba celor mai celebri spadasi, germanii și englezii erau trădați sau mai degrabă trădători și dușmani, americanii practic nu mai existau, arcurile cu săgeți erau în pivniță, trenurile nu se inventaseră, bizonii dispăruseră (zimbrii din Poiană muriseră de foame), dar, în goana calului și în zăngănit de săbii, viața noastră aventuroasă mergea înainte.

Tîrziu am aflat cîteva detalii tulburătoare: Karl May, campionul demnității, a stat în închisoare de mai multe ori între 1862 și 1874 acuzat de escrocherii și furtisaguri, n-a făcut experiența Vestului sălbatic, iar american adevărat era tocmai rivalul său ridiculizat de el, Fenimore Cooper. Jules Verne și-a luat informațiile mai ales citind la Biblioteca Națională din Paris. *Le bateau ivre* de Rimbaud ar fi o transcriere ermetică a romanului *20.000 de leghe sub mări*. Tot atunci l-am citit pe Emil Brumar: *Adio, Robinson Crusoe!* ■

cronica optimistei de Ioana Pârvulescu

Copilăria noastră americano-franceză...

Poiana Brașov. Fotografie de Ioana Pârvulescu

a urma-urmei e miraculos. Cea mai cosmopolită perioadă a vieții mele a fost copilăria și o parte din adolescență, cam între 8 și 15 ani, adică în plină perioadă comunistă. Eram un mic și autentic cetățean al lumii, format în spirit americano-francezo-germano-britanic, și nici o graniță, nici o cenzură, nici o lege, nici un eveniment istoric și nici o poezie "patriotică" din manualul de română nu au putut împiedica acest adevăr temeinic al formării mele, ale cărui urme le mai simt și astăzi. Miracolul se datorează cărților și oricine știe că, în copilărie, a citi se confundă cu a trăi, iar a trăi îți dă un inconfundabil sentiment de triumf. Observ abia acum că trăiam mai ales în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și că, oricum, n-am depășit niciodată, în acei ani, epoca trăsurilor. Scăpam așadar de două ori de lumea în care eram: o dată prin evadarea în spațiu, a doua oară prin cea în timp.

Piesa lui Alexandr Galin pornește de la unul din acele fapte diverse descrise în ziarele tuturor țărilor sărace, surprinzătoare pentru cele din fostul lagăr socialist: neștiind cum să-și sporească veniturile, femeile – nu numai cele tinere și atrăgătoare – se dedau comerțului cu trupul lor, renunțând la statut social, la principii morale, la viața sentimentelor. E preferabil ca acest comerț să se petreacă undeva departe de casă și e și mai bine dacă se poate prinde o ocazie într-o țară bogată, nici cunoscutii nu află și banii sunt mai buni.

Audiția este spectacolul dat de femeile unui orașel din provincia rusă în fața unui "selecționar" japonez cu intenții în mod străveziu suspecte. Subiectul de telenovelă devine mai mult decât atât pentru că la examen nu se prezintă doar personajele, femei zăpăcite și bărbați bețivi, ci societatea trecutului apropiat, responsabilă pentru anomia de acum. Scena este în spatele unui fost ecran dintr-un fost cinematograf, scaunele desperecheate și mesele rupte – decor (Puiu Antemir), costumele (Anca Răduță) rimează cu ruina, cu hărmălaia din sufletul oamenilor de aici. Sunt îmbrăcați alandala, poartă semnele care înnobilaș proletariatul, fosta clasă conducătoare și veșminte presupus a fi elegante, sexy, la modă. Amalgamul e sufocant și devine încă un strat de înlăturat pentru a ajunge la adevăr. Lumina – de la lanternă, de la niște becuri chioare – e puțină și nesigură: lumea aceasta e un provizorat pândit de sordid.

În spectacolul lui Mircea Cornișteanu realul se încarcă de semnificație, povestea devine lentila microscopului pentru a studia lenta corupere a omenescului, dar și occeanul întors prin care privitorul se identifică cu imaginea celui alt. Ironia și compasiunea, uimirea și tandrețea compun întregul unui demers regizoral exprimat cu

teatru

ombinația între sărăcie și dizlocarea reperelor morale dă efecte cumplite. "Lumea de acum e mai rea decât cea dinainte" spun oamenii de o anumită vârstă, nu neapărat nostalgici ai comunismului sau ai ideologiei marxist-leniniste. Lumea de acum e în orice caz mai adevărată: și sărăcia se vede mai bine și falsul moralei comune, trăite în anii aceia, se arată tot mai intens în contact cu o realitate complexă, provocatoare, cu ispite și chemări de tot felul. Nu e de acceptat presupunerea că popoare întregi, "morale" până în 1989 sau 1991, s-au păcătosit integral pentru că au aflat ce e libertatea. Procesul de însușire al libertății însă e tot ce poate fi mai complicat pentru ființele prinse în țesătura de inegalități și contradicții în care s-au transformat unanimitățile netede de dinainte.

discreție, dar nu mai puțin expresiv. E un fel de dramaturgie și un fel de regie mai rar întâlnite în ultimul timp pe scenele bucureștene, poate pentru că, în pofida aparentei lor simplități, sunt teribil de greu de scris și dificil de ridicat în picioare. Între copia lipsită de relief a realității și dorința de a compune imaginea teatrală a cosmosului în mișcare sunt multe drumuri posibile, prin relevarea adevărului psihologic câteva duc spre emoție și bucurie estetică.

În spectacol se joacă o lungă scenă în care concurențele își etalează calitățile artistice; când am văzut-o mi s-a părut că rupe ritmul reprezentației, că regizorul n-a rezistat tentației (sau presiunii) de a oferi prilejul unei prestații de virtuozitate tuturor actrițelor. Acum, când rememorez spectacolul, mi se pare că acolo, în cântecele smulse din suflet și în dansurile unde vitalitatea ține loc de grație, e sintetizată durerea vătuită, speranțele irosite, viața netrăită

a acestor femei, atât de diferite prin biografie, atât de asemănătoare prin destin. Pagube colaterale în Războiul Rece, femeile și bărbații din această parte a lumii nu cer în articole de ziă procesul comunismului, ci doar bani de votcă sau cărți mai ieftine pentru a-și putea consuma voios eșecul. Teatrul le dă șansa unei priviri lucide și în corecta ei direcționare stă succesul lui Mircea Cornișteanu.

Într-o emisiune de televiziune dedicată spectacolului, actorii și

actrițele își exprimau satisfacția de a fi dat viața acestui material dramatic. Nu era nimic de conveniență în vorbele lor, pentru interpreți, piesa e deosebit de ofertantă și toți răspund acestei oferte cu poftă de joc, cu motoarele turate la maximum. Uneori poate, cu prea multă poftă, dorința de a nu scăpa nici o nuanță tulbură liniile întregului și încetinește ritmul acțiunii. Întâi femeile: Luminița Gheorghiu – se lăfăiește în rolul mamei nedemne și cu cât iubește mai mult cu atât e mai nedemnă, excesul e o consecință a disperării și a derutei, dar disperarea ei, devenită neputință, creează monștri și ea refuză să vadă monștrii din propriile ei fiice. Probabil că personajul cel mai interesant este cel jucat de Aurora Leonte, o maniacă a cărților, o femeie cu lecturi asimilate în spiritul vremii și nu al adevărului, căutându-se pe sine printre cuvinte de neînțeles și idei străine. Actrița pășește cu siguranță pe firul subțire dintre sentimentul real și sentimentul indus, e nefericită din cauză că acum trăiește prost, dar și din cauză că a ajuns să creadă că înainte trăia bine. Râzi, ți-e milă, dar nu ți-e niciodată silă. Gabriela Popescu – aroganță construită pe o teribilă neîncredere în forțele proprii – joacă aparența și esența reușind să evite stridențele primei ipostaze și substanța lacrimogenă a celei de a doua. Fetele Volkov – Delia Nartea și Irina Cornișteanu – pun în puținele lor vorbe și în dansul lor atât de energic tristețea unei generații care nici măcar nu are ce regreta. Personajul interpretat de Mihaela Teleoacă nu e specific unei ideologii anume: durerea femeii, trăind cu un soț-copil, dependent de mama lui, are ceva universal în ea. Dar e greu de găsit o ieșire din situație într-o țară unde toți cetățenii sunt copii unei mame vitrege. Doru Ana, Florin Anton, Ion Chelaru compun grupul acestor bărbați masivi, infantili, alcoolici, cu explozii necontrolate de mânie și accese de tandrețe prost plasate, susținându-se și completându-se reciproc. Din lumea mijlocitorilor, Marius Florea Vizante, traducătorul impresarului japonez încearcă să asigure raționalitatea dialogului implicit. Nu reușește și descrierea acestui eșec se face cu bune mijloace actoricești. Aurelian Bărbieru e străinul, prezență exotică, fără de care nimic nu s-ar fi întâmplat.

Mircea Cornișteanu nu și-a propus să producă o revoluție în estetica teatrului mondial sau românesc, a făcut un spectacol cinstit, profund, plăcut de privit, antrenant, unde actorii se potrivesc cu decorul și ei toți cu muzica, lumea în care trăim poate fi recunoscută și ne îndeamnă prin asta să facem efortul de a o înțelege.

Magdalena BOIANGIU

AUDIȚIA de Alexandr Galin.
Traducere de Ludmila Szekely Anton
Teatrul de Comedie · Regia: Mircea Cornișteanu · Decorul: Puiu Antemir
Costumele: Anca Răduță · Coregrafia: Răzvan Mazilu · Distribuția: Aurora Leonte (Nina Karnauhova), Luminița Gheorghiu (Varvara Volkova), Delia Nartea (Katia Volkova), Laura Creț, Irina Cornișteanu (Liza Volkova), Tamara Pok (Mihaela Teleoacă), Gabriela Popescu (Olga Puhova), Marius Florea Vizante (Albert), Aurelian Bărbieru (Aoki Tetzudzin), Florin Anton (Boris Karnauhov), Doru Ana (Vasili Pok), Ion Chelaru (Viktor Puhov).

**cronica plastică
de Pavel Șușară**

Instantanee

Vladimir Șetran

Între Prometeu și Esop

Sub o aparență blajină și greoaie, de erou pozitiv dintr-un epos la care se lucrează, după scenariile asiaticе, vreme de nenumărate generații, Vladimir Șetran dezvăluie (*Palatul Brâncovenesc din Mogoșoaia*) un temperament de stihie romantică și o concizie piezișă de moralist esopic. Privind lumea aproape insesizabil, cu ochiul pe jumătate închis în opatele unor sprâncene crescute în sălbăticie, el vede mai degrabă energii decât forme și citește, în structurile constituite, momentul primordial al marilor combustii. Cu gesturi ample, inocente și crude în aceeași măsură, el trece indiferent pe lângă întâmplarea că lumea a fost deja ordonată și caută, cu o înfrigurare ultimativă, să-i stăpânească forțele ascunse și să-i cumpănească tensiunile. O incurabilă spaimă de gol îl împinge fie spre soluții plastice maximaliste, spre confruntarea deschisă cu spațiile infinite, fie spre cele minimaliste, de filiație magico-orientală, în care supremația semnului se afirmă prin coabitarea lui asumată cu vidul. De la însurgența de factură expresionistă, de la un anume teribilism al spiritului incapabil de a se supune vreunei opreliști, și pînă la suspendarea materiei într-o contemplație pură, de tip Zen, de la vitalitatea adolescentină și pînă la notația eliptică sau la enunțul sapiențial, Vladimir Șetran stăpânește totul.

Mai precis, un ineputabil orizont de imagini, un orizont în care intră deopotrivă spontaneitatea afectului și strategiile discrete ale unui discurs de tip cerebral, sistematic și riguros.

Geometria și visul

Cînd Ion Brabu spunea că există un punct luminos în care geometria se întâlnește cu poezia, în mod sigur, artiștii standard, adică aceia care nu s-au înțîlnit niciodată cu științele exacte, l-or fi bănuț pe severul poet de pusee autoreferențiale duse pînă la cel mai înalt narcisism. Au trecut de la acel moment ani buni, din cînd în cînd afirmația poetului, construită cu o precizie de axiomă, a mai fost amintită, dar cum nu s-a găsit încă nimeni care să o ia foarte în serios și să-i cerceteze esența, ea a rămas pe mai departe o formulă pregnantă și nimic mai mult. Iată însă că abia acum, cînd spiritul geometric pare să fie într-un declin galopant din pricina turbulențelor unei istorii scăpate din frîu, apare, într-o singurătate monumentală și hieratică, o confirmare zdrobitoare: studiile de geometrie artistică, indiferent de cum s-ar numi ele pe anumite secvențe, ale pictorului și profesorului Zamfir Dumitrescu. Dar dacă poetul spunea doar că *geometria se întâlnește cu poezia*, după mai bine de jumătate de veac pictorul spune definitiv și radical că *pictura este geometrie*. Și cum *pictura* nu este decât o metaforă

a lumii vizibile, adică a lumii înseși, concluzia este una singură: *întreaga fire este geometrie*. Astfel, pictorul, transformat pe nesimțite într-un ordonator al realului infinit, poate vorbi despre geometria pămîntului, despre geometria apei, despre geometria frunzei, despre geometria luminii și a umbrei, despre geometria culorii, și a cerului, și a tuturor celor care pot fi văzute și imaginate. Într-un cuvînt, cărțile de perspectivă artistică ale lui Zamfir Dumitrescu devin, prin profunzimea și extensia cercetării, dar, mai ales, prin amplitudinea reveriei, adevărate episoade ale unui mare tratat despre Geneza imaginii care se fundamentează pe un enunț simplu și irevocabil: la început a fost Geometria. Adică Linia. Adică Punctul. Și atît!

Convergența contrariilor

Expunînd împreună (*Galeria Prometeus*), Flora și Constantin Răducan par angajați într-un amplu proiect de pedagogie aplicată. Pe lângă faptul că fiecare își urmărește propriul program și se manifestă conform datelor sale ireductibile, reușiți pe aceleași simeze ei devin repere incontestabile pentru o viziune artistică bipolară: Flora Răducan sondează o lume ambiguă și misterioasă, plasată la limita dintre amorf și forma în plin proces al zămislirii, în vreme ce Constantin Răducan exploatează substanțele definitive și formele

gata constituite. Acoperind aproape didactic termenii binomului feminin – masculin, nocturn – diurn, selenar – solar etc., ei sugerează unitatea incontestabilă a lumii vizibile, aceea care se construiește și se sprijină tocmai pe această coexistență a contrariilor. În mod evident, Flora Răducan reprezintă, prin însăși submersia ei continuă în penumbrelor umede ale materiei, universul feminității și al regimului sublunar, pe cînd Constantin Răducan, prin elogiul formelor finite și al substanțelor cu o identitate inconfundabilă, este purtătorul de mesaj al unei masculinități care se manifestă pe deplin într-un registru cerebral și diurn. Dar tocmai această aparentă claritate este și purtătoarea unui spectaculos paradox: prin energia ei irepresibilă și prin voința decisă de a introduce privitorul într-o lume în plin proces de structurare, Flora Răducan dobîndește atributele unei conștiințe fondatoare și virile, în timp ce Constantin Răducan, printr-o negocire estetizantă, calofilă și hedonistă cu sonoritățile explicite ale formelor, trădează o anumită cochetărie a privirii și un instinct al seducției care intră mai curînd în tiparele feminității. Însă și într-o variantă și în alta, Flora și Constantin Răducan argumentează, împreună, un adevăr fundamental: anume acela că expresia artistică nu este nicidecum simplul reflex al unui narcisism exuberant, ci un comentariu riguros asupra unității profunde a lumii și asupra coerenței simbolice a acesteia.

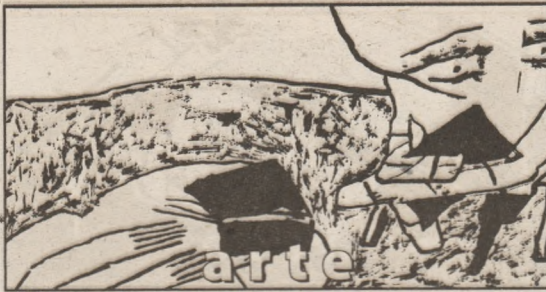
Cunoaștere și comunicare

Dacă istoria literară poate recunoaște exact apartenența unui scriitor în funcție de limba în care scrie, indiferent care este sursa imaginărilor lui și care sînt resursele genezei unui text sau altul, în cazul artelor plastice lucrurile sînt mult mai complicate. Un pictor sau un sculptor, în mai mare măsură chiar decât muzicianul, este greu de localizat etnic și de subsumat unui grup cu o identitate anume, dacă el însuși nu intră efectiv în structurile, în comportamentul și în dinamica acelui grup. A vorbi acum, de pildă, despre pictorul francez Jean Neilyes, doar în virtutea faptului că este francez prin naștere și prin formație, după ce el și-a construit întreaga sa operă în spațiul picturii românești, este un adevăr incontestabil în or-

dine strict civilă și genealogică, dar fără nici o relevanță în cursul istoriei artei. Neilyes este pictor român prin toate datele carierei sale, deși el rămîne francez prin elementele obișnuite de identificare a persoanei. La fel se întîmplă și cu nativii români care își construiesc exclusiv cariera în alte culturi și în alte contexte socio-profesionale.

Care este, în aceste condiții, statutul unor artiști plastici care au ascendență etnică românească, dar sînt cetățenii unor alte state și s-au născut, s-au format și activează exclusiv în ambianța culturală a țării ai cărei cetățeni sînt, iată o întrebare dificilă și provocatoare în același timp. Un posibil răspuns poate fi chiar expoziția și catalogul *Românii din Timoc*, eveniment indispensabil pentru o mai bună cunoaștere și o comunicare mai profundă la nivel regional. Cei peste douăzeci de pictori de pe valea Timocului, mai exact din Bulgaria și din Serbia, care s-au reunit aici în virtutea rădăcinilor etnice comune sînt, în mod cert, artiști care aparțin spațiului artistic al țării lor, chiar dacă atributele majore ale limbajului sînt bunuri comune ale momentului în care trăim, iar perspectivele estetice sînt cele europene, în general. Dacă acești artiști sînt bulgari sau sîrbi ca implicare culturală și ca statut juridic și profesional, dacă ei sînt europeni ca deschidere și problematizare artistică, recuperarea lor în orizontul creativității românești este mai curînd una simbolică/metafizică.

Deși nu participă efectiv la viața culturală românească, nu sînt racordați nemijlocit la instituțiile noastre artistice și, evident, nu prelucresc în metabolismul lor creator acele elemente, fie ele și imponderabile, care se așază firesc în construcția profundă a unei identități de grup, conștiința lor etnică și identificarea ei ca atare au o puternică relevanță morală, amplifică sfera de referință a creativității și consolidează un anumit tip de autoreflexie. Dar dincolo de aceste aspecte care pot fi substanțial îmbogățite și nuanțate, prezența artiștilor timocenii în spațiul public românesc repune în discuție imensa nevoie de solidaritate și de cunoaștere, atîta vreme reprimată, chiar dacă am trăit într-o geografie restrînsă și am împărtășit cam aceleași capricii ale istoriei. Și mai pune în discuție un lucru fundamental: viitorul, care nu poate fi decât comun. Adică al tuturor. ■

muzică

O sută de ani între o Tetralogie și o Heptalogie

Răsfoind o revistă germană (*Neue Zeitschrift für Musik*) ce conține un consistent dosar Stockhausen, primul impuls (*reflex, clișeu?*) este de a remarca faptul că doar un compozitor german poate avea voința și suflul pentru a lucra timp de un sfert de veac la un ciclu monumental de opere. Karlheinz Stockhausen a terminat anul trecut

mult anunțată, așteptată și mediatizată lui *Heptalogie Licht*, o nouă variantă a genului de operă după anul 1977: cele șapte componente poartă, fiecare, numele unei zile a săptămânii și însumează 25 de ore de reprezentare.

Un alt doilea gând reflex care-mi vine este comparația cu *Tetralogia wagneriană* (mă mir totodată de ce muzicologii care semnează studii consistente în acea revistă nu menționează o asemenea paralelă transparentă, au epuizat oare anterior acest subiect sau poate că îl ocolesc?). Încercând să-l justific, găsesc mai multe argumente decât mă așteptam. Cele evidente sunt la îndemâna oricărei istorii a muzicii: Wagner a lucrat între 1848-1874 la *Der Ring des Nibelungen*, Stockhausen la *Licht* între 1977-2003. Ideea ciclului de opere apare în ambele cazuri, întâmplător sau nu, pe la vârsta de 35-40 de ani. În paralel, ambii compozitori și-au definitivat alte proiecte de creație, dar în aceste cicluri au inclus sintetic acele concepte componistice pe care le-au formulat, obsedant, pe parcursul vieții: Wagner - ideile dramei muzicale (*leitmotivul*, *melodia infinită*, *sincretismul etc.*), Stockhausen - compoziția serială, pe formule, spațialitatea sonoră, electronica etc.

Viziune mitologică

Epopeea *Antecul Nibelungilor* constituie doar unul din izvoarele mitologice pentru libreturile wagneriene. Compozitor cu înclinații literare (ca și Robert Schumann sau Alban Berg), Wagner tinde ambițios spre o sinteză proprie a miturilor nordice - germanice, scandinave. La rândul său, Stockhausen pare a lansa o provocare: poate omul/artistul secolului 21 să-și "aranjeze" propria religie, așa cum și-ar amenaja o locuință? Dacă a indicat de obicei lecturile sale preferate (Helena Blavatsky, Jakob Lorbeer, Sri Aurobindo etc.), nu a declarat explicit niciodată că la originea ideologică a ciclului său

Licht ar sta de fapt *Urantia Book*, o imitație a Bibliei concepută în cercuri spiritiste din prima treime a secolului 20, în S.U.A. Cartea e datată 1934, a fost tipărită în 1955, la Chicago. Scopul ei era să "corecteze" și să "înlocuiască" Biblia și alte scrieri sfinte printr-una nouă, care se dorește tot creștină, o "ultimă și finală revelație divină". Desigur, pentru a spori misterul, există o anumită ambiguitate și multe povești relaționate de originea și paternitatea cărții cu 2097 de pagini, împărțite în patru secțiuni și ordonate în funcție de perspectiva antropocentrică asupra lui Iisus. Este descrisă în principal o cosmologie guvernată de „Tatăl universal”, unde coexistă elemente scientiste cu altele din tradiția spiritismului.

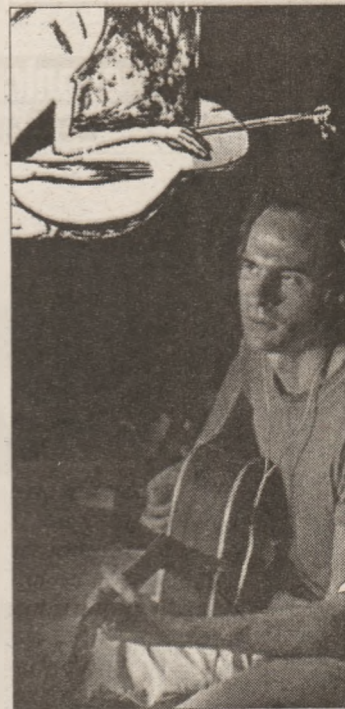
Se presupune că autorul cărții ar putea fi William S. Sadler, medic și predicator laic, adventist de ziua a șaptea, la fel ca și mediumul care intră în transă, devenind astfel „transmițătorul inspirației divine”. Stockhausen intră în posesia unui exemplar din *Urantia Book* la un concert al său, la Londra, în 1971, cartea fiindu-i oferită de cineva din public. Influența cărții asupra sa, asupra creației sale pare a fi covârșitoare, compozitorul va vorbi adesea despre textul respectiv, îl va impune elevilor săi la compoziție etc. Critica, polemica, chiar sarcasmul care au însoțit adesea exegeza asupra lui Stockhausen, încă de la sfârșitul anilor 60, când muzicianul s-a dedicat muzicii „intuitive”, și care s-au intensificat odată cu începutul ciclului *Licht*, au neglijat până acum această influență. Aceasta s-ar observa la nivelul simbolurilor centrale și al numelor protagoniștilor din *Urantia Book*: de exemplu, Arhanghelul Mihail și Lucifer sunt adversarii arhetipali în crearea pământului.

Laitmotive sau superformule

Titlatură propusă de Hans von Wolzogen pentru a desemna motive ciclice, figuri muzicale cu o anumită pregnanță tematică (melodică, ritmică, armonică), cu o semnificație simbolică pe care o evocă la fiecare apariție a lor, lăitmotivele au devenit un termen cotidian în cei aproximativ 100 de ani de folosință. Fără a constitui o noutate a travaliului componistic, motivul muzical generator, conducător într-o formă muzicală și-a împlinit latențele dramatice prin dramele muzicale wagneriene, acolo unde se asociază cuvântului, situației scenice. Wagner însuși numea motivele sale epic-muzicale „Grundthema”, temă fundamentală, însă „lăitmotivele” lui Wolzogen, referindu-se la acele teme wagneriene, a avut mult mai mult succes în istoria muzicii.

Emblemă sonoră desemnând personaje, sentimente, obiecte sau gesturi din derularea acțiunii teatral-muzicale, lăitmotivele ajunge prin Wagner la o stufoasă și rafinată complexitate. Cunoșcătorii Tetralogiei detectează rețeaua complicată de lăitmotive, asociate nu mai puțin complicatului angrenaj de personaje din lumea subterană, pământeană sau celestă. Lăitmotive migrează dintr-o operă într-alta, spre deliciul cunoșcătorilor și frustrarea celor ce nu pricep toate aluziile lui Wagner la acțiunea precedentă sau viitoare.

E imposibil să nu alături „compoziția cu formule” propusă de Stockhausen în *Heptalogia* sa de ideea lăitmotivele wagnerian. Desigur, noul travaliu componistic al sfârșitului de secol 20 presupune

diferențieri: Stockhausen revine în *Licht* la o tehnică formulată prima oară în piesa *Formel* (1951). Este un procedeu asemănător cu cel definit de Hermann Hesse în *Jocul cu măgelele de sticlă*, o tehnică a simplificării, generării, esențializării și simbolizării componistice. Pur și simplu, compozitorul definește trei figuri melodice corespunzătoare pentru Michael, Eva și Lucifer. Simultaneitatea lor conduce la o „Tripelformel” sau „Superformel” emblematică pentru întreg ciclul de șapte opere. Rolul său devine acela de cărămidă de construcție, care controlează unitatea *Heptalogiei*. Fiecare triplă formulă funcționează pentru întreg ciclul, iar cele șapte supraformule derivate de aici sunt valabile pentru cele șapte opere. Această structură polifonică la trei voci, trei straturi echivalente a trei personaje, înglobează și aspecte scenice, spațiale, semantice, transformându-se în primul indiciu de construcție dramatică.

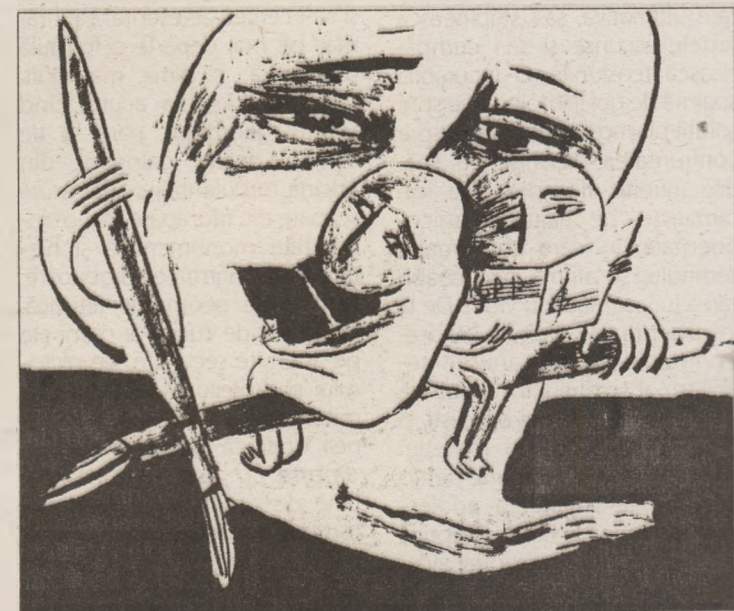
Similitudinile formulelor lui Stockhausen cu lăitmotivele wagneriene merg până la un punct,

al frazei conducătoare, al întoarcerii la melodie (chiar tonală), al autoreferențialității. Diferențe reies din experiența serială a lui Stockhausen și din posibila interpretare a formulei sale ca o „mostră de ADN”, „o teoremă”, ca un „joc cu măgelele de sticlă” (Gregg Wagner, *Symbolische Aspekte der Formel-Komposition*, NZfM 4/2003, p.42-45).

Compozitorul ca inovator

Wagner și-a propus, a teoretizat, a militat pentru „opera de artă a viitorului”. Ambițiile sale au vizat un nou mod de a concepe nu doar lucrarea muzicală, ci un gen sincretic, o expresie artistică supremă. Inovațiile sale în structură, în dramaturgie, în montarea scenică, în armonia tonală a romantismului cu bătaie directă spre atonalism, au decurs din acele ambiții. Ca tipologie componistică, Wagner se înscrie pe linia beethoveniană, este ultimul mare „super-erou” al istoriei muzicii, în accepțiune romantică. În secolul 20 s-a tins treptat spre demitizare, spre obiectivarea unor figuri mari de compozitori (inclusiv Beethoven sau Wagner), în fine spre deconstruirea miturilor respective. Stockhausen a fost unul din cei care au pus umărul la noua percepție asupra lui Beethoven, în anul bicentenarului nașterii acestuia. (A scris așadar, în 1970, *Opus 1970*, în care colaje din Beethoven dau naștere la improvizații aleatorice ale soliștilor.) Există totodată voci care se întrebă, pe bună dreptate, dacă Stockhausen nu ar păstra, în secret, nostalgia pentru acea figură eroică a compozitorului-geniu. Și dacă proiectul *Heptalogiei* sale deocamdată puțin probabil de a fi montat ca atare, dar văzut de creatorul său drept o „operă a viitorului”, nu ar reprezenta tocmai dorința mai mult sau mai puțin mărturisită de a reînvia imaginea super-compozitorului...

Valentina SANDU-DEDIU

Și nu e numai asta. Când vorbim despre actorii români de colecție, ieșim rar de sub umbra lui Dinică, a Olgăi Tudorache, a lui Rebengiuc și a lui Iureș. Poate că s-ar cuveni să lărgim puțin sfera. Să acceptăm și alte nume în fața sau în spatele cortinei. Uneori operăm cu judecăți atât de înguste, încât orbim la cea mai mică lumină înfipă sub ochi. Declar din acest motiv că Antoaneta Ralian este actrița română care a nimerit în breasla traducătorilor mai degrabă din neatenție sau dintr-un accident organizatoric. Am văzut-o jucând roluri grele, compuse din sudori, frustrări, bombăneli, mustăceli excedate, trasee sisifice și chibzuințe nocturne. Am văzut-o ieșind în fața publicului fără repetiții generale și supunându-l. Am văzut-o deslușind nedeslușibilul. Am văzut-o culegând apoi aplauzele cu gesturi de căpșunar rutinat, care își știe valoarea și se încumetă să angajeze toate pariurile lumii.

Exemple de roluri mari? Iată o înșiruire dintr-un palmares pe care nu-l poți duce la capăt fără să obosești fizic. D.H. Lawrence, Henry Miller, Virginia Woolf, H.G. Wells, Salman Rushdie, Raymond Federman, Saul Bellow, Petru Popescu, J.D. Salinger, Henry James, Lawrence Durrell, Iris Murdoch, Charles Frazier și încă vreo câteva plutoane. Sînt roluri care încap anevoie într-un corp de bibliotecă. Roluri în marginea cărora criticii au glosat abundent, iar curioșii au plescăit decepționați din buze, fiindcă nivelul de execuție nu era doar înalt, ci de-a dreptul neretușabil.

Îngă baleiajul ăsta atent ca farurile unui mirador, care te face să te gîndești că e mai simplu să compui liste cu anglo-americanii netraduși de doamna Ralian, sărbătorita noastră mai pune niște calități. Într-un spațiu care cultivă voluptatea trîndăviei, domnia sa e harnică. Într-un timp cînd se poartă moda nasului pe sus, e modestă. Într-un mediu doldora de palme, răcnete și delațiuni, e

atașantă și cordială. În plin delir al chiulului, trăiește în sîrguința elevului de școală primară. În vremea lipsei de cuvînt, e parolistă și punctuală ca un soldat german la înțîlnirea cu tranșeele. Mai simplu spus, muncește și se comportă normal în rîndurile unei populații care privilegiază din ce în ce mai des mutanții.

Și mai are ceva Antoaneta Ralian.

Au știu dacă mi se cere să fiu duios și protocolar în cele ce urmează. Anunț în mod responsabil că oricum nu sînt în stare. Nutresc totodată convingerea că persoana despre care scriu aici digeră greu

tandrețea de cofetărie a aniversărilor și nu se simte în largul ei sub căptușeala retorică a complimentului. E frumos și firesc să-i spui la mulți ani, dar nu trebuie să insiști. Pentru bunul motiv că eroina acestor rînduri are mult de lucru și nu se cade să-i irosim timpul.

Antoaneta Ralian, căci despre domnia sa vorbim, va citi rîndurile de față (dacă o va face) în pauza dintre două capitole ale unei traducerii. E inevitabil să se întîmple așa. A spune "Antoaneta Ralian traduce" înseamnă a comite un pleonasm îngăduit, pe care pur și simplu nu-l poți opri la vreme. Firește că doamna Ralian traduce. E ca și cum ai spune că tramvaiul circulă pe șine sau că afară plouă cînd sînt nori.

Ceva rarism în meserie. E vorba de politețea față de cel care citește după tine. Redactor atîția ani, domnia sa e pe punctul ca, prin ceea ce face, să-i trimită în șomaj pe cei care-i redactează cărțile. Căci ei nu trudesesc cu țigara arzîndu-le degetele. Sînt doar cititori de lux, care parcurg în avangardism un text unde intervențiile nu-și au rostul. Adică un fel de paraziti cu

licență, care urmăresc admirativ paginile cu pixul roșu și la sfîrșit constată că n-au consumat deloc pasta.

Din reflex sau din invidie, fiecare generație simte nevoia să-și demitizeze predecesorii și să umble cu timăcopul pe lîngă statuile în viață sau în ceruri. Nu cred că facem excepție și sînt convins că, dincolo de ritualul în sine, efortul ca atare înlătură o

doză bună de impostură. Însă în cazul Antoanetei Ralian lucrurile stau altfel din două motive mari și late. În primul rînd, fiindcă recunosc în domnia sa modelul de urmat. În al doilea, fiindcă are atîta energie, încît refuz să cred că face parte din altă generație.

La mulți ani!

Radu PARASCHIVESCU

Antoaneta Ralian

**Ți-e sete
de cultură?
Bravo!**

**Te aștept la
cafeneaua literară**

marți, miercuri, joi, vineri: 10³⁰ - 18³⁰

băutura - discount 25%

cărțile - gratis

la parter, în expoziția dedicată artelor vizuale.

MIERCURI, 19 mai	Dialoguri Politice „Campania pentru alegerile locale” moderator: Cristian Părvulescu	1900
JOI, 20 mai	Teatru: Salonul 6. adaptare după A.P. Cehov Distribuție: Costina Ciuciulica, Marius Chivu, Daniel Tudor, Anca Vasile, Toma Cuzin și copilul Laura Ionescu Regia: Adrian Berinde	2100
VINERI, 21 mai	Concert live, cu sprijinul Bomba energy Austria: Adrian Berinde și 4-Given	2100
Discotecă - Muzica anilor '80		2400
SÎMBĂȚĂ, 22 mai	Decernarea premiilor Festivalului de muzică „Prometheus Live” în colaborare cu Radio România Tineret	2100
Petrecere cu premii Jidvei		2300
DUMINICĂ, 23 mai	Doi Galbini - „Minimal și deopotrivă monumental” Cu Sorin Chifiriuc și Andrei Stăncescu	2100
LUNI, 24 mai	„Duelul Poetilor” Concurs național de poezie O coproducție Fundația Anonimul și TVR2	2145
MĂRȚI-JOI 1900-2100 discount 25%		

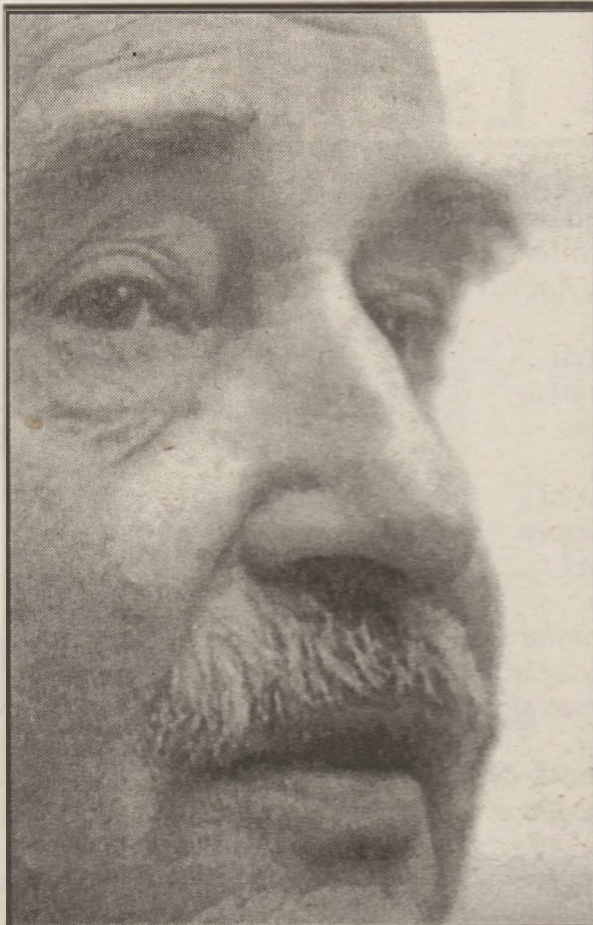

Ducînd zîmbetul acelor femei pe chipul său pe care lăsase să-i crească barba, cutreierase tînărul Opujić, de copil, împreună cu taică-său, apoi de unul singur, ca ofițer în cavaleria franceză, Europa de la Triest și Veneția către Dunăre, la Wagram și Leipzig, crescînd în bivualele francezilor și făcînd un război tot la zece ani. Doamna Paraskeva Opujić, mama lui, îi trimetea zadarnic „prăjituri cu nuci triste”. Tînărul Sofronije fusese un diavol, nu un copil. La un ochi aducea cu bunică-sa după mamă, care întîi de toate era grecoaică, iar la celălalt ochi cu taică-său, care mai întîi era sîrb, așa că tînărul Opujić din Triest vedea lumea cruciș. Șoptea:

- Dumnezeu este Acela Care Este, iar eu sunt cel care sunt.

Ducea cu el, încă de mic, o taină bine ascunsă, o taină mărească. Simțea cum ceva în el, ca făptură, era în neregulă. Și era firesc să vrea să se schimbe. O dorință ascunsă fiindcă tare mult se mai rușina de taina aceea, ca de o vizită necuvincioasă. Era ca o mică foame strecurată sub inimă, ca o durere, de fapt ca o durere surdă, care se trezea ca o foame în suflet. Nu-și amintea de cînd îl secătua dorul acela de schimbare precum o forță vlăguită. Zăcea tînd adunate buricele degetelor mijlociu și policar și cum adormea mîna cădea din pat și el își răsira degetele. Atunci tresărea de parcă pierduse ceva. De fapt, își pierduse sinele. Și dorința acolo era. Teribilă, neînduplecată, grea, de parcă sub povara ei începea să schiopăteze cu piciorul drept... Sau, altădată i s-a părut că în farfuria lui plină cu varză găsise sufletul cuiva care se răsucea și din care el se înfrupta.

Și astfel s-a născut în el lucrul acela tainic și puternic. E greu de spus dacă era vorba de o ambiție nebunească legată de cariera de arme a sa și a tatălui său, de o dorință nestrămutată - pentru un alt adversar adevărat ca și pentru un aliat de nădejde, dacă nu cumva tînărul Opujić dorea ca raportul dintre el și tatăl său să se inverseze, dacă nu cumva îl atrăgea și îl tenta sudul, pe el, ofițerul de cavalerie chezaro-crăiesc printre imperii destrămate care se întindeau din Balcani pînă către Peloponez, poate că i se trăgea de la singele bunicii sale grecoice, a cărei familie adunase bogății negustorînd între Europa și Asia, sau poate că era o a treia fericire și dorință din cele tulburi și năvalnice care macină chipul omului și nu-i dă pace, arătîndu-l pentru o clipă ba cum o să arate la bătrînețe, ba cum o să arate cînd o să-și ducă prin lume doar urechile. Fiindcă fața omului respiră, permanent inspiră și expiră timpul.

Milorad Pavić (n. 1929), un scriitor „tare în cărți dar mai tare în judecată”, este autorul unei esențiale istorii a literaturii sîrbe în patru volume: *literatura sîrbă veche, barocul, preromantismul și clasicismul, lucrare de referință în slavistica mondială și nu numai, tradusă în numeroase limbi. Istoria aceasta este ea însăși un roman care reabilitează memoria scrisă a națiunii sîrbe. De altfel, toată proza lui Pavić trădează o uriașă experiență lingvistică, scriitorul mărturisind că atunci cînd scrie îi are în*

față pe scriitorii sîrbi din secolele XVII și XVIII și că i-ar plăcea să se știe prețuit de aceștia. De fapt această istorie a literaturii sîrbe rezzonează cu toată proza sa care pare a fi străbătută de o „poetică itinerantă”.

Și în cel de-al patrulea roman al său, (după Dicționarul khazar, 1984, Peisaj pictat în ceai, 1988 și Partea lăuntrică a vîntului, 1991 - traduse și la noi) - Ultima iubire la Țarigrad. Îndreptar de ghicit (din care publicăm un fragment în aceste pagini) apar extrem de multe referințe la locuri, semînții, popoare, toate comprimate desăvîrșit, iar eroii sunt locuți de dualitatea Viena-Țarigrad, cum am spune noi, Apus și Fanar. Scrierea trimite inevitabil la cartea lui Italo Calvino Castelul destinelor încrucișate (Ed. Polirom, 2002, trad. Eugen Uricaru). Ambele cărți sunt ivite pe urzeala jocului de tarot, care este nu doar instrument de divinație, ci și expunerea condensată a unei filosofii esoterice. Deosebirea dintre ele este precum aceea dintre secret și taină. Dacă la Italo Calvino întîlnim o lume „generată de ceea ce nu are reguli - de întîmplare”, eroii nedetașîndu-se de timpul mecanic, în lumea narativă a lui Pavić există o fixitate întîlnită de altfel în iconografia bizantină, și doar astfel eroii reușesc să se elibereze de timpul mecanic, transcend lumea empirică spre lumea esențială.

Milorad Pavić

ULTIMA IUBIRE LA ȚARIGRAD. ÎNDREPTAR DE GHICIT

De atunci a lucrat neîncetat și neobosit pentru schimbarea radicală din viața lui, pentru înfăptuirea visului vieții, dar toată truda aceea și-o ascundea atît de bine încît deseori acțiunile lui erau de neînțeles pentru cei din jur.

Pe atunci tînărul Opujić ascundea o piatră sub limbă ca pe-o taină sau, mai bine zis, o taină sub limbă ca pe-o piatră, iar pe trupul său se ivise schimbarea care era greu de ascuns și care treptat va intra în legendă. Întîi au observat femeile, dar n-au spus nimic; după care bărbații din regiment au început să facă glume pe socoteala lui, glumele s-au răspîndit în toată garnizoana.

- El e ca o femeie. Mereu poate! - spuneau rîzînd ofițerii din escadronul lui.

Din ziua aceea grăitoare, tînărul Opujić ieșea în lume cu taina asupra lui și cu sulița bărbătească de sub abdomen gata de atac. Cel de-al unsprezecelea deget al său stătea ridicat și era pregătit să numere stelele. Și așa rămase. Ceea ce pe el nu-l deranja, călărea vîio, dar despre taina sa, care putea fi cauza

a toate, nu va vorbi niciodată cu nimeni. [...]

Prima cheie. Magul

Vreți să vă alăptez, mon lieutenant? - îl întrebă o fată pe tînărul Opujić la intrarea într-un cort de la periferia Ulmului.

Atenția locotenentului fu atrasă de o pasăre care, pe un vînt nebun pe deasupra cortului, zbura în loc ca legată. În cort, o voce de bărbat cînta „Amintirile sunt sudoarea sufletului” și Opujić plătî și intră.

Înăuntru, pe o masă, stătea magul incins la briu cu un șarpe care își înghițea coada. În păr avea trandafiri roșii. Cînd să-și termine cîntarea luă o acută țintind cu glasul înspre caninul său, nimeri pasărea de deasupra cortului și o doborî cu glasul aidoma săgeții. După care își oferî serviciile vizitatorilor. Pentru un sfert de *napoleon d'or* putea mîncă numele oricărui dintre ei, iar pentru cîteva firîrici în plus, și numele, și prenumele.

- Cine se învoiește, n-o să

mai aibă niciodată numele cu care a intrat. Dacă aveți cheia unei case, iar casa v-a fost distrusă în război, eu v-o pot reconstitui pînă la cele mai mici detalii prin simpla aruncare a cheii în căldarea de aramă, fiindcă orice cheie produce un ecou care deschie în ureche întocmai forma și dimensiunea odăii pe care cheia o păzește.

În fine, magul propuse celor prezenți să se gîndească la o dorință iar el avea să-i ajute ca ea să se îndeplinească. Iar mademoiselle Marie o să aibă plăcerea să-i alăpteze pe toți domniile prezenți, în semn de recunoștință că au vizitat acel loc. Cînd a venit și rîndul lui Opujić să-și pună o dorință, magul dădu semne de nervozitate, cu toate că dorințele celor prezenți nu erau mărturisite cu glas tare. Coborî iute de pe masă și vru s-o șteargă din cort.

- Niciodată prea multă judecată într-o zi, nici prea multă miere într-o floare - gîndi Opujić și, ajungîndu-l din urmă, îl luă de guler, se așeză pe un butoi și pe el îl puse în genunchi.

- Scoate limba! - îi ordonă, ceea

ce magul și făcu imediat. - Plouă?

Magul dădu din cap, deși nu ploua.

- Minți! Tu chiar crezi că poți să te joci cu mine așa cum faci cu păsărica aia care zboară pe loc deasupra cortului tău? Tu știi cine sunt eu?

- Asta e, că știu, de aia am și vrut să fug. Tu ești fiul căpitanului Haralampije Opujić din Triest.

- Bine, acum la treabă. Poți ori nu poți să pui la cale îndeplinirea dorințelor?

- În cazul tău nu pot. Dar știu ce poți să faci. Și-o să-ți și spun. La Țarigrad, într-un sanctuar se află o coloană pe care stă fixat un scut de aramă. În mijlocul căruia este o deschizătură. Cine are o dorință își viră policarul în acea deschizătură și-și rotește mîna în jurul policarului, astfel ca palma să nu părăsească niciodată o clipă suprafața aramei și policarul deschizătură, iar dorința se împlinește. Dar fii atent și ai grijă de tine, domnul meu. Cînd Dumnezeu vrea să te pedepsească te dăruiește în același timp și cu o dorință împlinită dar și cu o mare nenorocire. Poate că așa se poartă

El cu cei pe care îi îndrăgește, nu știm, nouă oricum ne e totuna. De aceea ai grijă, domnule locotenent. Și să nu uiți cîntecul „Amintirile sunt sudoarea sufletului”.

- Nu cred o iotă din ce spui - i-o tăie locotenentul -, totuși îți mai pun o întrebare. Poți să mă ajuți să-mi găsesc tatăl? Nu l-am mai văzut de cînd a slăbit piatra dar s-a îngrișat vîntul. Știu că s-a retras spre Leipzig, dar acum nu mai știu unde e.

- Despre asta nu mă încumet să-ți spun, dar pot să-ți spun că joia vin în cortul ăsta cîțiva hoți de buzunare și niscaiva șarlatani ca să dea spectacole celor mai slabi de inger. Și toți ăștia joacă într-o reprezentație despre morțile căpitanului Haralampije Opujić, tatăl tău.

- Cum adică despre morțile lui? Că doar e viu!

- Eu știu asta, domnule locotenent, că trăiește. Numai că reprezentația lor chiar așa se numește - „Cele trei morți ale căpitanului Opujić”.

- Nu cred o iotă - mai zise o dată locotenentul și se duse să se culce.

Joi însă, se interesă. În cortul magului într-adevăr avea loc reprezentația cu cele trei morți ale lui Haralampije Opujić, tatăl său. Cînd tînărul Opujić intră în cort, îl întrebă pe primul mascat pe care îl prinse cum de îndrăznește să reprezinte moartea unui om în viață, dar acesta i-o tăie blînd:

- Să știți că reprezentația este plătită chiar de căpitanul Haralampije Opujić, care, domnul meu, este un mare iubitor de spectacole, un mare binefăcător al teatrului. Acum el se află pe Elba.

Evident, știind că Opujićii din Triest fuseseră pe vremuri adevărați mecenai ai teatrului, lui Sofronije nu-i rămase altceva decît să se așeze și să privească spectacolul. Lumea din cort care îl privea înlemnise, îl recunoscuse. El le zise că puteau începe.

Întii ieși în față un bărbat cu o barbă străină și într-un mundir franțuzesc. Care îl interpreta pe căpitanul Opujić. În jurul căruia stăteau patru femei și o singură fată. Una dintre ele i se adresă:

- Ca să știm imediat cum stau lucrurile, ține minte că eu nu sunt duhul străbunicului tău după mamă, darmită să mai fiu vampirul lui. El a murit și nu mai există urmă de el, nici trup nici duh. Dar cum morțile nu mor, de aia sunt eu aici. Eu sunt moartea lui. Iar cea de lîngă mine este moartea străbunicii tale. E tot ce a rămas din ea. Dacă ne înțelegem asupra acestei chestiuni, mergem mai departe. Strămoșii tăi, așadar, au avut fiecare cîte o moarte. Tu, nu. Tu vei avea trei morți, iată-le. Bătrîna asta de aici, femeia splendidă și fetița. Ele sunt cele trei morți ale tale. Uită-te bine la ele...

- Asta-i tot ce va rămîne după

mine?

- Da. Asta-i tot. Și nu e puțin. Dar ai grijă, căpitane, fiindcă dacă n-o să-ți observi morțile, ai să treci peste ele ca biruitorul pe sub arcul de triumf și-o să-ți continui drumul de parcă ele nu s-au petrecut.

- Dar ce-o să mi se întîmple după a treia moarte a mea, o să mă vampirizez?

- Se pare că, o vreme, nu numai

și un urs uriaș și se luură la trîntă pe viață și pe moarte. Bărbatul îi aplică o lovitură de cuțit fiarei, care într-un horcăit agonizant urină și îl sufocă. Bărbat și animal căzură pe jos... oamenii aplaudară, comediantii împărțiră spectatorilor cîte o lingură de colivă pentru sufletul răposatului și cineva constată că aceea era prima moarte a căpitanului Haralampije Opujić. Urma a doua.

un binoclu militar. După el, într-un suman austriac, venea un bărbat cu o pușcă veche. Căpitanul se întoarse și-și puse la ochi binocul. Atunci celălalt îl omorî prin binoclu. Căpitanul căzu de pe cal, iar animalul eliberat de strînsoare galopă afară în noapte...

Aceea a fost a doua moarte a căpitanului Opujić și iarăși se împărți colivă pentru sufletul său.

Opujić (în mundirul franțuzesc), iar celălalt pe ofițerul austriac. Cel care îl reprezenta pe Opujić se opri brusc, înfipse sabia în pămînt, de sabie agăță felinarul, iar el se dădu într-o parte cu intenția de a-l ataca din spate pe celălalt. Se apropie în beznă de adversar urmărindu-l cum stătea cu felinarul în mînă, nehotărît, cîțiva pași mai departe, neputînd să distingă în întuneric mișcarea adversarului și de aceea stătea locului. În acel moment, într-un loc absolut imprevizibil, în beznă, Haralampije Opujić se aruncă asupra pumnalului austriac, departe de sabie și felinarul pe care celălalt anume îl lăsase înfipit în mijlocul străzii. Și aceea a fost a treia moarte a căpitanului Haralampije Opujić.

„Nu înțeleg nimic”, gîndea tînărul Opujić părăsind cortul.

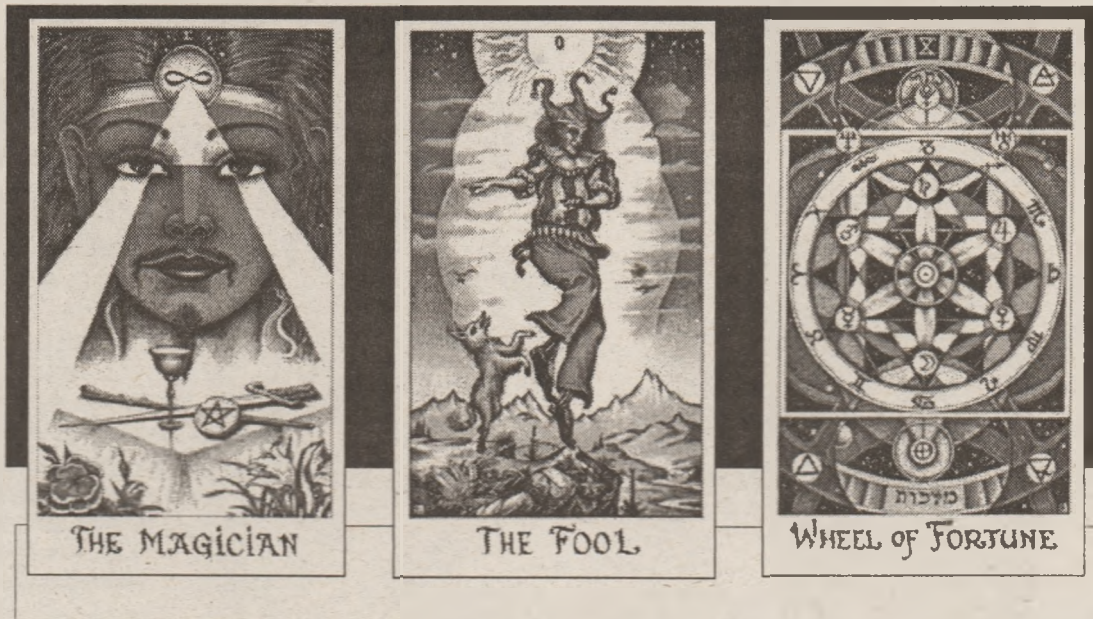
Atunci se auzi un glas din spatele său.

- Mai bine că nu înțelegi! Cînd locotenentul se întoarse, îl zări pe mag cu trandafirul în păr și-l întrebă:

- Unde-i adevărul? Trăiește sau nu trăiește taică-miu?

- Orice om are două trecuturi - i-o întoarse magul - unul se numește „Încetinire”; acest trecut crește odată cu omul de la nașterea lui și merge pînă la moarte. Celălalt trecut se numește „Potecă” și merge de la om către nașterea lui. Cele două trecuturi nu au aceeași lungime. În funcție de lungimea fiecăruia din cele două trecuturi, omul cade bolnav de moartea sa sau nu cade bolnav de moartea sa. În cel de-al doilea caz înseamnă că omul își zidește trecutul și de cealaltă parte a mormîntului și acesta va crește și după moartea sa. Dar adevărul se află între cele două trecuturi...

Prezentare și traducere
din limba sîrbă
Mariana ȘTEFĂNESCU

ție ci și altora, o să vi se pară că încă trăiți, că nimic nu s-a întîmplat, pînă ce-o să-ți iasă în cale o ultimă iubire, cînd o să pună ochii pe tine o femeie cu care s-ar putea să ai urmași. Numai că în clipa aceea o să și dispari de pe suprafața pămîntului, fiindcă al treilea suflet nu poate avea urmași, la fel cum cel care se vampirizează nu poate avea copii...

Apoi în cort se lăsă beznă și se auzi mormăit de urs. Cînd iarăși se lumină, pe scenă se ivi un bărbat într-un mundir franțuzesc (care îl întrușchia pe căpitanul Opujić)

Atunci, femeia frumoasă din prima scenă ieși în fața spectatorilor și zise:

- Voi, oamenii, nu vă pricepeți să vă măsurați zilele. Le măsurați doar în lungime și ziceți că fiecare durează 24 de ore. Dar zilele voastre au uneori o adîncime mai mare decît lungimea, care adîncime poate atinge o lună dacă nu chiar un an de zile lungi. De aceea nu știți să vă vedeți de viața voastră. Cît despre moarte ce să mai vorbim...

La acele cuvinte în cort intră călare căpitanul Opujić alungîndu-i pe spectatori și ținînd în mînă

Atunci, fetița din prima scenă ieși în fața spectatorilor și se înclină.

- Să nu mai pleci. Morții mei nu se simt prea bine în seara asta; pune-mi un deget în ureche ca să știu că ești aici cînd o să adorm. Ascultă! Inima bate în beznă numărul anilor care se sfîrșesc în noi...

Aceea a fost apariția celei de a treia morți a căpitanului, cea mai tînără. Pe scenă se făcu noapte (chiar ca afară). Doi bărbați purtînd fiecare cîte un felinar și o sabie, își veniră unul altuia în întîmpinare. Părea să fie vorba de un duel. Unul din ei îl reprezenta pe căpitanul

RADIO ROMÂNIA CULTURAL

Miercuri 19 mai ora 12:30

Mediateca. Etică-Estetică.

Influențe blagiene în estetica
românească a veacului al XX-lea.

**Ecouri de la
„Festivalul Lucian Blaga”
6 - 7 mai 2004**

Realizator: Teodora Stanciu

	MHz	kHz
Arad	106,8	
București	104,1	603
Bacău	103,1	
Baia Mare	100,1	
Brașov	105	
Constanța		1314
Craiova	101,1	
Deva	105	
Focșani	102,8	
Iași	103,1	
Oradea	96,1	
P. Neamț	103,1	
Ploiești	104,1	603
Rm. Vâlcea	102,5	
Satu Mare	96,1	
Sibiu	66,44	1404
Suceava	101,6	
Tg. Jiu	89,5	
Tulcea	105,4	1530
Zalău	105	

Albire

1.

Arată ca oile când sunt tunse
Se sprijină unii de alții în umbra
Catedralelor, Decembrie își suflă
Vântul în cazemate

Sufletele noastre aplecate
Cu nasul în sticla de vin, transpirația
Lipită de zbârciturile pielii
Pastile mai mici pentru decizii mai mari

Nesiguranța
Contopirea sufletelor înstrăinate
În cădere, în hotărâri greșite
Ai fost odată teafăr la minte

2.

Vine la tine sărutul cu gust de
grăsime
Zădărnici nu cunoaște nici o rușine

3.

Încă o dată nesiguranța transpirația
urâtă
Peste care ninge, o albire mai liniștită
Respirația devine mai blândă în
catifea
Moare fără ca eu să-i pretind ceva

Golesc paharul
du-te acolo
urmează-le celorlalți
la drum la drum

4.

La o parte
Stau la rând murdărit de dorință
Du-te acolo, aleargă
Grăbit spre toate intrările

5.

Dă-mi gura, doritor de plăceri
Între săni și ninsoarea de crin
Hodorogesc vise
Containerul de peste drum
E tot mai plin de ele, mai plin

6.

Totul pare mai alb ca oricând
Moare dar va renaște totul curând

Viață falsificată

(Poūr Adorno)

Strivind imediatul
De apăsările de odinioară, de trăirile
eronate
În cele din urmă împușcat în Kalkul
Lumânările arzând mocnit în iris

Mă prăbușesc în zi, meditez
Developez gânduri dimineața pe
hârtie

Întâmpin idealul, îl amestec
Îl ating precum o ființă vie,
developându-l

Vremea se înșiră pe ață, leagă
zgomote
Pribegesc în mijlocul zilei, mă aplec
și salut

Poeme de Robert Schindel

Robert Schindel, născut în 1944 la Bad Hall, provine dintr-o familie evreiască și a supraviețuit în primul an de viață într-un cămin de copii vienez, fiind declarat, în mod eronat, orfan. Tatăl său a fost ucis la Dachau. Mama sa, de asemenea

deportată, a reușit să se întoarcă în 1945 la Viena, regăsindu-și fiul. Schindel a început pregătirea profesională pentru meseria de librar, a recuperat în 1967 examenul de bacalaureat și a fost implicat activ în mișcările studențești de la Viena. A fost nevoit să se descurce timp îndelungat cu slujbe ocazionale, reușind abia în 1986 să se dedice pe deplin scrisului. Deținător a numeroase premii (printre care Premiul Erich Fried, 1993 și Premiul Eduard Mörike 2000), Schindel își desemnează propriile scrieri ca „birou de informații și anxietăți”, scrie lirică, proză și eseuri, iar romanul său, *Originar*, între timp ecranizat, este cunoscut unui public larg. Robert Schindel se numără astăzi printre cele mai importante voci lirice de limbă germană.

Opere publicate, printre altele: *Ului sunt animale punctuale, poezii* (1987), *Originar, roman*, (1992), *Ferească-ne Dumnezeu de oamenii buni, eseuri* (1995), *Totdeauna niciodată, poezii* (2000), *Adversarul meu cel mai iubit, eseuri* (2004).

Cu o încordare a minții

Mă apropii de înserare. Astup
Mușchiul viitorului în ornamentul
de pe cărbă
În care șchipăteze peste pod

Iubire feliată

Femeia stând în semiîntuneric
Pălăind ca o umbră, schimbă
Priviri zgomotoase, genunchii în
barbă
Oglizile ceții de altădată se întorc
În prezent, într-o cabană. Mă scol,
merg la ușă
O deschid pe jumătate. Adio, spun.
Mișcă-ți curul, îmi răspunde. Foarte bine.

Ies din semiîntuneric, aud ușa
Trântindu-se în spatele meu, mă
întreb
Unde-i femeia snopită în bătaie.
Ești mulțumită
Câtă sare ai înghițit?
Ne rezezim unul la altul, barbă
În barbă înfloresc săruturi.

Căutarea lui zero 21

(Alldahin)

Alldahin, alldaher
Nicodată obosit, totdeauna stingher
Dulce uneori, amar mereu
Viață petrecută ca un derbedeu

Cool împachetat ca o rugăciune-n
ajun

Împărțind acțiuni de jur împrejur
Servește ouă la micul dejun
Ritm servil pungii legate cu șnur

Omuleți aruncați pe pavaj
Catifelat zboară cârdu de sturzi
Gândul trece prin sită ca un blamaj
Rămâne progresul celor surzi

Alldahin, alldaher
Nicodată obosit, totdeauna stingher
Viitorul fluieră în prezent
Trămbițând uneori purtat de curent

Dulce uneori, amar mereu
Ca un strop de urină foarte greu
Nicodată obosit, căutând trecerea

Își face făcătorul facerea

Face și desface
Tot ce-i lipsit de greșală
Uneori tace
Măcinat de boală

Căutarea lui zero 18

(Pour Mörike)

Ușor ca pana într-o dimineață crudă
Trezit din beție după o noapte de
codeală
Transpirația zgârie corpul fără
trudă
Urcat pe culme am o bănuială

Cel care mușcă, cel care călătorește
Armăsarul nechezând în grajdul
murdar
În care fluviul poștei serpuiește
Iar sarea gândului e înghițită amar

Întunecatele pene de puf ale
dimineții
Bănuiala culminând uneori cu
plăcere

Între pasărea paranoidă și cerul
spuzit de stele

Orice înălțime atinsă mă obosește
Privesc cum mădularul îmi înflorește
În cea mai deplină durere

Cântec care vede

(Femeile atât de departe)

Femeile atât de departe cu toate
că

Îți place să le știi lângă tine
Adormite în ritmul sărutului
Toate în dezordine a camerei și în
Dulceața trupului
În melodiile spiritului. Se opun
Nașterii singuratică, depărtării sterile
Mereu în căutare. Sunt frumoase
pentru tine.

Pătrundem în prăpastia trupului.
În
Norocul smuls din rădăcina rănită.

Traducere de
**Florica Madritsch
MARIN**

Poemele românești ale lui Celan

● O mică editură din Stockholm, Modernista, a publicat recent *Poemele românești ale lui Paul Celan* scrise în timpul șederii la București (1945-1947). Editorul este foarte tânărul, curajosul Pietro Maglio, plin de succes și foarte apreciat pentru bunul său gust literar. Iar tălmăcirea aparține cunoscutei traducătoare din limba română Inger Johansson, care a primit elogii pentru frumoasa transpunere în suedeză a poemelor celaniene. S-a scris în toate ziarele suedeze despre acest eveniment literar, făcându-se indirect și elogiul limbii române, spiritului ei cosmopolit și rafinat, dar și atmosferei din București al celui timp. Adâncă melancolie a lui Celan, poet dezrădăcinat și profund rănit de locul în care s-a născut, și-a găsit o mare alinare la București, printre prieteni, poeți Alfred Margul-Sperber, Maria Banuș, Nina Cassian, Alexandru Philippide și alții, dar mai ales alături de traducătorul de excepție, Petre Solomon. Cartea acestuia, *Paul Celan, Dimensiunea românească* (Ed. Kriterion, București, 1987) stă la baza tuturor studiilor biografice despre Celan, în țară și în străinătate. Studii care ne prezintă un Paul Celan mai viu ca niciodată și care, alături de marea lui prietenă, Nelly Sachs au devenit în Suedia adevărate modele de lirism ce rezistă necruțătorului timp. (G. M.)

Publicație academică

● Catedra de Literatură Comparată și Estetică de la Universitatea „A. I. Cuza” din Iași face lumii științifice românești o surpriză plăcută: este vorba de apariția primului număr al revistei academice *Acta Iassyensis Comparationis*, unica (până acum) revistă românească de literatură comparată. Numărul 1 al publicației, purtând ca dată anul 2003, ieșit zilele acestea de sub tipar, are ca temă relația culturală dintre Orient și Occident.

Colaboratorii primului număr se recrutează atât dintre membrii catedrei (regretatul Ioan Constantinescu, Viorica S. Constantinescu, Gh. Macarie, Petru Ursache etc.), cât și dintre profesori de Literatură comparată de la diverse universități străine (Henning Krauss, Susan Fox, Neil Bishop, Elena Seludis-Kamata și alții). Tematica relației Occident-Orient, practic inepuizabilă, apare aici privită dintr-o perspectivă extrem de largă, deoarece studiile - în general, documentate și solide - din numărul 1 se ocupă de Biblie, Virgiliu, Shakespeare, drama luministă, Ludwig Tieck, poezia persană clasică, Japonia secolului al XI-lea. Precizăm că majoritatea contribuțiilor sînt scrise în limbi străine, fapt care asigură din plecare publicației o audiență mai largă decît cea a revistelor obișnuite.

Catedra de Literatură Comparată și Estetică din Iași încearcă astfel să reinnoade o tradiție puțin cunoscută: în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, apărea la Cluj, editată de Universitate, revista de literatură comparată *Acta Comparationis*; în epocă, ea fusese una dintre cele mai prestigioase publicații academice europene. Iată că Universitatea din Iași reușește să realizeze renașterea unei publicații apărute cîndva pe teritoriul Transilvaniei.

Europenizarea țării noastre nu duce lipsă de discursuri politice. Ar fi bine dacă autoritățile competente ar înțelege că o asemenea revistă poate face, pentru europenizarea reală a culturii române, mai mult decît proclamațiile sonore. Sperăm că exemplul Universității din Iași va fi urmat și de alte universități românești, pentru moment extrem de discrete la acest capitol.

Actorul cel mai iubit al Americii

● Romancierul britanic Jonathan Coe (din a cărui operă au apărut în românește, la Polirom, în foarte buna traducere a lui Radu Paraschivescu, romanele *Casa somnului* și *Clubul putregaiunilor*) este și un împătimit cinefil. El a abandonat temporar literatura de ficțiune pentru a scrie biografia actorului James Stewart, elegantul Don Juan care i-a surclasat în preferințele publicului feminin pe Cary Grant și Gary Cooper. James Stewart, o biografie a Americii urmărește copilăria lui Jimmy la începutul secolului XX la Princetown, într-o familie prezbiteriană conservatoare, perioada de studenție la Arhitectură, cînd își descoperă pasiunea pentru teatru și se împrietenește cu un tînăr pe nume Henry Fonda. Încep să obțină mici roluri în filme, la Hollywood, unde au loc întîlnirile cu mari regizori ce vor face din James Stewart „bărbatul cel mai iubit al Americii” - Capra, Hitchcock, John Ford, Anthony Mann. 70 de filme, între care 20 de capodopere i-au adus o imensă notorietate. Jonathan Coe povestește cu talent și pătrundere psihologică ascensiunea bărbatului devenit star numai prin jocul hazardului.

corespondență din Cehia

Mihai Viteazul la Praga

Viteazul voievod Mihai care a unit prima oară - deși numai pentru câteva luni - Țara Românească, Ardealul și Moldova, încercînd, totodată, să-i scape pe români de asuprirea turcilor, avea nevoie, de la începutul domniei sale în Muntenia, de un aliat puternic. De aceea a încheiat un tratat de alianță cu Rudolf al II-lea, împăratul Austriei (1552-1612), inițiatorul unei noi coaliții antiotomane. Din 1583, reședința împăratului s-a mutat de la Viena la Praga. Acolo au sosit, în 1597, doi trimiși din partea lui Mihai. După mai multe solii, dintr-o parte și dintr-alta, tratatul fu încheiat în iunie 1598 la Mănăstirea Dealu.

În legătură cu vizita lui Mihai Viteazul la curtea lui Rudolf al II-lea, în primăvara anului 1601, se știe foarte puțin, afară de faptul că gravorul Aegidius Sadeler i-a făcut atunci cunoscutul portret. O altă circumstanță atestată este prezența ficei sale, Florica, admirată de curteni pentru frumusețea ei. Cititorii români știu probabil că împăratul austriac fusese descris într-o lumină deloc favorabilă de Nicolae Bălcescu, în lucrarea sa *Istoria românilor sub Mihai-Vodă Viteazul*. Pe scaunul cezarilor Germaniei ședea în acea vreme Rudolf al II-lea. Cu un caracter și cu virtuți ce ar fi fost de lăudat într-o poziție mai puțin înaltă, acest prinț era un domnitor nevrednic. El lăsa deoparte trebile statului spre a se ocupa de științele naturale și antichități, pentru care își sleise finanțele, iar mai cu seamă de scrieri astrologice, care umplură duhul său, din natură posomorât și sficios, de o mulțime de superstiții de răs și funeste. Preocupat de aceste lucrări nevrednice de poziția lui și neîncetat spăimîntat de proorocii absurde, el se făcu cu totul neapropiat supușilor săi. Înconjurat de minerale, de fosile, de medalii, de lunete, de alambicuri, de furnuri, el sta închis în laboratorul său, în vreme ce zavistia și revolta în lăuntru și războiul din afară amenințau zdrobirea împărăției lui...". Din păcate, soarta nemiloasă nu i-a permis talentatului istoric să-și ducă la capăt monografia, așa încît capitolul referitor la șederea lui Mihai la Praga a rămas nescris.

Până nu de mult eram obișnuți să arătăm vizitatorilor din România restaurantul și hotelul *La trei struți (U tří pštrošů)*, aflat la capătul podului Carol, în cartierul Malá Strana, drept locul unde poposise cîndva domnitorul muntean. Recentele cercetări în documente de arhivă italienești, întreprinse de dl. Marian Radu, fost consul român la Praga, duc însă la concludia că Mihai nu fusese găzduit în acest han, ci la vreo 500 de metri de el, în casa denumită *La omul sălbatic (U divého muže)*, pe actuala stradă Nerudova, de fapt la câțiva pași de palatul Morzin, sediul Ambasadei Române.

Anul acesta, datorită eforturilor îndelungate ale diplomaților români, sprijiniți și de comitetul Asociației Cehia-România din Praga, s-a realizat, în sfîrșit, o idee mai veche, de a marca, printr-o placă comemorativă, șederea lui Mihai Viteazul la Praga. Basorelieful reprezentînd bustul voievodului este opera lui Octavian Penda. Placa de bronz este situată pe partea stîngă a fațadei palatului Morzin. Dezvelirea ei a avut loc la 6 aprilie a. c., într-un cadru deosebit de solemn, în prezența președintelui român, dl. Ion Iliescu, sosit la Praga într-o scurtă vizită oficială. De față au fost, de asemenea, și alte personalități distinse din România și din Cehia, printre care ambasadorul României la Praga, dl. Gheorghe Tinca, președintele Uniunii Scriitorilor din România, dl. Eugen Uricaru, președintele Institutului Cultural Român, dl. Augustin Buzura, președintele Asociației Cehia-România, prof. Jirí Felix ș. a.

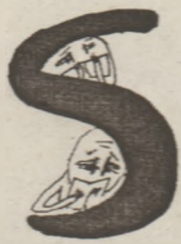
De acum încolo, praghezii sau vizitatorii capitalei noastre vor avea, trecînd pe strada Nerudova, care duce la Castelul Praghez, ceva de văzut în plus. Privirile noastre, ale româniștilor din Cehia, se îndreaptă însă nu numai spre legăturile ceho-române din trecut, ci, mai ales, spre viitor. În aceeași zi, președintele Iliescu a inaugurat la Ambasada României noul Institut Român, despre a cărui activitate aș dori să relatez mai amănunțit cititorilor „României literare” într-una din corespondențele viitoare.

Libuše VALENTOVÁ

actualitatea

post-restant

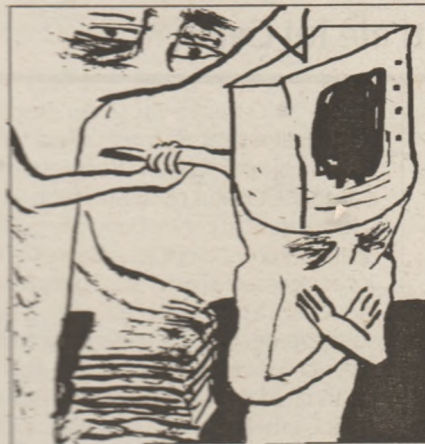
crisă cu doar un an în urmă, acum componentă a volumului de debut *Înapoi la stele*, poema intitulată *Monolog* pare a fi cea care dă culoarea ade-

vărată a stării de spirit și a posibilităților dvs. artistice de început. Trecând peste defecte, care puteau fi evitate ușor, acest text simplu este timbrul caracteristic sub pecetea căruia vă veți trimite mesajele lirice, cu sensibilitate reală, probabil toată viața: „Ce clar aud/ Cum cântă poezia/ Aduș gândul meu/ Imperiului ce moare// Îngrijorat e dorul/ Ce-l am mereu cu mine/ Străină mi-e lumea/ De amintiri fugare// Și goală amintirea/ De lumea-n care sunt/ Prea multe drumuri/ Clipele îmi poartă”. Transcriind, am operat foarte mici modificări în text, așa cum aș fi făcut dacă aveam destulă vreme să încropim o discuție la redacție și mi-ați fi cerut să-mi spun părerea despre carte. În cele câteva minute cât am stat de vorbă, nu mi-a scăpat totuși o ușoară nemulțumire a autorului care sunteți. Căci, înmânându-mi un set de texte de dată recentă, mi-ați precizat că acestea ar avea puncte substanțial modificate în bine comparându-le cu cele din volum. Așa este, pot spune și eu acum după lectură. De la an la an, de la poem la poem, ieșind din aerul adolescentin care vă hrănește încă inspirația, intuiți că vă veți uita curând la cartea dvs. de debut cu oarecare suspiciune, ușor nemulțumit de unele formulări, de retorica lui copilărească. Discursul liric din această fază luptă cu pofta nestăvilită de a spune, mult, de a spune tot, de a nu ține cont de faptul că autorul, vrând nevrând într-o subtilă competiție de valoare cu alte zeci, poate sute de autori la fel de tineri ca și el și care scriu, deocamdată fără să știe unii de alții, cam la fel. Gustul, sau dezgustul, noii generații din care faceți parte, acum se trezește și începe să vadă că mizează pe singurătate, pe credință, pe nădejdea unei moșteniri fericite în preluare, în predare apoi, către cei care vin din viitor. Viața vine încet și trece repede – așa este, veți proba pe pielea dvs. această zicere frumoasă, care nu-mi aparține. În paratenză fie spus, citirea textelor celor noi s-a făcut cu dificultate, pentru că n-ați avut prevederea de a le corecta, ci le-ați lăsat așa cum cu cruzime nevinovată calculatorul vi le-a preparat. Să citim împreună și să calculăm efectul sonor dezastruos, ca să nu mai vorbim de confuzia timpurilor gramaticale, de articolul care nu funcționează, și așa mai departe. Textul blând se transformă în ceva monstruos, unde *proștii* se văd pe hârtie *proștii*, unde *desert* se citește *desert*, unde *il așteaptă* se citește *il aștepta*. Calculați efectul citind măcar câteva perle ale veselului fără voie computer: *stie sa planga, regele gandeste ingandurat, cainele latra*. Rămâneți, nu-i așa, nu

îngândurat ci ingandurat de fanteziile lui, pe care le semnați, totuși, cu numele dvs. Din respect pentru limba română, n-o lăsați la voia tehnicii, care ne mănâncă! Un redactor, cumsecade fiind, se amuză cât se amuză, dar după câteva asemenea petreceri, renunță să facă presupuneri asupra sensului adevărat pe care l-ați avut în vedere când ați scris. În această situație, el preferă scrisul de mână. Vă semnez că și în volum există în câteva locuri asemenea scăpări. Din textele recente, din *Căderea cerului*, din *Omul fără capac*, din *Biserica orbului*, din *Apusul ochilor deschis*, *Smerenia* și din *Inima nimănui*, din *Ultimii dezamăgiți* și din *Teomanie* aș putea extrage spre exemplificarea binelui, a lucrului bine făcut, o multime de versuri, pasaje întregi, care vă arată dăruit de Dumnezeu cu har poetic, vă arată un suflet dispus să crească ameteilor și un condei în evaluare de sine și în clarificare a drumului. Din păcate, zic, prea tânăr ca să fiți perfect, prea tânăr ca să știți a vă reprimă candonile cu măsură. Pe umerii dvs. și nu în sfaturile ce vi se vor da, în intuițiile dvs. stă reușita a ceea ce veți face alegând această cale. Și nu vă mai grăbiți, și aveți mai multă răbdare! Nu degeaba v-am prevenit, în prea scurta noastră convorbire, că mai ușor și mai repede veți tipări cărțile aurea, decât veți publica o pagină în *România literară* (Eugen Cazan, București) ■

cronica tv

Haralampy și “Lacul lebedelor”

se jeluie prietenul Haralampy:

—Fratele *mieu*, de când ni s-a instalat interfon pe scară, dorm agitat și visez enormități. De aceea, îmi exploatez televizorul până când încălzirea agregatului

distorsionează chipurile și vocile...

—Da, și? Care-i problema? Oprește-L.

—Păi, asta e smecheria: doar așa obosesc și adorm, numai că, în ultima vreme, am început să visez tâmpenii. De exemplu, noaptea trecută am visat că vizionam ultimul telegen al zilei și tocmai se transmitea un reportaj tv când, deodată, aud vocea domnului Theodor Stolojan semănând cu tipătul disperat al unui coloz lângă un cactus. Ți dai seama? Chestii înțime, nu intru în detalii. Vorbea unei mulțimi și glasul său, pe care-l știam calm, de finanțist calculat și de funcționar inteligent al Băncii Mondiale, atinsese pragul ultim al posibilităților coardelor sale vocale. Mi-am dat seama pe loc, în calitate de psiholog, că trăirea sa adânc-electorală alunecase într-o zonă numită științific *căderea în capcana simtrii isterice* și putea da într-o tahicardie care bănuise prin Germania cam prin anul când Vasile Roaită trăgea să moară de sirenă... Sigur că m-am trezit speriat, am pus mâna pe telefon să anunț salvarea și pompierii.

—Pompierii?!, m-am minunat.

—Da, domnule – de fapt echipajul lor de descarcerare din capcana isteriei.

—Există și așa ceva?

—D-apoi, cum? Nu-ți mai spun că, în receptor, se auzea bruiatul paraziților convocați la o sindrofie electoral-telecomică, iar cineva mi-a tipat în ureche: “Bă, sulfamidă, vorbești la telefon după miezul nopții? Ești normal?” M-am îndoit și eu imediat de propria-mi normalitate, așa că am așezat cu grijă receptorul la loc, am vrut să mă furizez prin întinericul camerei cu gând să ies pe balcon, la aer, dar în clipa aceea, a sunat interfonul și o voce liniștit-jovială mi-a zis:

—V-am trezit, domnu’ Haralampy, să vă spun că, începând cu anul școlar viitor, acțiunea “Cornul și laptele” se va extinde și la licee sub pseudonimul “Bani pentru liceu”...

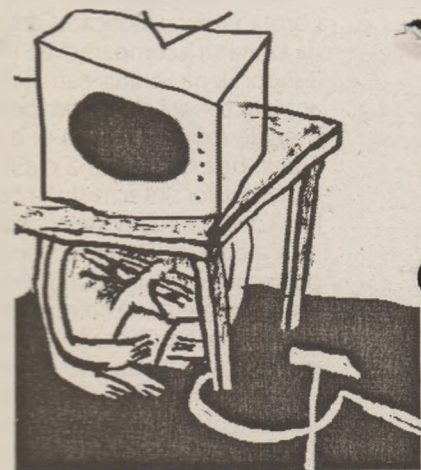
Vocea semăna oarecum cu a domnului Prim-ministru Adrian Năstase...

Și-atunci, ca Saul din Tars pe drumul Damascului când a prefigurat lumii apostolico-misionarice și financiare convertirea arginților în EURO, am întrebat fără să mai țin seama de gramatică și de vreo logică:

—“Da’ matala cine sunteți, doamne?”

Nu mi-a mai răspuns nimeni. Era ora două și optușpe minute și îți jur: televizorul a pornit singur, cu sonor și imagine total lipsite de execrabilități. De groază, nu? Marcela Feraru, corespondenta *României 1*, absolut pentru toți, transmitea din Dublin un reportaj-simbol: într-o sală mare – de fapt, cred că era un patinoar – se desfășura spectacolul de balet “Lacul lebedelor”. Moment de infarct – ar zice un crainic sportiv tv: 25 de perechi alunecau grațios pe gheață în timp ce, într-un colț, aproape blocați la mantinelă, la propunerea domnului Președinte Ion Iliescu, reprezentanții Bulgariei, României și Turciei încercau să încingă o “Sărbă în (sau de) căruță”, că imaginea era ușor neclară din cauza exploziei unui reflector...

...M-am înfrînat: în fața mea nu se mai afla adevăratul și vigurosul mintal

Haralampy, ci o epavă. Am deschis televizorul meu pentru a-i distra atenția. Cu ce? Se transmitea emisiunea “Ghiveci”, în cadrul căreia domnul Anghel Iordănescu tocmai se lepăda în fața sediului PSD Ilfov de arsenalul de iconițe, lăntișoare, rozarii și cruciulițe depunându-l la picioarele domnului Gabriel Oprea, F.C.Oradea înscrisa cu sete gol după gol în propria poartă, domnul Gigi Becali se încontra filozofic (ca la ușa cortului) cu un suporter rapidist, iar într-o pauză publicitară de noapte, a răzbătut spre auzul nostru glas de ciuivică semănând amenințător cu al domnului Emil Constantinescu...

—Am încercat cu de toate ca să scap de coșmar, îmi zice Haralampy.

—Încearcă și cu cianură, îi sugerez îngrijorat – de obicei dă rezultate...

Dumitru HURUBĂ

Relansarea unei reviste

Cu apariția nr. 3-4/2004 (martie-aprilie) este relansată revista "Cuvântul", trecută de la acest număr sub direcția criticului și profesorului Mircea Martin, noul "editor senior". Redacția a ținut să dea relansării o atenție specială, organizând, în ziua de 6 mai, în ambianța primitoare a "Cărtureștilor", o întâlnire cu publicul. Au participat, ca invitați, Gabriela Adameșteanu, Gabriel Dimisianu și H.-R. Patapievici care au salutat apariția noii serii a revistei ca și inițiativa de a reînvia "Conferințele Cuvântul". Mircea Martin, după ce a prezentat noua echipă redacțională a publicației, formată în majoritate din oameni tineri și foarte tineri, a vorbit despre obiective și dificultăți. "A scoate acum o revistă culturală este o aventură în sensul cel mai propriu și chiar trivial", a spus Mircea Martin, în condițiile în care "acum se citește altfel și altceva" decât în trecut. În condițiile date, revista va căuta totuși să nu cedeze presiunilor extralitereare și nici să accepte intruziunile politicului. "Nu

vom evita atitudinea civică, scrie Mircea Martin în editorialul primului număr din noua serie, dar refuzăm orice partizanat politic. Revista "Cuvântul" nu va (mai) acorda nici un premiu sau titlu vreunui om politic, fie el rege, președinte sau prim-ministru". Nimic de adăugat! (Rep.)

voci din public

Nomina odiosa

Parcurgind un atlas rutier și câteva ghiduri ale străzilor, mi-am dat seama că în perioada comunistă, pe lângă străzile cu nume de animale, plante, locuri etc., erau și multe străzi cu denumiri care trebuiau să fie în conformitate cu ideologia roșie instaurată prin teroare și prin crimă. Astfel, numele marilor conducători ai proletariatului erau atribuite unor străzi; se bucurau de acest privilegiu Marx, Engels, Stalin, Ho Și Min, Lenin, Tito și Dej. (Figurile de mai sus mi-au amintit remarcă unui personaj dintr-un roman al lui Michel Tournier: „cultul asasinilor înfloarește la propriu la fiecare colț de stradă.”) O dată ce noua orânduire lichidase exploatarea omului de către om, arterele de circulație nu se puteau numi decât Strada Armoniei, Progresului, Fericii, Belșugului, Păcii, Avântului, Dreptății, Izbânzei, Hărniciei, Elanului, Propășirii, Virtuții. În locul „exploatare” închiși ori suprimați în pușcăriile comuniste – nu scriseseră Marx și Engels în *Manifestul Partidului Comunist* că „acest individ [burghezul] trebuie, fără discuție, desființat”? – în locul acestora, așadar, venise clasa muncitoare sub conducerea partidului comunist; în consecință, străzile aparțineau Turnătorilor, Oțelărilor, Minerilor, Ceferiștilor, Frezorilor, Strungarilor, Metalurgiștilor, Zidarilor, Proletarilor și celorlalți oameni ai muncii. Pe

tăblițele stradale din epoca de aur figurau denotații ca Victoria Socialismului, Anul 1921, Casele Naționalizate, Octombrie Roșu, Armata Roșie, Doftana, România Muncitoare, Eroii Muncii. De asemenea, era epoca în care omul nou trebuia să meargă pe Strada Miliției, Cooperativei, Sistemizării, Tocilei, Teslei, Cuiului, Macaralei, Secerii, Ciocanului, Furcii, Toporului, Tîrnăcopului, Vigilenței, Blocurilor, Metalurgiei... Unele artere de circulație primeau denumirile datelor scrise cu roșu în calendarul comunist: 16 Februarie, 6 Martie, 1 Mai, 8 Mai, 23 August, 7 Noiembrie, 13 Decembrie, 30 Decembrie, iar altele se numeau Str. Recunoștinței (față de Marele Frate de la Răsărit?), Str. Atașamentului (față de partid și de conducător?), Str. Dezrobirii (de sub jugul imperialismului?), Str. Colaborării (cu...?), Str. Inaugurării (unei noi ere de progres și civilizație?).

Din nomenclatorul arterelor de circulație nu lipseau eroii clasei muncitoare din România, începând cu Ștefan Gheorghiu și I. C. Frimu – protopărinții mișcării muncitorești, continuând cu Vasile Roaită – martirul secerat de gloanțe în timp ce trăgea sirena care chema proletariatul bucureștean la lupta împotriva regimului „burghezo-moșieresc” – și ajungând la militanții canoniizați de propaganda comunistă, fiindcă muriseră în focul marilor bătălii de clasă: Ilie Pintilie, Constantin Godeanu, Filimon Sirbu,

Petre Gheorghe și Leonte Filipescu. O parte dintre străzi purtau numele celor mai iubiți fii ai poporului, între care se aflau Petru Groza, Leontin Sălăjan și Alexandru Moghioroș. Nu era uitat nici Emil Bodnăraș, mai ales că luptase pentru instaurarea dictaturii proletariatului. Un bulevard din București s-a intitulat V. I. Miciurin, după numele celui ce crease prin hibridizare meri, pruni și caiși *noi*. Pătrășcanu, după reabilitare, s-a ales și el cu o stradă. În ghidurile străzilor erau prezenți martirul comunist Nikos Beloiannis, revoluționara Olga Bancic, socialistul Constantin Dobrogeanu-Gherea, cominternistul Gheorghe Dimitrov ș.a.

Botezarea străzilor în acord cu tezele marxist-leniniste a reprezentat numai o parte din proiectul bestial de transformare a lumii și a omului după un tipar comunist, proiect a cărui punere în practică a declanșat o catastrofă resimțită chiar și astăzi, când nu puțin dintre cei ce altădată au venerat seceră și ciocanul se mai află în structurile statului și pozează fără jenă în apărători ai drepturilor omului sau în susținători ai integrării europene; mai mult, o stradă din țară a fost botezată cu numele fostului prim-secretar care în zilele Revoluției l-a înfierat pe Ceaușescu pentru că întinase, chipurile, socialismul și numele partidului comunist.

Carol GREGORIAN,
Craiova

la microscop de Cristian Teodorescu

Ecuția Geoană

Bănescu e mai ceva ca un cui în pantof pentru PSD. Rău de gură și cu replică usturătoare, s-a luptat și cu primarii de sector, și cu consilierii partidului de guvernământ, și cu prefectii, și cu Adrian Năstase. Încercarea de a-i arăta pisica, prin redeschiderea Dosarului „Flota”, l-a stîrnit și mai tare, încă la un moment dat, în aceeași zi ținea o conferință de presă la Primărie, alta la partid și încă una extraordinară strângînd presa ciotcă, la fiecare, spre exasperarea celor care visau să-l înfunde. Ani în șir, Bănescu a fost omul orchestră al Opoziției, iar o vreme a fost Opoziția însăși, fără să se laude cu singurătatea lui și niciodată plîngîndu-se că e atacat din toate părțile.

Ca să-i ia fața, partidul de guvernământ a schimbat trei prefecti, cu Grecea patru. Nici unul n-a fost în stare să-i ia piuitul lui Bănescu. Matrozul chior, cum îi zic dușmanii, i-a făcut să-l ocolească de la distanță, ca să nu mai pice pe locul doi în duelurile verbale pe care le-au încercat cu el.

Adversarii politici spun despre el că e un „gargaragiu” care n-a făcut nimic pentru București. Dacă așa ar sta lucrurile, Bănescu ar fi intrat demult în cădere liberă de popularitate. Iar PSD-ul nu și-ar fi schimbat candidatul la Primărie, în ultima clipă.

Cînd am auzit că Mircea Geoană vrea să ajungă primarul Capitalei, mai înții nu mi-a venit să cred. Ce să caute Geoană la Primărie?

O mutare absolut surprinzătoare nu e neapărat și o mutare bună. Speculațiile de tot felul care s-au făcut în presă și cele pe care le produc alegătorii după intrarea lui Mircea Geoană în competiție nu prea justifică această manevră.

Unii afirmă că Geoană a fost scos la înaintare, la Primărie, pentru a i se diminua importanța politică. O manevră prin care Adrian Năstase încearcă să se asigure că își va păstra controlul asupra partidului și după ce își va anunța candidatura la Președinție. Din același motiv, se mai spune, ar fi fost trimis și ministrul de Interne, Ioan Rus, să candideze la Primăria Clujului.

Asta înseamnă să-l considerăm pe Geoană un băiat de mîngîi în PSD, executant de ordine, fără să cîrască.

Alții sunt de părere că scoțîndu-l pe Geoană de la Externe, PSD îi pregătește o retragere onorabilă în eventualitatea unui eșec al negocierilor României pentru intrarea în Uniunea Europeană. Nici această ipoteză nu stă în picioare, fiindcă Geoană n-ar mai scăpa în veci de reproșul că a lăsat de izbeliște interesul național pentru a se lua la trîntă cu Traian Bănescu.

De ce n-am accepta însă că Mircea Geoană chiar vrea să-și măsoare puterile cu Traian Bănescu. Și de ce n-am lua în calcul faptul că Geoană nu vrea să fie primarul Bucureștiului, ci doar să-l scoată pe Bănescu din joc?

Oricît de importante ar fi problemele Bucureștiului, nu-l vîd pe Mircea Geoană sacrificîndu-și patru ani din existența sa politică, de dragul bucureștenilor. El a intrat în competiție pentru a scoate Capitala din mîinile Opoziției. Înfrîngerea lui Bănescu n-ar fi, de fapt, victoria lui Geoană, ci ar însemna lichidarea unui mit politic. Acela că Bucureștiul nu votează cu PSD-ul.

În eventualitatea că l-ar învinge pe Bănescu la Primărie, Mircea Geoană ar putea deveni apoi un candidat plauzibil la funcția de premier ori s-ar putea întoarce la Ministerul de Externe, în calitate de neînlocuibil.

Dar întrebarea e dacă va reuși Mircea Geoană să-i facă pe bucureșteni să creadă că el va avea același succes în a-i scăpa de grijile zilnice, ca și cu răzbaterea României în NATO sau cu promisiunea intrării în Uniunea Europeană. ■

Scrisoarea 29

Au mai acord demult nici o atenție elucubrațiilor epistolare ale dlui Dan Petrescu, în ciuda faptului că ele îi țin loc de operă literară. În *Scrisoarea 29* din *TIMPUL* ieșean de pe aprilie din bila neagră ca smoala fierbinte a epistolerului țisnește însă o afirmație care nu poate fi trecută cu vederea. Cineva, persoană însemnată de la P.S.D. și textier politic, i-ar fi șoptit că, în 1992, fostul și actualul partid guvernamental i-ar fi oprit de la publicare un articol în care mă ataca: "Păi cum, dta vrei să-l distrugi pe ăsta în care noi am băgat o groază de bani?" Deși dl Petrescu însuși admite candid că n-are "probe mai solide", că n-are probe deloc, nici solide, nici altfel, dar mai este și convins că eram "prezidențabil" în 1992 (gîndindu-se probabil la Llosa, un scriitor care, ca și mine, dar spre deosebire de Barthes, a vrut să joace acest rol), cu patru ani înainte ca lucrul să se întîmple. Cît despre investiția făcută de P.D.S.R.-92 în mine, aș fi curios să aflu sumele și datele la care mi-au fost plătite. S-ar putea să nu reușesc altfel decît ajutat de mărturia dlui Petrescu. La tribunal. Și, dacă nu va izbuti să mă edifice, măcar să-mi plătească din buzunarul personal, ca daune morale, echivalentul actualizat al mitei electorale pedeseriste. *A bon entendeur, salut!* (N. M.)

Elogiu lunetistului

Despre *ZIUA LITERARĂ* era vorba, unde îți rubrica de poșta redacției intitulată savuros *Diligența cu lunetă*, când deunăzi, la Uniune, la o lansare reușită de carte a prietenului nostru Liviu Georgescu, te-am întrebat ce mai faci, ce mai scrii? Nu ne dai o pagină de versuri? Ce motiv ai avea, Marian Drăghici, să lungеști această pauză, pe care n-o înțeleg, și să nu cedezi invitației? Felicitări, colega, pentru răspunsurile pe care le dai corespondenților, din mesaje de cărora transcriu fără risipă, de dragul cititorului curios, exact partea cu *pricina* care l-a mînat pe fiecare să îți se suie din mers în diligență. Procedînd astfel, mesajul tău nu rămîne orb, nici limitat la un dialog într-o singură aripă. Problema celuiilalt și soluția pe care o propui sunt amîndouă la vedere, stîrnind cu simpatia și răbdarea ta profesională interesul general. Fie că sunt certați cu

gramatica, cum se mai întîmplă, ori, dimpotrivă, bine școliti și cu talent, cei care îți se adresează operează din start asupra lor înșile, riguroși, o selecție. Și e acesta meritul tău, căci fiecare se exprimă cu aplomb, își relatează

numele de generația (spre exemplu) '70? A avut clarviziunea unei noi atitudini a poeziei față de limbaj? *Răspuns:* "Fenomenul acelei întîlniri dintre două *instituții* rebele, libere, ale vieții social-literare – criticul N. M.

Mărturisesc că regret că n-am fost de față. Amintirea lui Cristi Popescu, pe care l-am cunoscut în vremea de început a *Amfiteatrului*, când aproape totul în jur părea să nu se mai potrivească cu sufletul nostru activ și frustrat,

speranța noastră că își va relua cîndva cronică teatrală pe care o semna în tinerețe în *Contemporanul* și *România literară*. Mircea Diaconu și Bogdan Alexandru Stănescu cu cronică literară la *Cristian Simionescu. Atelierele atroce*, Ed. Junimea, col. *Dictatură și scriitură*, 2002, și, respectiv, Ovid S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, Ed. Universală 2003. Poemele Clarei Mărgineanu, cu o prezentare de M. Martin, și nu în ultimul rând Alexandru Matei care ne recomandă Dicționarul lui Cornel Galben, *Personalități băcăuane*, apărut la Ed. Corgal Press, 2003, și Mircea Mihailevski, *Tragic/deriziune. Devenirea categoriilor teatrului*, la Ed. Ex Ponto, 2003. S-a înființat și a avut loc la Casa Scriitorilor o primă întîlnire a Clubului dramaturgiei românești contemporane (Ioan Cristescu). Rubrica *Sala de așteptare*, semnată de Gh. Schwartz, are în vedere acum soarta ingrată a *Artistului bun* în posteritate, Simpozionul de la Gyula, la 10 ani de la moartea poetului Simonyi Imre. Lucru care mi-a amintit ce spunea undeva Cristi Popescu, referindu-se la poeți și poezie, poezia este mai importantă decît poetul. Cum să nu fie așa, cînd doar cărțile rămîn, autorii dispar alunecînd dincolo.

Cronicar

Pentru cititorii din străinătate

Puteți face abonamente direct la redacție, la tarifele de 104 \$ S.U.A. pe an pentru țările europene și 130 \$ S.U.A. pe an pentru țările extra-europene. Plata se poate face prin cecuri la dispoziția Fundației "România literară" pe adresa Fundația "România literară", București, of. poștal 33, c.p. 50, cod poștal 71341, România sau prin dispoziția de plată a sumei în contul nr. SV11989444450 (USD) și SV11920914450 (EUR) deschis la Banca Română pentru Dezvoltare - Groupe Société Générale, Sucursala Aviației, București, caz în care vă rugăm să ne trimiteți pe adresa redacției, în plic, o copie după dispoziția de plată și adresa dvs. completă. În sumă sînt incluse toate cheltuielile poștale și de expediere. Se pot încheia și abonamente pe un trimestru sau un semestru, pentru o sumă proporțională.

ochiul magic

cazul și își pledează cauza cu o încredere în sine pe care stilul tău amical le-o insuflă.

Comunicarea ca imperativ

Ce se înțelege prin *mediu intensiv de cultură*, prin *forța de a face societate a faptului literar*, prin *sarcinile limbajului și comunicarea ca imperativ* am citit într-un dialog condus documentat de Iolanda Malamen și susținut punct cu punct de poetul Bogdan Ghiu în nr. 102 al aceleiași *Ziua literară*. Săptămînal al U.S.R., supliment gratuit ce apare în patru pagini mari în ediția *ZIUA* de sîmbătă/ duminică și în care găsim cu plăcere texte lungi și dense, bine scrise și bine puse în pagină, ce satisfac pofta, nelenevită, de lectură, insist în a susține că merită toată atenția. ● Întrebările Iolande și răspunsurile poetului, calitatea și substanța sincerității amîndurora, cuceritoare, convorbirea lor nu s-ar mai sfîrși! Cartea de dialoguri ce se prefigurează va fi pasionantă, cu siguranță, determinîndu-l atît pe uituc cît și pe neștiutor să aștepte ori să-și reamintescă, cu necesitate, despre, de pildă, "puterea celor fără de nici o putere", despre poezii generației '80, despre flerul, curajul și înțelepciunea mentorului *Cenaclului de Luni* în a le asigura, în epocă, tinerilor poeți un cadru pentru poezia lor străină de șabloane. *Întrebare:* "Ce îți se pare esențial, privind dinăuntru, în demersul optzecist? De ce nu și-a legat N. Manolescu

și extraordinarul potențial uman și artistic *Cenaclul de Luni* – nu s-a mai repetat și nu cred că se va repeta prea curînd. A fost un eveniment istoric. A cărui unicitate se tot încearcă, de atunci, a fi, imposibil, repetată; ideea de *cenaclu* băntuie și azi destrucurată și anonimată noastră viață literară, dar scînteia nu se mai produce, nu se mai reproduce. Trebuie căutate – inventate, de fapt – alte forme, alte moduri de configurare a vieții literare. Faptul literar și-a pierdut considerabil din forța de a face societate".

Alte forme, alte moduri

Cenaclul U.S., condus de profesorul Mircea Martin s-a reunit, în ultima zi de marți a lui aprilie pe scena Teatrului Odeon, ca să revină exact peste o săptămîină înapoi în Sala Oglinzilor de la Uniune. Despre evenimentele culturale la care nu participi direct afii din presă. Pare că nu pierzi nimic, și totuși... Detaliile pe care îți le oferă cronicarul capabil de o tandrețe mai sigură decît ți-ar fi permis propria dispoziție dacă te-ai fi aflat la fața locului. De pildă, dacă aș fi încercat, m-aș fi încurcat la numărarea spectatorilor. Pentru mine ei n-ar fi fost 120 ci *mulți* sau *în număr mare*, bucurîndu-mă la fel. În prima parte a seriei, notează cronicarul, care nu este altul decît *lunetistul*, trupa teatrului produce un spectacol-lectură pe textele lui Cristian Popescu (regie și scenariu Gavril Pinte).

se păstrează în textele pe care prietenii i le parcurg și după dispariția lui cu uimirea în creștere. *Arta Popescu*, scenariul lui Gavril Pinte, se publică în fragment în *Ziua literară*, pe pagina III, față în față cu spațiul generos al cronicii *cenaclului* de pe pagina II. În sală, lume bună, aplauze și, după ce se consumă și lectura din partea a doua a seriei, avînd-o la rampă pe Clara Mărgineanu cu poezii, vorbitorii, între care Mircea Martin, Gavril Pinte, Cornelia Maria Savu, Dan Mircea Cipariu, Nicolae Ţone, Răzvan Ţupa ș.a. își comunică impresiile. Bine de știut că, după 2001 toate textele lui Cristi se găsesc la Ed. Vinea, între care 10-15 poeme inedite, cenzurate. Concluzia Cronicarului: "La Odeon, Cristi Popescu se joacă cu sala plină, într-un spectacol de excepție, care merită văzut, degustat și aplaudat".

În final

Ochiul magic din săptămîna aceasta avînd în vizor o singură publicație, pe care am parcurs-o cu interes, din lipsă de spațiu și din trac mai ales, lasă pe dinafară cîteva materiale excelente și semnături aproape celebre, referindu-se la cărți-eveniment. Ar fi de neiertat să nu le trec în revistă. La rubrica *Puncte de vedere*, Mircea Ghiulescu semnează *Critica de acompaniament*, la apariția în românește a lui Georges Banu, cu *Ultimul sfert de secol teatral. O panoramă subiectivă*. (Teatru european, avantajul de a sta la Paris,

România
literară

Calea Victoriei 133, București, sector 1. Telefoane: 212.79.88.
Tel./Fax: 212.79.81. Luni, marți, miercuri, joi 13-18.
Abonamente în 2003: 3 luni - 195.000 lei; 6 luni - 390.000 lei;
1 an - 780.000 lei. ISSN 1220-6318

Imprimat la
S.C. Ana-Maria Press

32 pag. - 15.000 lei
La redacție: 10.000 lei